

Универзитет у Београду
Географски факултет

Ибрахим Сабри

**ИЛЕГАЛНЕ МИГРАЦИЈЕ ИЗ АФРИКЕ У ЕВРОПУ -
СТУДИЈА СЛУЧАЈА ЛИБИЈЕ КАО ТРАНЗИТНЕ ДРЖАВЕ**

Докторска дисертација

Београд, 2017.

Belgrade University
Faculty of Geography

Abraham Sabri

**THE ILLEGAL MIGRATIONS FROM AFRICA TO EUROPE -
CASE STUDY OF LIBYA AS A TRANSIT STATE**

Doctoral dissertation

Belgrade, 2017.

САДРЖАЈ

SUMMARY/РЕЗИМЕ.....	A
1. УВОД.....	1
2. ТЕОРИЈСКО-МЕТОДОЛОШКА ОСНОВА ИСТРАЖИВАЊА.....	11
3. ГЛАВНЕ ОДЛИКЕ МИГРАЦИЈА.....	30
3.1. Дефиниција.....	30
3.1.1. Компонента “просторне границе”.....	31
3.1.2. Компонента “промене места пребивалишта”.....	33
3.1.3. Компонента “времена”.....	35
3.2. Концепт миграција, међународних миграција и илегалних миграција.....	37
3.3. Концепт међународних миграција.....	40
3.4. Појам илегалне имиграције.....	41
3.5. Дефиниција илегалне миграције.....	42
4. ИСТОРИЈА АФРИЧКИХ МИГРАЦИЈА.....	46
4.1. Трговина афричким робовима као корен миграција у Африци.....	46
4.2. Историја илегалних миграција.....	49
5. УЗРОЦИ ПОЈАВЕ АФРИЧКИХ ИЛЕГАЛНИХ МИГРАЦИЈА КА ЕВРОПИ.....	52
5.1. Фактори одбијања.....	54
5.1.1. Политички фактори.....	54
5.1.2. Економски фактори.....	57
5.1.3. Друштвени фактори.....	63
5.1.4. Демографски фактори.....	64
5.1.5. Географски фактори.....	65
5.2. Фактори привлачења.....	66
6. ПОСЛЕДИЦЕ АФРИЧКИХ ИЛЕГАЛНИХ МИГРАЦИЈА.....	72
6.1. Утицај миграција на политичку ситуацију.....	73
6.2. Утицај миграција на економију.....	76
6.3. Утицај миграција на друштво.....	80
6.4. Утицај миграција на демографске карактеристике.....	82
6.5. Утицај миграција на безбедносну ситуацију.....	83
6.6. Утицај миграција на здравствену ситуацију.....	84
7. АФРИЧКЕ ТРАНСГРАНИЧНЕ МИГРАЦИЈЕ.....	86

8. ЛИБИЈА КАО КАТАЛИЗАТОР ИЛЕГАЛНИХ МИГРАЦИЈА.....	94
8.1. Реалност илегалне миграције.....	94
8.2. Политички оквир.....	97
8.3. Либија као главна транзитна земља.....	100
8.4. Фактори привлачења и одбијања миграната у Либији.....	101
8.5. Сарадња Европске уније и Либије по питању миграција.....	101
8.6. Нова револуција и нестабилност у земљи.....	102
8.7. Парализована економија.....	103
9. МИГРАЦИОНЕ ПОЛИТИКЕ И МЕЂУНАРОДНИ НАПОРИ У БОРБИ ПРОТИВ ИЛЕГАЛНИХ МИГРАЦИЈА.....	104
9.1. Међународне политике о миграцијама.....	104
9.2. Међународни напори у борби против илегалних миграција.....	108
9.3. Дуготрајне размирице између Либије и Европске уније.....	117
9.4. Људска и друштвена цена кријумчарења миграната.....	117
9.5. Друштвена цена неуспеха.....	118
10. ПУТЕВИ ИЛЕГАЛНЕ МИГРАЦИЈЕ КРОЗ ЛИБИЈУ.....	123
10.1. Миграционе руте за улазак на територију Либије.....	123
10.2. Руте на територији Либије.....	128
10.3. Услови на овим путовањима.....	129
10.4. Искуства миграната у пустињи.....	130
10.5. Кампови за мигранте у Либији.....	135
10.6. Либија као имиграциона дестинација.....	136
10.7. Пут из Либије до Европе.....	138
10.8. Прелазак преко Медитеранског мора.....	141
10.9. Остале мигрантске руте ка Европској унији.....	145
11. БУДУЋНОСТ АФРИЧКИХ МИГРАЦИЈА КА ЕВРОПИ.....	150
12. ЗАКЉУЧАК.....	156
13. ЛИТЕРАТУРА.....	160
14. БИОГРАФИЈА.....	168

SUMMARY / PE3ИME

There are many phenomena that overlap and evolve at each stage of certain time depending on the circumstances and the data that is composed. Since the end of the Second World War emerged a number of phenomena that threaten the human race because of the diversity of human interests and it's overlapping. Problems that have become a threat to security and stability such are contamination of the environment, arms race, drugs, terrorism and illegal immigration just grew worse and widespread since the end of the nineties to the present time and take a new forms, previously unknown.

The illegal migration from African to Europe has been exacerbated by the harsh reality experienced by the people of the African continent. Political instability, insecurity and suffering of poverty in most countries of the African continent contributed to the occurrence of illegal migration at coast of the Maghreb countries of Morocco, Tunisia, Libya, Algeria and Mauritania. Migration in the Maghreb countries, although it is as old as the history of Afro-Arab, nowadays takes another dimension and Maghreb countries become crossing points for illegal migration to southern Europe and specifically to the France, Italy and Spain.

The phenomenon of illegal migration that has emerged since the end of the nineties had begun to pose a serious threat to the countries of origin of migrants, transit countries and the countries that receiving migrants. Loss of manpower in countries of origin of migrants has impact on the policies of these countries. As a result, instability and political tension in relations between countries of transit and countries of origin and host countries are emerged.

The number of illegal migrants is very large which threatens the entire African continent. Population of migrants consists of males who are able to work to the category of women and children. Researchers and analysts are trying to find out the causes of such human suffering which often end with arrest and imprisonment or death. Factors that explain the growing frequencies of this phenomenon are numerous and varied. This research will be the focused on political and economic reasons. Many of researchers see these factors as main in occurrence of illegal migration. As a result of these factors, there may be areas of the expulsion and attractions. Expulsion areas represents African states which are countries of origin of migrants, and the European continent represents the region of attraction, this especially relates on France, Spain and

Italy. Other countries that are covered by this process form so-called transit countries such as a Libya.

We will study Libya as a transit area of illegal migration which became a threat to its security, sovereignty, policy and economic status. This requires research into the real reasons which are leading to this tragic problem and analysis of its dimensions and repercussions caused by the reality of the illegal immigration.

Keywords: Illegal immigrants, African continent, European Union, working opportunities, revolutions in Africa, transit through Libya.

РЕЗИМЕ

Постоје многе појаве које трају и развијају се у сваком временском периоду и које зависе од околности и чињеница којима су условљене. Од краја Другог светског рата било је многих појава и догађаја који су представљале претњу људској раси. Сукоби интереса и бројни проблеми постали су претња сигурности и стабилности у свету. Загађење животне средине, трка у наоружавању, трговина дрогом, тероризам и илегалне миграције су од деведесетих година двадесетог века постајале све присутније и прерастале у нове, до тада непознате форме.

Илегалне миграције афричког становништва из Африке у Европу су интензивирани тешком ситуацијом и условима живота афричког народа услед политичке нестабилности и несигурности. Са овим се суочава становништво у већини афричких држава, а излаз налази у илегалној миграцији са обала држава Магреба ка јужним обалама Европе. Миграције ка земљама Магреба, иако су старе колико и афричко-арапска цивилизација, биле су ограничене на просторе ових држава, али у данашње време попримају нову димензију и ове државе постају успутне станице илегалних миграција ка јужној Европи, посебно Италији, Шпанији и Француској.

Илегалне миграције су од деведесетих година XX века почеле да представљају озбиљан проблем и озбиљну претњу како земљама порекла миграната, тако и транзитним

земљама и земљама крајњег одредишта миграција. Те последице се огледају у смањивању континента радне снаге у земљама одакле потиче највећи број исељеника као и у стварању политичких тензија између држава порекла миграната на једној, и транзитних и земаља крајњег одредишта на другој страни.

Број илегалних миграната је велики и то угрожава цео афрички континент. Популација миграната се састоји од мушкараца у пуној радној снази па све до жена и деце. Због тога ће у овом раду бити покушано да се проуче и анализирају узроци ових људских патњи које се често завршавају хапшењима, притварањима, па чак и смрћу. Фактори који објашњавају растућу учесталост овог феномена су бројни и врло различити. Ово истраживање ће се фокусирати на политичке и економске разлоге појаве миграција. Многи истраживачи сматрају да су управо ово најзначајнији фактори који доводе до појаве илегалних миграција. У том процесу могу се идентификовати области исељавања и области привлачења миграната са својим факторима који доводе до тога. Афричке државе углавном представљају земље исељавања, односно земље порекла миграната, док европски континент представља област привлачења исељеника. То се пре свега односи на југ континента, тј. Француску, Италију и Шпанију. Остале државе које су обухваћене овим феноменом чине такозване транзитне државе, између осталих ту спада и Либија.

На овом месту ће бити проучавана Либија као земља транзита илегалних миграната. Ова врста миграција представља претњу по безбедност, суверенитет, политичку и економску стабилност Либије. Оваква ситуација захтева истраживање правих разлога који доводе до овог трагичног проблема и анализу димензија овог феномена и последица изазваних илегалном миграцијом.

Кључне речи: илегални мигранти, афрички континент, Европска унија, могућности запошлења, револуције у Африци, транзит кроз Либију.

1. УВОД

Модерна историја се одликује појавом бројних феномена. После Другог светског рата било је много догађаја који су представљали озбиљну претњу људској популацији. Међу појавама које могу бити озбиљна претња миру и стабилности, као што су загађење животне средине, трка у наоружавању, продаја дроге и међународни тероризам, налази се и појава илегалне миграције која се рапидно шири почевши од краја деведесетих година прошлог века. Иза све масовнијих илегалних миграција из Африке у Европу крију се дубоки корени патње афричког народа који се огледају кроз политичку нестабилност, немире, несигурност и сиромаштво.

У прошлости, миграције су биле усмерене ка северној Африци и ту су се завршавале, међутим данас су северноафричке земље постале само пролазна станица за илегалну миграцију у европске земље, пре свега оне на југу континента као што су Италија, Шпанија и Француска.

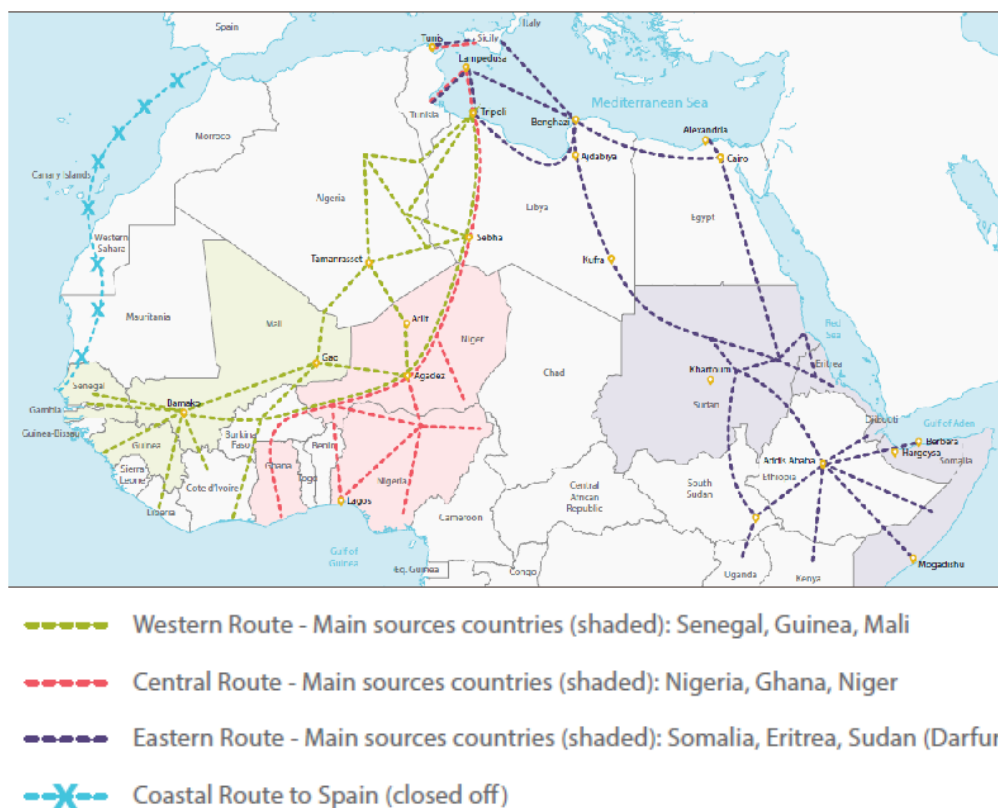
Ова миграторна кретања су почела крајем деведесетих година XX века и представљају озбиљну претњу како за земље порекла миграната, тако и за транзитне земље и земље одредишта миграната. Ово оставља озбиљне последице на политике ових земаља. Земље одакле потичу мигранти се због одлива великог броја људи као и због њиховог страдања на том путовању суочавају са смањењем континента радне снаге. Са друге стране, долази и до заоштравања политичких односа између земаља преко чијих се територија крећу мигранти и земаља које су крајњи циљ миграната.

Илегална миграција је проблем који представља велики изазов за многе земље. Од Америчко-мексичке границе до Медитеранског мора многе земље се боре са све већим бројем миграната и различитим облицима миграција. Као и продаја дроге, илегална миграција се претворила у сложenu мрежу миграната и кријумчара људи (Steiner, 2013).

Од посебног значаја за овај рад је стопа илегалних миграната из Северне Африке у земље Европске уније. Ова докторска дисертација се посебно бави забрињавајуће великим бројем миграната који користе Либију као транзитну земљу.

Постоји много питања која се тичу илегалних миграната из северноафричких земаља и њихових крајњих одредишта у земљама Европске уније. Иза кулиса новинских вести о хиљадама утопљених миграната у Средоземном мору у покушају да стигну до жељених

дестинација, стоји чињеница да тачан број страдалих није могуће ни утврдити (Alatrash, 2009).

Карта 1. – Најчешће руте миграција из Африке у Европу

(Извор: © UN 2011)

Мигранти су често изложени преварама и искоришћавању од стране кријумчара људи који покушавају да зараде новац чак и када доводе мигранте у по њихов живот озбиљну опасност. Због тога се многе избеглице, мигранти и тражиоци азила морају борити са таквим људима на свом путу. Кријумчари приморавају мигранте да плаћају за помоћ приликом преласка граница, али и поред тога они бивају нехумано третирани и врло често долази и до смртних исхода.

Због свега овога је врло битно сагледати цео проблем илегалне миграције и могућности за поправљањем ситуације у којој су многи животи изложени ризику док се истовремено сличне активности само појачавају у северноафричким земљама као што је Либија.

Осим на Средоземном мору, један мањи број миграната из подсахарске Африке је настрадао на југу афричког континента, док су други страдали приликом преласка Сахаре. У једној великој несрећи на Албертовом језеру погинула је 251 избеглица из Демократске Републике Конго.

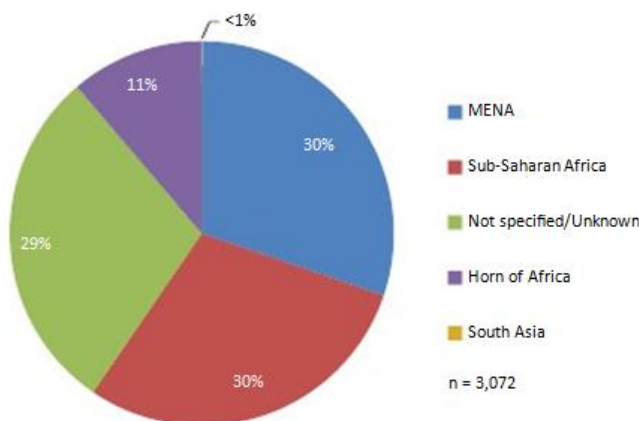

График 1. – Процент страдалих миграната према области порекла у периоду јануар-септембар 2014. године.
(Извор: ИОМ 2015, calculations based on data compiled from various sources)

Због врло оскудних података из неких региона као што су Сахара и делови западне и централне Африке, постоји могућност да на самом Афричком континенту страда много већи број људи него што се претпоставља.

Године 2011. млади из неколико северноафричких земаља су почели протесте против политичког апарата који је владао њиховим земљама дуги низ година. Ти протести су без сумње били усмерени против ускраћивања политичких и економских права. Устанак је почео у малом тунишком граду Сиди Бусид (Sidi Bouzid), а потом се проширио на Египат, Либију и неке области Средњег истока. Протести су изазвали огромна кретања људи у региону Магреба. Како су владе рушене у једној по једној држави, питање повлашћених слојева друштва у тим земљама се претворило у свеопште питање државних структура.

Миграције мањег броја људи, углавном тражиоца азила и људи у потрази за послом су почеле средином 2000-их година. Сходно томе, Европа се суочавала са великим бројем подсахарских африканаца који су чекали на прелазак у Европу. Либија је била одређена да буде дом за 1,5 – 2 милиона људи у потрази за послом и ово истраживање се бави управо овим људима у Либији којима је ипак главни циљ долазак у Европу. Статус земље крајње дестинације ових миграната Либија је имала током 1980-их година, чак је и током 1990-их

мали број становника подсахарске Африке долазио у земље Магреба да би одатле прешао Медитеран и стигао у Италију, Шпанију и Француску.

Либија је нудила велике могућности за запошљавање и постала је једна од омиљених дестинација миграната са југа. Међутим, крах либијске државе је променио услове кретања афричких миграната. Како било, промена геополитичке ситуације у региону Медитерана после 2000. године је одредила статус и положај миграната. Као резултат тога, мигранти из подсахарске Африке сматрани су само путницима у транзиту ка европским земљама. Миграције су на тај начин постале важан чинилац приближавања и побољшања односа између Либије и европских земаља. Пре тога, у октобру 2010. године Европска унија је платила либијској влади 70 милиона америчких долара за контролисање прилива афричких миграната. Из овога је јасно да је феномен транзитне миграције охрабриван, а добро је познато и активно учешће припадника либијског режима у кријумчарењу људи у јужну Европу. У сваком случају, већи део миграната није злоупотребио конфузне околности у Либији да би отишао у Европу. Уместо тога, они су остали на граници Либије чекајући повратак у матичне земље. На пример, 18.445 људи из Гане је тражило од либијске владе да их врати у Гану (Stewart, 2012).

Важно је рећи да се велико повећање броја илегалних миграната последњих година десило после таласа политичких промена у Арапским државама названим “Арапско пролеће”. Друга важна промена се односи на саме мигранте. Осим мушкараца, у ова кретања су се укључиле и жене и деца.

Илегална миграција из северне Африке у Европу има велики значај. Много људи из сиромашних афричких земаља се одлучује на ово опасно путовање ка европском континенту у потрази за бољим животом. У неким деловима континента, посебно у Мауританији и Мароку, кријумчарење миграната је постало исплативији посао од продаје дроге. Међутим, неки мигранти умиру током тог пута, а највећи део њих не добија азил у жељеним земљама и бива депортовано назад у Африку (Mbugua and Nganga, 2015). Либија је такође важна тачка поласка илегалних миграната пут Европе (Williams, 2014; Mustafa, 2012).

Између октобра 2013. и октобра 2014. године италијанска влада је покренула морнаричку и ваздухопловну операцију “Mare Nostrum” (“Наше море”) са циљем смањења илегалне миграције у Европу и учесталих бродолома код острва Лампедуза. Италијанска влада је морала да обустави ову операцију јер се сматрало да је неодржива услед ангажо-

вања великог дела италијанске морнарице. Замењена је ограниченом, заједничком операцијом заштите граница Европске уније названом “Тритон”. Њоме је управљала агенција Европске уније за границе - Фронтекс (Frontex). Неке владе европских држава, укључујући и британску тврдиле су да су операције Тритон и “Mare Nostrum” служиле да обезбеде “ненамерне pull факторе” охрабрујући тиме даље миграције (Davies and Neslen, 2014; Travis, 2014).

Слика 1. – Спашени мигранти, октобар 2013. године

Године 2014, у Италију је морским путем стигло 170.100 миграната (што је повећање у односу на 42.925 миграната у 2013. години), од тог броја 141.484 људи је кренуло из Либије где су дошли највише из Сирије, Западне Африке и са рога Африке (Џибути, Еритреја, Сомалија и Етиопија) (International Organization for Migration, 2015).

Проблем се вратио на насловне стране светских медија после неколико бродолома у којима су учествовали мигранти. Међународна организација за мигранте (ИОМ) је проценила да је између почетка 2015. године и средине априла исте године 21.000 миграната стигла до италијанске обале, а 900 њих се утопило у Средоземном мору. Критичари европске мигрантске политике тврде да укидање операције “Mare Nostrum” није успело да одврати мигранте од пута ка Европи, и да су њеном заменом операцијом Тритон “створени услови за још више смртних случајева” (Kingsley and Gayle, 2015).

Процењује се да је у периоду од 2000. до 2005. године углавном у Европу из Африке годишње мигрирало по 440.000 људи (International Organization for Migration, 2008).

Према Организацији за економску сарадњу и развој, миграције из Африке у развијене земље чине само мали део укупних миграција у свету. “ВВС” је 2007. године известио да је према проценама Организације за миграције око 4,6 милиона Африканаца живело у Европи, али је Институт за миграциону политику изнео процену о 7 до 8 милиона илегалних миграната из Африке насељених у државама чланицама Европске уније. Број миграната који пристиже на острво Лампедуза је можда импресиван, али то није ништа ново. Од 1998. до 2013. године укупно 623.118 илегалних миграната је дошло до обала Европске уније, што је скоро 40.000 људи годишње. Гледано са те стране, 2013. година са 39.420 миграната је само просечна по броју приспелих миграната морским путем у Европу. Шта више, број миграната који морским путем стиже у Европу је релативно мали у поређењу са укупним бројем миграната који стиже на континент и који износи око 1,5 милиона нових миграната сваке године.

Табела 1. – Неке од највећих популација имиграната из Африке које живе у Европи

Country	African Population	Population centres
 France	3.5-5 million approx (2014)	Paris, Lyon, Toulouse, Bordeaux, Marseille, Nantes, Lille
 United Kingdom	2,800,000 (2011)	London, Birmingham, Manchester, Leeds, Sheffield, Bristol, Nottingham
 Germany	2 million (2014)	Hamburg, Berlin, Frankfurt, Cologne
 Italy	1 million (2011)	Rome, Milan, Turin, Palermo, Brescia, Bologna, Lecce, Florence
 Spain	683,000 (those with mostly or visibly significant black ancestry)	Barcelona, Madrid, Málaga, Murcia, Palma, Seville, Valencia
 Belgium	250,000-300,000 (2011) (Could be higher)	Brussels, Liege, Antwerp, Charleroi
 Portugal	140,530	Lisbon, Porto, Faro
 Switzerland	73,553 (2009)	Geneva, Basel, Vevey, Berne, Fribourg, Lausanne

(Извор: International Organization for Migration, 2015)

Према званичним изворима, није забележен константан тренд повећана броја миграната који у Европу стижу морским путем у периоду од 1998. до 2013. године. У истом периоду није забележена ни промена у погледу државе у коју пристиже највећи број

њих (Италија), осим 2006. године када су Канарска острва била најчешћа дестинација илегалних досељеника. Ово наравно не значи да су руте којима мигранти пристижу увек исте јер не постоје поуздани подаци о месту поласка миграната на пут.

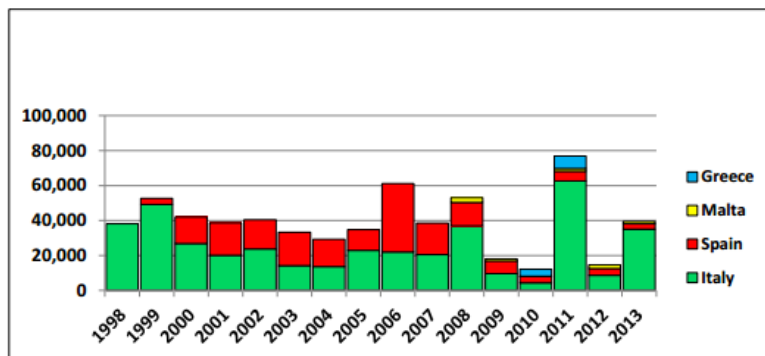

График 2. – Број миграната приспелих у ЕУ морским путем у периоду 1998-2013. година
(Извор: Italy's Ministry of Interior)

На графику се може приметити да постоје прилично велике варијације у броју миграната у различитим годинама. Најмање илегалних долазака у Европу је било 2009., 2010. и 2012. године, а највише 2011. и 2013. године. Смањење броја миграната у наведеним годинама може се тумачити као резултат примењених мера у том периоду као што су операција Фронтекс, сарадња Италије са Либијом и шпанско затварање руте преко Канарских острва. Повећање броја миграната 2011. године се може повезати са почетком револуције у Тунису где је велики број Тунижана могао да напусти своју земљу преко мора без икакве полицијске контроле јер је у том периоду безбедносна ситуација у земљи била врло лоша (Boubakri, 2013).

Трећег октобра 2013. године 366 миграната се утопило када је потонуо њихов брод на мање од једне миље од италијанског острва Лампедуза (<http://www.tgcom24.mediaset.it>). Размера ове катастрофе је подигла свест о неприхватљивим ризицима којима су изложени мигранти који се кријумчаре у Европу преко мора и изазвала до тад незабележене реакције. Италијанске власти и Европска унија, као и медији, цивилно друштво, Католичка црква и целокупна јавност су се огласиле поводом овог догађаја. Само неколико дана касније, 31. октобра 2013. године, пронађена су тела 92 особе у централној Сахари на путу од Нигера ка Алжиру (<http://www.reuters.com/article/2013/10/31/us-niger-migrants-idUSBRE99U0WF20131031>).

Мигранти који се кријумчаре преко Средоземног мора су углавном млади људи. За разлику од њих, жртве које су пронађене у Сахари су углавном биле жене и деца што упућује на чињеницу да су они кренули на тај пут са надом да ће поново бити заједно са својим мужевима и очевима у Алжиру који је дом за око 100.000 миграната радника из подсахарске Африке. Осим смрти великог броја недужних људи, проблем представља и притисак који преживели и они који ће тек кренути на тај пут врше на мало италијанско острво (Лампедуза) и на тај начин стварају велику бригу италијанским и европским властима. Ово је покренуло реформе европске политике о мигрантима и азилантима. Европско веће је 25. октобра, 2013. године издало следеће саопштење: “Европски савет позива новоосноване радне групе за Медитеран које предводи Европска комисија са свим државама чланицама и агенцијама ЕУ, да одреде на основу принципа превенције, заштите и солидарности, приоритетне акције за ефикаснију краткорочну примену европске политике и средстава (<http://www.consilium.europa.eu>).

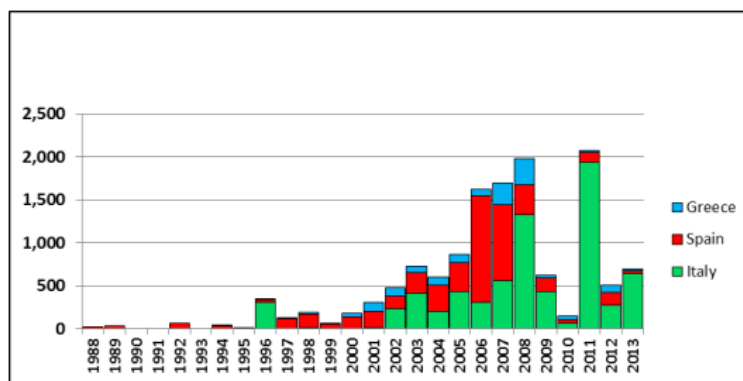

График 3, - Настрадали и нестали илегални мигранти на путу ка ЕУ у периоду 1998-2013. година
(Извор: Fortress Europe (<http://fortresseurope.blogspot.it/p/la-strage.html>))

Много људи се из очаја одлучује на пут са надом да ће доћи до шансе за бољим животом. То је њих 300 стајало живота у октобру 2013. године када се брод који је пловио из Либије и био пренатрпан и нестабилан, преврнуо услед панике међу путницима коју је изазвао мали пожар на броду. Већина страдалих били су из Еритреје (Pleitgen, 2013).

У неким периодима током 2014. године, италијанска обалска стража је свакодневно пресретала више бродова са хиљадама потенцијалних миграната. Према објављеним подацима из операције “Mare Nostrum”, од почетка 2014. године до краја јула исте године спасено је око 93.000 миграната.

Број страдалих на мору показује стално и забрињавајуће повећање од 2000. године, нарочито од 2006. па на овамо. Однос између броја оних који су страдали и укупног броја оних који су кренули на тај пут (преживели и страдали), одређује вероватноћу за смртни исход миграната на том путу.

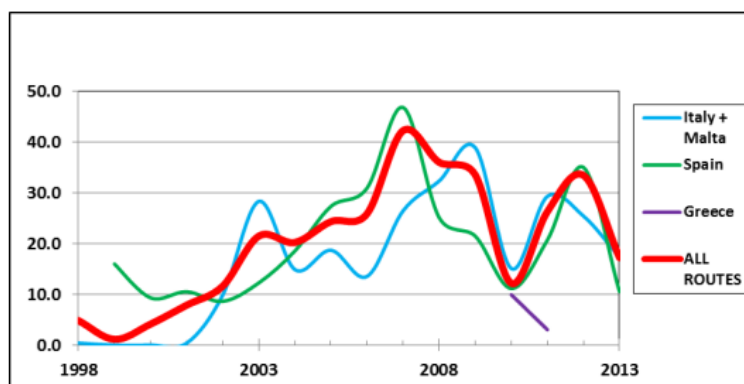

График 4. – Вероватноћа за смртни исход илегалних миграната на путу ка ЕУ у периоду 1998-2013. година (на 1.000 миграната)

(Извор: Fortress Europe (<http://fortresseurope.blogspot.it/p/la-strage.html>))

Ова вероватноћа не само да је већа у односу на било који други начин путовања (укључујући и пут кроз Сахару, бар према познатим подацима о броју страдалих), већ се и рапидно повећава. Она је увек изнад 3% (30 страдалих на 1.000 људи који пређе Медитеран) осим краткорочног пада током 2010. године (видети график број 4). Другим речима, морски пут из Африке до Европе је међу најопаснијим рутама на свету. Осим тога, последњи део пута, на самом прилазу европској обали је најсмртоноснији.

Било је тврдњи да су мигрантски путеви промењени због нових мера надгледања мора. Ометање ових путних праваца ће само значити проналажење нових, алтернативних праваца, који су дужи и опаснији. У нашим подацима нема информација о месту одакле почињу путовања кријумчарених миграната, па нисмо у могућности да подржимо или одбацимо овај аргумент. Оно што показују доступни подаци је велико повећање вероватноће за смртни исход на путовању, без обзира на то где се налази полазна тачка тог пута.

Информације о полу настрадалих миграната у Европи и Аустралији су у чак 70% случајева биле непознате. Ови подаци су посебно недостајали у случајевима настрадалих миграната у Европи где је за чак 82% жртава пол непознат. Потпуно другачија ситуација је

на америчко-мексичкој граници где за свега 3% настрадалих нису познате информације о њиховом полу.

Разлика у доступности информација по овом питању је највероватније настала због тога што су подаци са америчко-мексичке границе о полу настрадалих добијени од стране медицинских служби. Упркос овако оскудним подацима, утврђено је да је 14% настрадалих у Европи мушког пола, наспрам 3% жртава женског пола (видети график 5). У Аустралији су мушкарци чинили 18% настрадалих, а жене 14%, док је на америчко-мексичкој граници тај однос 76% жртава мушког и 21% жртава женског пола (Pickering and Cochrane, 2013). На основу ових података истраживачи су закључили да је утопљавање узрок већег броја смрти код жена него код мушкараца. Истрага о потонућу брода са илегалним мигрантима 2001. године близу Јаве у коме је настрадало 350 људи је показала да је настрадао већи број жена у односу на мушкараце. Од укупног броја мушкараца на броду, 77% се утопило, док је тај проценат за жене износио 93%, а за децу чак 95% (Pickering and Cochrane, 2013).

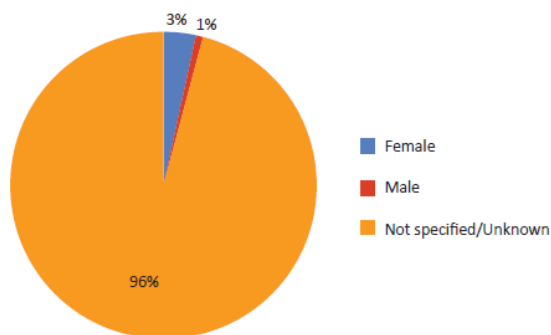

График 5. – Број настрадалих и несталих миграната према пол у свету у периоду јануар-септембар 2014. године
(Извор: ИОМ, 2014)

Ово кратко поређење о броју страдалих по регионима и полној структури жртава указује да постоје знатне разлике у апсолутном броју страдалих миграната у различитим деловима света. Није потпуно јасно до које мере се ове разлике у броју страдалих могу објаснити масовношћу миграција у том делу света, али се из доступних података могу добити бројне информације и боље схватити неке чињенице о мигрантима који су изложени највећем ризику.

2. ТЕОРИЈСКО-МЕТОДОЛОШКА ОСНОВА ИСТРАЖИВАЊА

Током истраживања пошло се од претпоставки које нису утицале на објективност рада. Прва претпоставка је била да илегалне миграције нису само проблем европских земаља, тј. земаља чланица Европске уније, већ да је то глобални проблем. Друга претпоставка је да у Европу илегално не долазе само мигранти из Африке, већ је много илегалних миграната и из Авганистана, Ирана, Ирака и Сирије. Међутим, највише пажње се поклања илегалним мигрантима из Африке који преко Либије долазе у Европу јер њихов број непрестано расте. Доношени су многи закони у циљу решавања овог проблема, али се показало да овај проблем није једноличан и да не постоји универзално решење за њега. Због тога, постоји потреба за успостављањем законског оквира у којем ће мигранти бити третирани достојанствено и хумано, а са друге стране закон мора бити стриктно спровођен и мора бити заштићен суверенитет земаља у које долазе илегални мигранти и земаља кроз које пролазе. Истраживање је спроведено у две фазе. Прва је била прикупљање и обрада података из литературе, пре свега из библиотека. За време трајања ове фазе посећиване су и бројне институције одакле су такође добијане потребне информације. Друга фаза истраживања је подразумевала пут у Либију са циљем прикупљања званичних података из државних институција. Прво је посећено министарство унутрашњих послова где су добијене информације о путевима миграната кроз Африку и Либију, као и местима уласка миграната на територију Либије. Прикупљени су и подаци о прихватним центрима, као и о броју миграната у њима. Током друге посете Либији посећени су прихватни центри у Хомсу (Khoms) и Залитену (Zaliten).

Теоријски приступи у проучавању миграција

Миграције су друштвени феномен који се јавља у свакој средини. Оне могу бити добровољне и присилне. Сви који се баве проблемом миграција се слажу у погледу теорије и општих правила, како оних који се тичу легалних тако и илегалних миграција. Идеја о миграцијама се искристалисала у емпиријским истраживањима које је изводио шведски социолог Крегер који је у другој половини XVIII века проучавао разлоге за појаву илегалних миграција фокусирајући се на разлоге који су приморавали људе да мигрирају на дру-

га места. У то време Шведска је била врло сиромашна земља са врло ниским приходима, високим порезима, а систем социјалне заштите готово да није ни постојао (Ismail, 1997). У међувремену, појавиле су се бројне теорије међународних миграција које су бивале све чешће и масовније. Овде је изнето неколико теорија о миграцијама.

Теорија класичне економије

Теорија класичне економије се фокусира на економски аспект миграција. По овој теорији одлука о миграцији је на појединцу, а миграције су производ географског распореда посла и капитала. Према овој теорији, основа за настанак миграција су разлике у заради јер је миграција резултат одлуке појединца који тежи ка томе. Појединац пажљиво разматра ситуацију и упоређује разлику тј. профит који би настао као разлика између виших прихода на неком другом месту и коштања пресељења у то место. Миграције такође представљају и неку врсту инвестиције у постизању већег обима производње захваљујући новој радној снази. Ово се слаже са мишљењем да је појединац људски капитал који се опредељује за разумну могућност као што је зарада, јер миграције се повећавају ако су и приходи већи у новој средини, с друге стране миграције се смањују са повећавањем њиховог коштања (Saleh, 2009).

Треба додати да је међународна економија врло важан фактор у проучавању проблема повезаних са миграцијама и покретљивошћу радне снаге (Al Naser, 1986).

Теорија мреже миграната

Мрежа миграција је низ веза које постоје између људи који су већ мигрирали и потенцијалних миграната. Те везе могу бити породичне, пријатељске или завичајне. Мрежа миграција је врста друштвеног капитала која је основа за обезбеђивање посла у будућности, јер ширење ове мреже смањује трошкове путовања (миграције) и смањује ризик приликом миграције што утиче на повећање њиховог обима. Ово омогућава новим мигрантима да користе помоћ претходних миграната и уз помоћ блиских рођака или пријатеља лакше могу да дођу до посла у новој средини, да обезбеде простор за становање и да смање трошкове сељења.

Ова теорија се слаже са тим да миграције почињу индивидуалном одлуком чланова породица јер неке породице охрабрују своје чланове на миграције. Током времена процес миграција се проширио као и мрежа веза међу мигрантима у новим срединама, тако да многи нови мигранти могу да путују без већих проблема. Повећање броја миграната из две различите средине не зависи само од могућности проналажења посла у новој средини или висине зараде, већ то повећање пре свега зависи од цене и ризика на том путовању што је директна последица развијености мреже миграната (Saleh, 2006.)

Теорија о преласку државних граница

Ова теорија представља миграције као друштвени процес у коме мигранти прелазе географске, политичке и културне границе. Она наглашава потребу уклањања друштвених баријера између старе и нове средине побољшавањем транспортних средстава које ће олакшати кретање људи, унапређивањем комуникационих технологија и већом применом нових идеја и визија. Боље саобраћајне и телекомуникационе везе у смислу већих брзина и веће доступности, охрабрују људе да путују и иду из сиромашних у богатије области.

Теорија о прелажењу међународних граница је потврдила да мигранти одржавају добре везе са земљом свог порекла и покушавају да одрже социјалне карактеристике како свог завичаја, тако и нове средине.

Друштвена, социјална трансформација се испољава на три начина:

1. Када мигрант посети или се врати у своју домовину, или када рођаци оду да посете мигранта или му пошаљу писмо, CD, e-mail или га позову телефоном.
2. У директном разговору мигранта са својом породицом.
3. Социјална трансформација се одвија када двоје људи проводи време заједно или када су у контакту преко друштвених мрежа.

Историја је показала да су међународне миграције еволуирале и по њиховом обиму и по удаљености између земаља између којих се оне одвијају. Оно што је битно да знамо је да су миграције у прошлости, али и садашњости врло важан фактор у развоју и еволуцији људске врсте. Важност постојања међународних миграција на локалном и ширем нивоу се одражава на становништво у земљама широм света (Al Sabah, 1990).

Теорија иновација

Ова теорија наводи два различита стила живота, живот на селу и у граду. Полазна хипотеза ове теорије је да се човек креће из средине која има велики људски потенцијал и мањак капитала у средину у којој је капитал обезбеђен недостатком радне снаге. Овакви услови поспешују економски развој у обе средине. Такође, демографске разлике које се огледају у погледу броја новорођених, стопе морталитета, старосне и економске структуре становништва су важни фактори који утичу на миграције становништва.

Ова теорија промовише значај искуства и знања које мигранти стичу у новој средини и касније га, по повратку у своју стару средину примењују. То се дешава тако што мигранти инвестирају уштеђевину коју донесу у иновације у места одакле потичу и где се враћају (Saleh, 2003).

Постоје две законитости које су примећене када се ради о порасту броја становника у земљама у развоју, то су:

- градска популација брже расте од броја становника у селима,
- велики градови се развијају брже од градова средње величине.

Другим речима, присутно је стално пресељавање из сеоских средина у мале и градове средње величине. Међутим, ово се не дешава у развијеним земљама, а са друге стране земље у развоју су центри емиграције што ублажава и смањује повећање броја становника (Al Sadek, 2002).

Теорија преферирања миграција

Теорија објашњава како одређен број људи више преферира миграције од других. Теоретичар Раул Врзуа сматра да постоје неке врсте корелације између склоности ка миграцијама и карактеристика као што су године старости, пол, образовање и висина прихода. Већина миграната обично припада млађој популацији која је образованија и има веће приходе. Број миграната често зависи и од нивоа културе и економске развијености нације. Истраживања су показала да је број миграната женског пола у сталном порасту и да у неким случајевима чак надмашује број мушких миграната (Ghanem, 2010).

Раул Врзуа такође наводи да се мигранти углавном крећу ка градовима са циљем обезбеђивања већих прихода.

Теорија фактора одбијања и привлачења

Ово је једна од најважнијих теорија коју је изложио познати научник Роналд Бојд (Boyd, 1961). У њој је навео следеће:

- Постоји неколико фаза у развоју процеса миграција који почиње фазом кретања миграната, а затим следи фаза стабилизације у новој средини. Већину миграната чине мушкарци, то су углавном неожењени одрасли мушкарци.
- Постоји процес селекције миграната уколико их привлачи неки битан фактор у новој средини.
- Земља порекла миграната губи квалификоване и образоване људе које привлаче индустријски развијене области.
- Уколико се талас миграције у једном смеру непрестано појачава, онда се процес селекције одвија међу следбеницима првих миграната (Djibo, 2012).

Теорија друштвене организације

Први који се бавио теоријом друштвене организације био је Мангал који је прихватио хипотезу Парсонза (Talcott Parsonz) и прилагодио је миграцијама. Она укључује три фактора: друштвено порекло, друштвене намере и мигранте. Он верује да су ова три фактора међусобно повезана и зависна, као и да фактор времена и друштвеног система има важан утицај на њих.

Са друге стране, познати социолог Церасо (Ceraso) сматра да се мигранти тешко прилагођавају условима у новој средини и да се разлози за њихов повратак у земљу порекла могу поделити у три групе (Alfaily, 1992):

Прва група: мигранти који припадају овој групи не успевају да се прилагоде новој средини и враћају се у своју земљу као мигранти “губитници”. Врло често они не бивају прихваћени у друштвену заједницу или немају никакав утицај у друштву.

Друга група: то су људи који се враћају после наплате осигурања и они неће имати никакав утицај на друштвени или економски поредак.

Трећа група: овде припадају људи који се враћају у домовину после постизања неког успеха у новој средини. Они су пуни ентузијазма, енергије и креативности и жељни да направе неке промене у својој земљи.

Теорија удаљености

Ово је једна од најважнијих теорија која се бави феноменом миграција. Познати истраживач Равенштајн (Ravenstein) је објавио два научна рада 1881. и 1889. године у којима се бавио проучавањем ефекта удаљености између места одакле мигрант потиче и нове средине ка којој мигрира (Abdullah, 1991).

Равенштајн је представио своју чувену декларацију о легалним миграцијама пред Статистичком комисијом британског царства 12. марта 1885. године. Име декларације је 1889. године промењено у Декларација о законима о миграцијама.

Његова теорија се бави проучавањем следећих питања:

1. Рута миграције

Ту постоји веза између миграције и удаљености јер већина миграната путује до најближих градова и што је већа удаљеност између места становања миграната и нове средине то је мањи број миграната.

2. Фаза миграције

Миграција се изводи у етапама и мигранти почињу да се насељавају у околини градова, а затим почиње насељавање и унутрашњости.

3. Број миграната женског рода је већи на краћим дистанцама.

4. Економски фактор је главни мотив за мигрирање.

5. Ток миграције.

6. Разноликост градова у односу према миграцијама.

7. Технологија и миграције. Миграције се интензивирају са развојем комуникација, индустрије и трговине.

Међу истраживачима који су прихватили Равенштајнову теорију био је и Ленин Смит (Lenin Smith) који је своје истраживање базирао на четири принципа:

- 1) Број миграната је већи на краћим дистанцама.
- 2) Мигранти се труде да што пре крену на пут да би привукли друге да и они то ураде.
- 3) Сваки велики миграторни талас прати следећи талас.
- 4) Правац далеких миграција је усмерен ка великим индустријским центрима.

Проучавањем различитих студија које се баве феноменом миграција може се са великом сигурношћу и засновано на научним чињеницама рећи да су економски разлози главни фактори који покреће миграције. Такође се мора рећи и да разлике у култури између земаља порекла миграната и њихове нове средине утичу на појаву миграција, као и да развој технологије и комуникационих средстава утичу на смањење фактора удаљености приликом миграторних кретања, али да ипак и даље имају неког утицаја.

Интензитет миграција се повећава пропорционално постојећој ситуацији у новој средини и то је фактор који привлачи мигранте. Са друге стране, интензитет миграција се смањује уколико постоје добри услови за живот у земљи.

Методe истраживања миграција

Основна база квантитативних и квалитативних истраживања миграционих кретања јесте њихова текућа евиденција. Податке о унутрашњим миграцијама у појединим земљама прикупљају бирои за пријаву места боравка, за међународне миграције то чине одговарајуће службе које су за то овлашћене. За истраживање обе врсте миграција су од велике помоћи периодични пописи становништва. Они могу садржати различите податке, важне за истраживања, као нпр. оне који се односе на место рођења миграната, држављанство, националност, запосленост, матерњи језик, религија (што је важно нарочито у азијским земљама). Могу такође дати информације о томе где су мигранти становали пре промене места боравка или пре одређеног времена, нпр. 2, 5 или више година пре пописа. Подаци бироа евиденције становништва су често некомплетни или имају много грешака. Због тога можемо представити процесе миграција кроз упоређивање пописа из различитих годишта. Најпростија метода је - у колико знамо приближно природни прираштај становништва на одређеној територији - упоређивање фактичког броја становника те територије с оним бројем, који би требао бити ако не би било миграција, него би становништво расло само путем природног прираштаја. Разлика даје позитивни или негативни миграциони салдо у разматраном периоду. Наравно та метода не даје никаквих информација о правцима миграција ни

о њиховој структури. Ако пописи садрже податке о одређеним карактеристикама становништва, можемо извући одређене закључке о структури миграција. Тако нпр. убрзан раст броја градског становништва на одређеној територији, или такође број особа одређене националности може сведочити о премештањима становништва која су се догодила.

Миграције су по правилу променљиве појаве, зависне од много фактора. Њихово планирање је само делимично могуће. Држава може само посредно управљати миграцијама, усмеравајући миграције у жељеном правцу. На пример, у Русији су различите зараде у различитим регионима земље, највеће су у хладним пределима на северу. Миграције су појаве које су тешко ухватљиве статистички. Статистички материјал је различитог квалитета. Најтежа ситуација у том погледу је у слабо развијеним земљама Азије и Африке, где није било новијих пописа становништва, као ни текуће евиденције, док процене које су на располагању су често некомплетне или очигледно неверодостојне (нетачне). Ипак, недостатак статистичког материјала постоји и у развијеним земљама. При међународним миграцијама публиковани бројеви особа које прелазе из једне земље у другу, које се налазе у статистичким публикацијама обе земље по правилу се разликују између себе. Некада то може проистацати из простог разлога уз пут мења намеру и упућује се у другу државу, а не у ону за коју се претходно декларисао. Веома несигурни су подаци бироа за регистрацију. У оним земљама, где регистрација места боравка повлаче одређене правне последице, консеквенца тог стања ствари је појава лажних регистрација, где значајан број особа станује фактички често стотинама километара од места, где су формално регистровани. Административна ограничења миграције могу узроковати, да фактичко стање се може значајно разликовати од статистичке слике, кад на пример, мигранти који траже зарату у богатијим земљама долазе до посла нелегално и не пријављују се властима (на приме бројни мексикански мигранти у САД). Ситуација те врсте постоји такође међу земљама Црне Африке, где гранична контрола је често фиктивна, а мигранти често немају никакве документе. До лажне слике може довести такође друштвена и правна ситуација одређених група становништва. Познати су на пример случајеви прикривања значајног броја жена при пописима у муслиманским земљама, где питање о броју жена у кући (домаћинству) може бити третирано као увреда. Различит бива такође степен веродостојности националне статистике; често у различитим земљама једни те исти људи се декларишу у узастопним пописима као припадници различитих националности, зависно од актуелне политичке

коњукте. Познавање слике миграција у неким земљама отежава тајност статистичких материјала, публикованих само делимично или непубликованих уопште.

Ова студија се труди да да одговоре на многа питања користећи дескриптивни и аналитички приступ који подразумева описивање, бележење, анализу и интерпретацију различитих околности које утичу на главни предмет проучавања овог рада. Такође се труди да повеже овај приступ са другим научним методама чиме ће се покушати да се открију везе између променљивих кроз сакупљање и комплетирање неопходних и валидних информација чијом ће се анализом доћи до њихових главних карактеристика и међусобних веза како би се дошло до коначног закључка.

Коришћење статистичких метода значи да је научни метод квантитативно пропраћен истраживањем, организован и графички представљен, а затим анализиран у циљу обезбеђивања тачних и поузданих научних резултата који се односе на предмет конкретног проучавања. На крају можемо рећи да је статистички метод кроз примену математичких метода у обради и анализи података дао њихову логичку интерпретацију што ће бацити ново светло на једно од најважнијих тренутних питања илегалних миграција. То ће бити учињено фокусирањем на концепт безбедности људи, а као једна од полазних чињеница у анализи овог феномена је стални раст стопе миграције, нарочито у Либији која је последњих година постала важан коридор за миграцију северно и западно од Медитеранског мора. Због комплексности феномена миграција и пространости либијске обале, неопходна је научна и комплексна анализа овог проблема.

Квантитативно истраживање је “...потпомогнуто позитивистичком или научном парадигмом” (Glesne & Peshkin, 1992). Квантитативним методама посматрања и мерења свет се објективно представља. Са ове тачке гледишта свет се може сматрати мерљивим и схватљивим. Овакав приступ је чест код природних наука (Glesne & Peshkin, 1992). Међутим, код друштвени наука примена оваквог метода је проблематична јер је предмет истраживања човек и можда се неће моћи све оне битне карактеристике објекта истраживања (човек) представити нумерички (Howe & Eisenhart, 1990). Са друге стране квалитативне методе истраживања теже разумевању појаве у контексту у коме се она дешава и како сами људи разумеју ту појаву (Seale, 1999; Attride and Sterling, 2001; Howe & Eisenhart, 1990). Шта више, истраживања која користе квалитативне методе нису изгубиле додир са реал-

ним светом већ “истраживач из тог реалног света не покушава да манипулише појавом коју истражује” (Patton, 2001).

Алтернатива свим претходно наведеним методама би била примена управо квалитативне методе. Она би омогућила истраживачу да буде директно присутан на месту догађаја и постане посматрач који не би имао никаквог утицаја на след догађаја. Међутим, убог просторне удаљености, опасности и временског ограничења није изабран овај метод истраживања. Због тога су у овом истраживању коришћена већ постојећа сазнања о проучаваним проблемима као и информације од људи који су били директни учесници миграција.

Врсте миграција

Појаву миграција можемо класификовати према различитим критеријумима, као што су: узроци миграција, њихов географско-политички карактер, време тајања као и карактер насеља миграционог становништва у месту полазишта и одредишта.

Са гледишта узрока делимо миграције према зависности од услова економских, политичких и других. У прву од ових категорија убрајају се сви покрети становништва, којима је мењање места становања наступило услед добровољне одлуке и избора, а које има за циљ побољшавање материјалних услова мигранта. У ту категорију спада већима миграционих кретања, која су до сада постојала на свету. Миграције политички условљене одвијају се без економских условљености, из стриктно политичких разлога. Оне су добијале масовни карактер у XX веку. Ту спадају разноврсна масовна пресељавања ("трансфери") становништва, који се одвијају на основу или једностраног исељавања, или двостране (билатералне) размене између држава, а такође различита масовна бежања (избеглиштво) становништва, које се склања пред замахом различитих облика дискриминације. Границе између миграција условљене економски и политички бивају у неким случајевима доста бледе и није их могуће једнозначно одредити.

У друге форме миграција спадају добровољна кретања некономског карактера, као што су религијска ходочашћа и туристичка путовања, која добијају већи значај у високо развијеним земљама. С обзиром на географски карактер могу се издвојити међудржавне миграције (спољашње) и унутрашње. Прве од њих се дешавају између политичких јединица на нивоу државе, а друге унутар њих. Међу међудржавним миграцијама специјални

карактер имају прекоморске миграције и интерконтиненталне миграције, које се одвијају међу државама које се налазе на различитим континентима и раздвојене су великим океанским пространима. Класичан пример таквих миграција било је насељавање оба континента западне хемисфере а такође Аустралије.

С обзиром на време трајања могу се издвојити сталне, привремене и сезонске. Сталне миграције предузимају се с намером да се остане за стално, или без намере повратка у догледно време. Привремене миграције врше се у циљу привременог рада и зараде, када мигранти путују с изразитом намером да се врате са "зарадом". У многим земљама статистика разликује категорије сезонских миграција. Оне се базирају на путовању због зараде на кратак период, обично пар седмица, највише пар месеци у току године. Тог типа су обично миграције због пољопривредних радова, на пример, брања неког воћа, које дозрева у одређено доба године. Веома специфична, данас у свету већ опадајућа форма сезонских миграција су номадска сточарска кретања, која се одвијају у зависности од променљивих услова испаше стада (на пример, миграције Туарега у Сахари).

С обзиром на карактер насеља мигрирајућег становништва можемо издвојити миграције од града до града, из града у село, из села у град и из села у село. То је теоријска подела; у пракси миграције нпр. из града у село ретко се дешавају у масовном облику, чешће у појединачним случајевима: услед недостатка хране у време ратова или економских криза, административних пресељења (нпр. у Кини у време "културне револуције" или у Кампуџији (Камбоџи) 1975. године), итд. Доминантна у савременом свету је миграција из села у град, и више из неиндустријализованих региона у индустријализоване. Само у високо индустријализованим земљама та форма малаксава, уступајући место миграцијама између мање или више економски атрактивним урбаним агломерацијама, или такође унутар тих агломерација (по правилу од њихових централних региона ка периферним регионима).

Специфичан тип миграција су миграције које имају карактер пионирске колонизације (формално често од села до села, иако то није правило). Оне настају у вези са насељавањем простора који нису до тада насељени, или су слабо насељени. Класичан пример пионирске колонизације био је у XIX веку насељавање огромних слабо насељених простора Северне Америке и делимично Јужне Америке, Аустралије и Сибира. Данас пионирска колонизација постоји ретко у свету, и то не само зато што нема територија које су погодне

за тај тип насељавања, него и због психолошко-друштвених услова. У савременом свету доминира "стампедо у градове", мало је људи који желе да проведу читав живот на удаљеним, слабо цивилизованим територијама, чак и ако би им се то материјално исплатило. Форме пионирске колонизације могу се међусобно разликовати у зависности од услова географске средине, и од тога, да ли се дешавају на пример у шумским регионима (екваторијалним или бореалним), или у регионима где је могуће наводњавање пустињског и полупустињског земљишта. Данас пионирска колонизација има релативно највеће размере у унутрашњим просторима Јужне Америке, посебно у Бразилу. Постоје такође и у неким регионима Русије (посебно Сибира), Кине, Индонезије, Вијетнама.

Структура и интензитет миграција

Структура миграционих токова разматра се према истим критеријумима, као и структура становништва уопште, а то значи према полу, старости, запослености у старом и новом месту пребивалишта, етничкој припадности (националности), матерњем језику, евентуално такође према религијској припадности у оним земљама, у којима то има важно друштвено значење. У миграцијама које су економски узроковане учествују по правилу пре свега млади људи, у радно способном добу. Обично је број мушкараца већи од броја жена. Некад бива и обрнуто, обично у време сезонских пољопривредних радова. Радна способност као фактор утиче на структуру становништва према полу у новонасељеним земљама. Значајан мањак жена постојао је у XIX веку у САД и Канади, а још на почетку нашег века у Аустралији, у североисточним провинцијама Кине и на североисточним крајевима Русије. Структура по запослености се мења услед глобалних светских тенденција. Још на прелазу из XIX у XX век око половине миграната из Европе у Америку били су бивши пољопривредници и сељаци. Данас удео пољопривредника у имиграцији у високо развијене земље не прелази неколико процената, док неке земље, као САД, воде имиграциону политику у периодима економске коњуктуре како би привукле имигранте са високим образовањем, што је више исплативо него да их сами школују из састава властитог становништва ("brain drain").

Интензитет миграција или миграциона покретљивост одређује се бројем промена места боравка у току године на 1000 становника дате територије (државе). Она је у свету веома различита, креће се од неколико промена места боравка на 1.000 становника у

пољопривредним земљама (нпр. Индија) до око 100 у САД. Уопште узев, променљивост зависи од нивоа економског развоја дате земље, велику улогу играју ипак локални услови и традиције. Карактеристична је нпр. велика миграциона покретљивост Црне Африке, која проистиче из чињенице, да нема тамо уопште приватног власништва земље. Међу многим тамошњим племенима миграције у тражењу посла, често на удаљеност више стотина километара, је део обичаја, који квалификује младе људе за пуну зрелост. Знатно мањи је интензитет миграција у многим азијским земљама, где је веза пољопривредника са обрадивом земљом много јача, упркос објективно тежим условима живота.

Посебно велику миграциону покретљивост показује становништво новонасељених области, где недостаје традиција више покољења, који насељавају једно место - на пример у провинцијама Канаде и Аустралије и Далеком истоку Русије. Та појава је присутна такође у регионима где је услед политичких "трансфера" становништво било "замењено". Типичан пример могу бити западни и северни региони Пољске, где је миграциона покретљивост још 20 година после "замене" њиховог становништва била двоструко већа него у "старим" регионима.

Узроци и консеквенце миграција

Узроци миграција које настају на економској основи, проистичу уопште узев из жеље да се поправе услови живота. Ту такође утичу најразличитији услови, као положај дате земље, географска средина, типови привреде, историјска прошлост, локалне традиције, а такође психолошки фактори. Услови географске средине играли су улогу у дестимулисању емиграције из Француске, где су људи вековима живели у добрим условима па емиграција није била потребна, и у стимулисању масовне емиграције из Велике Британије, Ирске, Италије. Посебно јаке тенденције емиграције појављују се тамо где су релативно близу земље које имају контрастне разлике у нивоу животног стандарда становништва. Таква ситуација постоји на пример између САД и Мексика, или између Турске и Немачке и других богатих земаља Европске Уније.

На развој миграција утичу такође локалне традиције и родбинске везе. На тој основи базира се доста значајна емиграција из Велике Британије у англофонске земље, иако оне немају економских услова. Традиција прекоморске емиграције постоји у различитим

регионима Европе, као што су на пример Италија, Далмација, Босна и Херцеговина и Косово.

Консеквенце миграција видљиве су у облику убрзавања или успоравања развоја различитих региона. Почетак XX века донео је на пример необично динамичан развој привреде новонасељених региона, као што је канадска прерија, или степски појас Западног Сибира и руски Далеки исток, у којима се привреда формирала "из ничега" услед масовног прилива становништва. Такође се запажају примери економске деградације простора који имају депопулацију услед емиграције. Примери могу бити планински региони различитих европских земаља (нпр. значајан део Ирске и јужни рубови шумске зоне у европском делу Русије). Миграције такође могу узроковати суштинске измене структуре становништва, посебно етничке структуре или језичке (лингвистичке), при чему се то често дешава на бази политичких промена. У многим регионима Европе историјски су се обликовале групе "урбаних народа" који владају на одређеној територији окупљених углавном у градовима, и "сељачких народа" који по правилу насељавају сеоска подручја и на знатно нижем су образовном нивоу. У XX веку те ситуације су у многим случајевима промењене услед политички условљених миграционих токова. На тај начин у градовима Трансилваније Мађари који тамо живе више векова, уступили су место "сеоском народу" који у том простору представљају Румуни, а у западним рубовима Украјине на место Пољака дошло је у градове сеоско украјинско становништво. Супротан пример је Бугарска после добијања независности у XIX веку. Малобројна турска интелигенција се иселила а остали су Турци на селу у забаченим регионима који су постали најзаосталија етничка група. Из Африке можемо навести пример "арабизације" градова Алжира (у мањем степену такође Марока и Туниса), из којих је отишло некадашње привилеговано европско (француско) становништво. Сличан пример је "бурманизација" градова Бурме, у којима су раније доминирали Хиндуси.

Емиграционе и имиграционе земље

С обзиром на правце миграционих токова земље света можемо поделити на имиграционе државе, емиграционе државе, земље које повезују те обе функције и земље које не учествују у већем размеру у међународним миграцијама.

Имиграционе земље су данас државе заинтересоване за повећавање свог демографског потенцијала путем имиграције и које могу да обезбеде имигрантима атрактивне материјалне услове. Ако је реч о сталној имиграцији, те услове испуњавају пре свега три земље: САД, Аустралија и Канада; престале су их испуњавати Бразил, Аргентина и друге латиноамеричке земље које су још до недавно играле важну улогу као земље масовног прилива миграната. На то је утицао растући вишак властите радне снаге у тим земљама, као и немогућност да се обезбеди имигрантима из Европе довољно атрактивних услова. У западној Европи улогу имиграционих земља врше високо развијене земље као што су Немачка, Француска, Швајцарска, Велика Британија, Шведска и земље Бенелукса. То је ипак привремена имиграција, обично на неколико година. У тим земљама (с изузетком донекле Француске) нема традиције насељавања за стално и асимиловања миграната; другачије него у САД, Аустралији и Канади, где постоје више универзалистичне традиције прихватања свакога ко прихвата да буде, на пример Канађанин.

Емиграционе земље карактерише, генерално узевши, вишак радне снаге, који не може бити у постојећим условима рационално запослени. Још до недавно ту је спадала већина европских земаља које су постепено силазиле са те листе у складу са развојем властите економије. Сада су остале на њој само сиромашније земље европског континента, као што су бивше социјалистичке источноевропске и балканске земље, а такође и Шпанија и Португалија. У све већем обиму се развија емиграција из ваневропских земаља као што су Турска, Индија, Пакистан, Јужна Кореја, Филипини, земље Магреба, Мексико. Већи значај у том погледу има масовни развој путничког саобраћаја, а такође и смањивање имиграционих рестрикција.

У земље које повезују имиграционе и емиграционе функције спада Велика Британија, коју је напустио значајан број становника који су емигрирали у англофонске прекоморске земље, а доселио се значајан број "обојених" имиграната из земаља Британског Комонвелта. Донекле сличну функцију у новије време врши Италија, можда и Либија.

Опширна је листа земаља, које не учествују у великом обиму у међународним миграцијама. У ту групу спада Русија која третира своје огромне природне ресурсе као резерве за властито становништво и нема велики вишак радне снаге. Кина је престала да шаље своје становништво у емиграцију у масовном обиму од времена када је постала социјалистичка земља. Међу земљама Трећег Света изван домета масовних миграција

остале су земље које имају велике властите природне ресурсе као нпр. Индонезија, Заир, од недавно Бразил и Аргентина.

Опште тенденције миграција у свету

У XX веку процес миграција у свету је јако еволуирао. Почетак тог века био је период великог интензитета интерконтиненталних миграција. Почетком XXI века интензитет интерконтиненталних миграција се поново повећава, али је правац миграција другачији. У XX веку те миграције су имале карактер пионирске колонизације неких региона Канаде и Бразила. Од Првог светског рата до око 1960. године међународне миграције су се одвијале са различитим интензитетом, при изразитом опадању у периоду 1930- 1945. године, у вези са светском економском кризом и Другим светским ратом. Од шездесетих година миграције у свету ушле су у нову фазу. С једне стране стишала се масовна емиграција из Европе, с друге пак, изгубиле су атрактивност неиндустријализоване земље, поготово континент Јужне Америке. У оквиру западне Европе појавила се група богатих земаља које привлаче мигранте како из сиромашних (углавном медитеранских) европских земаља, тако и са других континената (АФрике и Азије).

Данашње масовне миграције у свету дешавају се у пракси скоро искључиво према богатим, високо индустријализованим земљама: Сједињеним Америчким Државама, Аустралији, Канади и индустријским земљама Европске Уније. Својеврстан феномен је "експлозија" миграција у "нафтне" земље Персијског залива. Масовна емиграција потиче сада пре свега из земаља Трећег Света. Еволуција тече на тај начин, да у мери економског напретка појединих емиграционих земаља долазе на њихово место друге, сиромашније, које дају јефтинију и мање захтевну радну снагу. Тако на пример, на место Италијана и Шпанаца долазе на западноевропско тржиште радне снаге Турци, Мароканци, Португалци. У Сједињеним Америчким Државама на место имиграната из Европе долазе становници Филипина, Индије, Јужне Кореје, Хонг Конга, Мексика. У свету је 2015. године регистровано 230 милиона миграната. То је највећи број миграната у историји света. Они живе привремено у земљама у којима нису рођени и чији нису држављани, било као избеглице из ратом захваћених подручја, било као политички азиланти или као економски мигранти.

Циљ овог рада је скретање пажње на постојање илегалних миграната који тренутно бораве или пролазе преко територије Либије. Такође, посебна пажња ће бити посвећена и

рутама којима мигранти иду ка земљама Европске уније. Много пажње у овој докторској дисертацији посвећено је и условима живота миграната у Либији и потешкоћама са којима се они срећу на свом путу до земаља ЕУ. Истовремено се покушавају одредити фактори доји доводе до појаве овог илегалног кретања становништва. Постоји нада да би ова студија могла да да свој допринос тренутним преговорима између Либије и земаља Европске уније, као и у дефинисању природе и размере илегалних миграција.

Присутно је значајно повећање обима илегалне миграције из Африке у земље јужне Европе у последње време. Илегалним мигрантом се сматра свако ко без потребних докумената уђе на територију друге државе. Много Африканаца напушта свој завичај у потрази за бољим животом. Током тог пута до европског континента они се суочавају са многобројним проблемима, а неретко, многи од њих на том путу и страдају. Већина миграната је свесна проблема који се могу јавити на путу, али ипак се одлучују да крену пут Европе. Процењује се да се годишње утопи око 2.000 афричких миграната у Медитеранско море у покушају да се докопају Европе.

Један од разлога због којих се становници афричког континента одлучују да мигрирају у државе јужне Европе је бежање од политичке нестабилности, насиља и ратних сукоба (Naas, 2006). У ратом захваћеним државама као што су Сијера Леоне и Обала Слоноваче, становници покушавају да илегално пребегну у друге земље како не би страдали због припадности или подршке одређеној политичкој опцији. И тешки услови живота, пре свега сиромаштво, још један су од разлога за миграције (Naas, 2006). Због честих честих државних удара, услови живота у неким афричким земљама постали су изузетно тешки. Сви претходно изнети разлози, одвраћају људе да инвестирају у ове земље тиме онемогућавајући њихов даљи развој. Са друге стране, већина држава јужне Европе је добро развијено, и мигранти у жељи за бољим животом покушавају да нађу начин да стигну до неке од њих.

Великом броју Африканаца је ускраћена могућност добијања виза и путовања јер се власти плаше да би ти људи могли трајно да остану на територији њихове државе што би довело до повећања броја становника и социјалних проблема. Због великих проблема и немогућности добијања виза за путовање у Европу, велики број људи је пронашао нове, илегалне руте до жељене дестинације (јужна Европа) преко пустиње Сахаре. Велики број миграната се одлучује да до Европе стигне преко територије Либије. Путовање миграната из Африке до Европе одвија се у фазама и може да траје месецима, па чак и годинама.

Неки мигранти се привремено насељавају у мањим градовима на рути којом путују како би ту радили и зарадили новац за наставак свог путовања.

На свакој етапи пута мигранти се суочавају са опасним ситуацијама у којима многи од њих страдају. На путу кроз афричке државе многи мигранти страдају приликом оружаних пљачки, или од глади, жеђи и разних болести. Приликом преласка Медитеранског мора мигранти се такође суочавају са по живот опасним ситуацијама. Море прелазе у претовареним малим рибарским бродовима изложеним лошим временским условима. Много миграната страда у овој фази путовања. Пут преко мора врло често траје дуже него што је првобитно планирано, што доводи до несташице хране и воде. У таквој ситуацији мигранти су принуђени да се на разне начине сналазе да би дошли до било какве хране, а врло често због велике жеђи пију и морску воду што све доводи до појаве опасних болести. Целу ситуацију додатно погоршава непостојање било какве медицинске неге и лекова.

Путовање од Африке до Европе је све само не лако. Многи људи који поседују бродове и превозе мигранте до обала Европе немају никакво географско знање. Због тога, у лошим временским условима они губе оријентацију и крећу се у погрешном смеру. Они данима, недељама па понекад чак и месецима лутају по отвореном мору у покушају да пронађу прави пут. У таквим ситуацијама мигранти најчешће страдају.

Илегална миграција ствара проблеме владама јужноевропских земаља због прилива великог броја људи и великих трошкова њиховог збрињавања, док истовремено афричке државе остају без великог броја младих људи који представљају значајну радну снагу и тиме се успорава њихов развој. Како је проблем илегалних миграција све израженији, многе земље су предузеле кораке у решавању проблема до којих доводи овај процес. Тако су неке земље као што су Немачка, Велика Британија и још неке чланице Европске уније покушале да кроз неке врсте помоћи убрзају привредни раст неких афричких земаља и тиме одврате људе од исељавања из истих. Неке државе су се определиле за обезбеђивање хране и лекова, друге су, као на пример Немачка, покушале да прекину политичку нестабилност и зауставе ратове у неким афричким земљама. Ове мере би требало да побољшају услове живота у афричким земљама и самим тим смање број илегалних миграната.

Други вид борбе против илегалних миграција је увођење патрола које би надгледале море и границе држава које су највише погођене овим феноменом. У том смислу, министри ЕУ су одлучили да се обезбеди већи број авиона, хеликоптера и чамаца који би патро-

лирала границама јужноевропских земаља чланица ЕУ. Такође, и бројне невладине организације су предложили увођење високотехнолошких система надгледања у циљу смањења броја илегалних миграната на европским обалама. Иако је ово добар предлог, његово спровођење у дело би коштало много новца. И афричке државе се на свој начин боре да смање обим илегалних миграција. Оне су појачале граничне службе како би спречиле људе да користе море као пут за бег из државе.

Иако се примењују бројне мере у циљу смањења илегалних миграција, људи настављају да мигрирају услед сталних ратних сукоба и потраге за бољим животом. Они којима нису одобрене визе настављају свој пут илегалним рутама које им на крају врло често и не доносе ништа добро.

3. ГЛАВНЕ ОДЛИКЕ МИГРАЦИЈА

3.1. Дефиниција

Дати дефиницију миграција, пре свега унутрашњих, није лако. Једна дефиниција може бити да су миграције кретање људи на одређеној раздаљини, или са једног места становања на друго. Друге дефиниције миграција постављају неке захтеве у погледу промене места сталног боравка и минималне удаљености која мора бити пређена.

Миграције се могу дефинисати и као прелажење граница неких просторних целина од стране појединаца или више особа и да при том то кретање обухвата промену места сталног боравка. О ваљаности ове дефиниције су се водиле велике расправе приликом тумачења података о миграцијама из последњег пописа становништва у Јужноафричкој републици. Закључено је да су подаци из тог пописа одржаног 1996. године који се односе на миграције задовољавајући, упркос проблему у дефинисању миграција због неодређености појма “дефинисане области миграције”.

Уобичајена дефиниција посматра миграције као “релативно стално кретање особа преко знатне раздаљине”. Међутим, постојање термина “релативно” и “знатно” у овој дефиницији указује на веће проблеме са којима се она среће. Осим аспекта удаљености (тј. просторне димензије), миграције имају и временску димензију која није обухваћена овом дефиницијом. У савременим дефиницијама миграција, промена места пребивалишта је замењена критеријумом “сталности” који даје временску димензију дефиницији. Слично је и са појмом “знатна” који је замењен захтевом да границе дефинисане области миграције морају бити пређене да би се кретање могло окарактерисати као миграција.

Циљ овог дела рада је да се размотре неки погледи и проблеми из литературе који се односе на концепт миграције и да се на тај начин допринесе проучавању миграција у Африци.

Разноликост просторне мобилности је велика и отвара бројна питања о концепту миграција. Верује се да ће покретање ових питања помоћи у решавању неких проблема у вези са питањем миграција који су се појавили приликом пописа становништва у Јужноафричкој републици 1996. године и још неким каснијим демографским истраживањима. Све ово ће бити урађено са надом да ће истраживачи, научници и пре свега они из извршне

власти боље разумети потенцијалну вредност доступних информација о миграцијама из пописа у Јужноафричкој републици и сличним истраживањима.

Дефинисање (или класификација) проблема ће имати већу примену код феномена интерних, унутрашњих кретања становништва (тј. кретања у границама једне државе), него код међународних кретања становништва између две државе. Наравно, постоје проблеми и код класификације међународних миграција, међутим ако се реше недоумице око дефиниције проблема код интерних миграција, аутоматски ће се разјаснити и многе ствари које се односе на међународна кретања становништва.

Овде ће пажња бити посвећена интерним миграцијама, али концепт који ће бити изложен може бити примењен и на међународне миграције.

Генерално је прихваћено да миграције имају просторну и временску димензију. Овакво поимање је уграђено у концепт од његовог настанка, али се ту сваки консензус међу онима који се баве миграцијама завршава (Woods, 1982). Многи који се баве проблемом миграција су истакли велики број проблема који се појавио приликом детаљније анализе овог концепта са две димензије миграција (Morrison, 1980). Главна критика је упућена на схватање које је преовладало дужи период времена да се особе које се крећу сматрају мигрантима само ако превале одређену раздаљину, или ако пређу преко неке границе чиме би се сматрало да је пређена одређена дистанца. Ни “временски” аспект миграција није поштеђен сличних проблема што ће се касније и видети.

Миграција је најбоље дефинисана као прелажење одређене просторне границе једне или више особа, при чему долази и до промене места сталног боравка. Иако је ово једноставна дефиниција она истиче комплексност проблема који постоји у вези са питањем дефинисања миграција. Две основне ствари којима ће овде бити посвећена пажња су термини “просторна граница” и “промена места сталног боравка” у овој дефиницији, као и чињеници да овде не постоји временска компонента у дефинисању појма миграције.

3.1.1. Компонента “просторне границе”

Појам “просторне границе” се односи на границе “дефинисане области миграција”. То може бити нека политичка област (на пример држава или покрајина), или административна јединица, као што су чак и изборни окрузи. Да би се у потпуности схватило значење

ове дефиниције, свако проучавање миграција би требало да има свој недвосмислено одређен простор на који се односи термин “просторна граница”.

Ограничења која се односе на “дефинисане области миграција” била су критикована од многих еминентних истраживача проблема миграција. Раздаљина која се прелази је врло важан фактор у разликовању миграција од локалног кретања становништва, које је у литератури о миграцијама означено као “покретљивост становништва”. Проблем је и јасно одредити шта се тачно подразумева под оним што је Вилијам Петерсен (William Petersen) назвао “знатна” удаљеност (“significant” distance). У стварности, у проучавању миграција се врло често избегава овај аспект миграционих кретања иако савремена технологија, као што су на пример географски информациони системи (ГИС), може у знатној мери да помогне у превазилажењу многих сличних проблема. На пример, ако је могуће добити географски тачну информацију о кретању у тренутку и у месту извршења тог покрета, биће могуће добити информације и о пређеној раздаљини приликом тог кретања. Међутим, неки критеријум у погледу минималне раздаљине која се мора прећи мора постојати, али ће и даље остати прилично произвољан “осим уколико није било неких природних прекида у континуираном кретању”. Због тога, пређена дистанца није довољно јасан критеријум за разликовање миграција од других видова покретљивости становништва (Shryock, Siegel & Associates, 1976).

Постоје велике разлике у погледу дистанце која се прелази приликом промене места становања. На пример, она може да подразумева промену стана у истој згради, или прелазак из једне куће у другу у истом крају или граду. Према Одељењу за економске и друштвене послове Уједињених нација оваква кретања се не могу сматрати миграцијама. Због тога критеријум пређене дистанце може бити врло важан фактор код мобилности становништва, али код миграција не може имати значајну улогу јер су за њихово постојање поред пређених километара битни и неки други фактори који се тичу промене економских и друштвених околности.

Оно што се опет чини неопходним је да захтев у погледу прелажења граница неке области мора бити испуњен. За то је опет неопходно дати одговор на врло важно питање – шта подразумева појам област? Примедбе које се стављају на овај концепт су врло произвољне. То је зато што су границе области врло често представљене административним јединицама успостављеним за време пописа и врло често нису у складу са научним прин-

ципима. “Готово је невероватно да су демографи и стручњаци из других друштвених наука препустили статистичарима и осталим катастарским службама да одређују границе области између којих ће кретања касније бити сматрана миграцијама. Оваква ситуација је неприхватљива. Као што је већ истакнуто, области између којих ће се кретања становништва сматрати миграцијама су прво одредили бирократи, а затим су их утврдили научници из области друштвених наука” (Standing, 1984).

Standing (1984) је чак предложио да би као критеријум за одређивање миграторних кретања требало узети промену “простора активности”. Колико год овај предлог изгледао логичан, у пракси би био врло тешко применљив. Неодговарајући подаци из пописа или других врста статистичких истраживања отежавају и спречавају употребу критеријума промене активности у одређивању дефиниције миграција. Осим, уколико у овим истраживањима или пописном обрасцу не постоје одређена питања на основу којих се могу добити информације о промени активности. Осим тога, теоријска дебата по питању претходно изнете тврдње да се мигрантима требају сматрати и особе које се крећу у потрази за пословима још увек траје (Shryock, Siegel and Associates, 1976). Због тога, границе дефинисане области миграција треба поставити на дистанци где путовање до посла постаје временски дуго и скупо, тако да промена места пребивалишта постаје неопходна. Ово је сугестија на чисто логичкој основи али она није прихваћена у пракси. Оваква незаинтересованост делимично се може објаснити ставом економиста који су миграције проучавали у светлу кретања између тржишта рада и прихватање ове сугестије би значило “признање да су критеријуми за постављање граничних линија између ових тржишта рада концептуално слаби и врло дискутабилни” (Standing, 1984).

Овај проблем је врло битан када се ради о врло дугим путовањима неких радника у неким земљама, на пример у Јужноафричкој републици, што отежава научно разграничење између области тржишта рада и могућих дефинисаних области миграција.

3.1.2. Компонента “промене места пребивалишта”

Овај захтев у дефиницији појма миграција сугерише да се не може било које кретање становништва сматрати миграцијом (на пример, кретање од куће до посла), већ само она кретања која обухватају и промену места сталног боравка. Овим концептом се укида врло

критикована фраза “уобичајеног места становања”, која је била готово неприменљива и у слабо развијеним и у високо развијеним земљама. Недовољно одређен појам “уобичајено” је сам по себи врло проблематичан. “Да ли се он односи на више времена проведеног на једном него на другом месту, или се односи на место које нека особа сматра својим домом? Чак и да се овај последњи критеријум може узети као мерило, неопходно је недвосмислено одредити период на који се односи тај критеријум, да ли се то односи на прошлост или будући период. Шта више, питати некога где је најдуже боравио у последњих шест месеци или годину дана, није исто и питати га шта сматра својим домом” (Bilsborrow, Oberai and Standing, 1984). Такође је доста критикована и претпоставка да људи могу имати само једно место пребивалишта јер их у стварности могу истовремено имати и два или чак и више њих (McHugh, Nohan and Happel, 1995).

Овај недостатак ови аутори су посебно истакли приликом коришћења термина “уобичајеног места боравка” у Сједињеним америчким државама. Они су закључили да је “претпоставка једног, сталног места пребивалишта у садашњем тренутку неприменљива за знатан број Американаца” (McHugh, Nohan, and Happel, 1995).

Ово се односи и на Јужноафричку републику која је имала, а вероватно ће и у будућности имати покретљиву радну снагу. Постојање више места боравка које једна особа може имати поставља озбиљна питања о валидности дефинисања миграција на основу критеријума “уобичајеног места боравка”. Због тога, право питање би могло да гласи: “Ко каже да се промена једног или више места боравка не може сматрати миграцијом?”

Критике које се односе на проблем постојања више места сталног боравка постају врло важне када се ради о де јуре броју становника. Де факто евидентирање становништва се односи на њихов број у местима где су пописани. Када се ради о де јуре броју становника, проблем може представљати чињеница да извештајан број становника можда неће бити код куће на дан пописа из разних разлога. Због тога је информација о “уобичајеном месту пребивалишта” особе неопходна када се ради о де јуре попису становништва.

Генерално, врло је тешко добити поуздане податке о “уобичајеном месту боравка” становништва јер знатан део популације живи на више адреса. Такви људи немају једно место које могу назвати “својим домом” у традиционалном значењу тих речи. Упркос таквим проблемима, у извесном броју случајева од велике већине људи се може очекивати да могу да одреде своје “уобичајено место боравка” као место где проводе највећи део време-

на (на пример где преспавају бар четири ноћи у току недеље). Због тога, де јуре подаци о становништву би углавном требало да буду валидни (Bretz, 1996).

3.1.3. Компонента “времена”

Оно што није укључено у општу дефиницију миграција која је наведена на почетку овог дела рада је временска димензија. Она је изостављена из дефиниције јер је њена корисност у разликовању појма миграције од других облика кретања становништва ограничена. То је повезано са проблемом “сталности” просторне мобилности који указује на постојање краткотрајних кретања што утиче и на велике разлике у дужини боравка људи на одређеним местима, а то је врло важно при одређивању да ли се неко кретање може сматрати миграционим или не (Morrison, 1980).

Други повод за полемику о појму “сталности” је проблем “намераваног времена” (Standing, 1984; Bilsborrow, Oberai and Standing, 1984). Непостојање логичке основе за ограничавање миграције на минимални период трајања се вероватно најбоље одражава у регистрима становништва у скандинавским земљама где постоје различити захтеви у погледу дужине боравка на једном месту да би се та особа могла сматрати мигрантом. Та дужина боравка се креће од три месеца у Данској, преко 6 месеци у Норвешкој до годину дана у Шведској (Gelderblom and Kok, 1994).

Мора такође бити јасно да компонента времена није нарочито корисна у проучавању миграција, па према томе не би требало бити коришћена ни као критеријум за дефинисање миграција.

На крају, може се рећи да је полемика о дефиницији миграција далеко од решења. Постоје и предлози да не треба правити никакве разлике између појмова мобилности становништва и миграција и да их треба сматрати синонимима.

“Разлике између мобилности становништва, која обухвата све облике географских кретања, и миграција становништва под којима се наводно сматрају покрети на већим дистанцама и дуготрајније промене места боравка су преваре са практичним проблемима приликом њиховог одређивања. Ако су прикупљени подаци детаљни и свеобухватни било би могуће одредити неке обрасце мобилности као и њену просторну распрострањеност. Успостављати претходно помињане критеријуме је само последица жеље да се оствари

вештачка једноставност једног разноликог комплекса и вишедимензионалног процеса” (Bilsborrow, Oberai and Standing, 1984).

Табела 2. – Предложена делимична типологија просторне мобилности

BROAD CATEGORY	EXAMPLE	"TEMPORAL" DIMENSION		"SPATIAL" DIMENSION		CLASSIFICATION
		Description	Change in place of residence?	Description	Migration-defining boundary crossed?	
CIRCULATION	Nomads, "gatherers" and wanderers	People with no "fixed" place of residence	NO	Short or long-distance moves	YES/NO	"Transient" mobility
	Shopping trips and tourist trips	Short-term circular moves involving <i>no</i> change of residence	NO	Short or long-distance moves	YES/NO	Short-term mobility
	Daily work trips					Daily commuting
	Trips home to visit, or back to place of employment after a period of stay (e.g. a week or weekend) at the origin of the move	Short-term circular moves that do not necessarily involve a change in <i>usual</i> place of residence, but do involve a change of residence	YES	Short or long-distance moves	NO	Local weekly commuting
					YES	Short-term labour migration
Long-term migrant labour absences (usually of longer than a week at a time) from home	A move taking place at the beginning or end of an extended migrant-labour period	YES	Short or long-distance moves	NO	Local long-term labour mobility	
				YES	Long-term labour migration	
MORE "PERMANENT" MOVES	Change of permanent residence ("moving home")	Short or long-term residence at place of destination	YES	Short or long-distance moves	YES	"Permanent" migration
					NO	Residential mobility

(Извор: Kubat, 1976; Standing, 1984)

Разлог због чега се ова предложена делимична типологија просторне покретљивости становништва сматра делимичном лежи у чињеници да су примери наведени у другој колони само мањи део свих потенцијалних примера. Ипак, и типологија која не узима у обзир све могућности може имати неки значај. “Свеобухватне класификације типова миграционих кретања имају ограничену вредност јер би једна таква опширна типологија морала да узме у обзир велики број могућности” и због тога “и типологије са специјалном наменом имају својих вредности” (Standing, 1984; Bilsborrow, Oberai & Standing, 1984).

Овде изложена типологија је настала комбиновањем података из различитих извора литературе. Осим типологија које су изнели Standing (1984) и Van de Walle (1982), у обзир је узет и предлог из типологије коју су дали Pressat и Wilson (1985) по којој и туристичка путовања и номадска кретања треба сматрати типовима просторне мобилности становништва као и све друге видове привремених кретања (Skeldon, 1990). Према овој типологији, путовања због посла на већим дистанцама као и рад миграната представљају значајан део укупних кретања становништва (Gelderblom and Kok, 1994).

У овој типологији не постоји као један од критеријума за одређивање миграционих кретања и промена *уобичајеног* места боравка. Оно што јесте неопходан критеријум да би се неко кретање сматрало миграцијом је да приликом промене места пребивалишта мора бити пређена државна граница. Три осенчена поља у последњој колони у табели означавају једина миграторна кретања која испуњавају и “просторне” и “временске” критеријуме. Ови типови миграција су “краткорочне миграције ради посла”, “дугорочне миграције ради посла” и “сталне миграције” (McHugh, Nohan and Happel, 1995). Неосенчена поља у последњој колони представљају облике просторне покретљивости становништва, али не и типове миграција. Последње поље у последњој колони се односи на “мобилност становања”, тј. кретања која се не сматрају миграцијама чак и уколико подразумевају промену пребивалишта.

С обзиром на изнету типологију, могла би се предложити дефиниција миграција као *прелажење граница одређене просторне јединице од стране једне или више особа која укључује промену пребивалишта*. Ова дефиниција испуњава све претходно наведене захтеве. “*Просторна јединица*” се односи на “дефинисану област миграције”, која може бити политичка, административна или било која друга врста територије.

3.2. Концепт миграција, међународних миграција и илегалних миграција

Концепт миграција је био предмет стотина студија у различитим наукама. Захтеви савремених научних метода за одређивањем концепата и објашњавањем корелација између њих у циљу отклањања нејасноћа и двосмислености своди се на идентификацију концепта, односно идеје као најважнијег корака примене научних метода. Шта значи реч миграција, а шта међународна и илегална миграција?

Појам “миграција” у арапском језику одговара комбинацији три термина у енглеском језику. Први је термин “миграција” који се односи на процес кретања. Други термин (емиграција) се односи на кретање у односу на земљу становања, тј. односи се на излазак из земље. Уколико се односи на кретање у вези са местом ка коме се то кретање врши, односно уколико се односи на улазак миграната на неку територију користи се термин “имиграција” (Abdul, 1969).

У Вебстеровом речнику су дата три значења речи миграција.

1. Кретање од једног места до другог, нарочито из једне државе или места пребивалишта у друго место становања.
2. Кретање ка климатски атрактивнијем простору.
3. Кретање у виду транзита (Smith, 1971).

Појам миграције се налази у многим речницима. У Глосари (Glossary) географском речнику се односи на кретање људи из једног места на друго са циљем привременог или трајног остајања на том месту (Abdullah, 1990).

У статистици, миграцијом се сматра сваки прелазак границе осим у туристичке сврхе, а уколико то задржавање преко границе траје дуже од једне године онда се рачуна као стална миграција, док уколико је то трајање краће од једне године као привремена миграција (Razek, 1984).

Постоји и дефиниција миграције као географског феномена који означава премештање становништва из једног географског подручја у друго (The United Nations Population Fund, 1996).

Важна дефиниција миграција која је прихваћена и од стране Уједињених нација гласи да је миграција стална промена или стални одлазак из места пребивалишта.

Кроз све ове дефиниције појма миграције јасно се издвајају два критеријума у дефинисању тог термина:

1. *Просторни аспект* – миграција се односи на промену места пребивалишта, међутим не може се свака промена места становања сматрати миграцијом. На пример, нека номадска племена често мењају своја места боравка али се то не сматра миграцијом.
2. *Аспект сталности* – односи се на временско трајање тог кретања и важан је критеријум у разликовању сталне просторне покретљивости становништва и кретања између два места којима недостаје димензија дуготрајности да би се оно сматрало миграцијом.

Упркос важности ова два критеријума у одређивању појма миграције, не можемо се ослонити само на њих јер би то довело до нејасноћа у смислу разумевања овог појма. Због тога се морају узети у разматрање и други услови као што су лични став према путовању,

да ли је то туристичко или пословно путовање, или путовање у циљу образовања. Овакве врсте путовања се не могу сматрати миграцијом (Hussein, 2010).

Уједињене нације су препоручиле владама земаља да сакупљају податке о свим мигрантима, као и препоруке за њихово разврставање у следеће категорије:

1. Стални имигрант: онај ко не добија дозволу за стално насељавање али има намеру да остане у земљи дуже од једне године. Има легалног основа за боравак у тој земљи.
2. Привремени имигрант: не добија сталну боравишну дозволу, он ради у земљи и на основу тога стиче право боравка у њој не дужег од годину дана.
3. Гост: нема дозволу за стални боравак али намерава да остане у земљи годину дана или краће. Не бави се никаквим послом у тој земљи.
4. Повратник: домаћи држављанин или странац који је боравио ван земље мање од једне године (Aladel, 2011).

Постоји више разлога због којих се јавља миграција. Они се могу сврстати у две групе. Прве су добровољне миграције, односно оне миграције које су резултат слободног избора људи који у њима учествују и друге су присилне миграције изазване ратовима или другом врстом непогода (Hussein, 2013).

Уједињене нацију су после многих дискусија одлучиле да следеће врсте кретања сматрају неком врстом имиграције:

1. Путовања због посла.
2. Путовања људи која захтевају сталне преласке граница, али она која не обухватају људе из пограничних крајева који су приморани на сталне преласке границе.
3. Кретање људи у потрази за послом, сталним или сезонским.

Мигранти се разликују од претходно наведених мигрантских кретања јер се промена места боравка разликује од пресељавања из једне куће у другу чак и ако то захтева прелазак државне границе. Пресељавање са собом носи и потпуну промену начина живота за разлику од промене адресе при којој особа у потпуности задржава свој устаљени живот из првобитног места боравка. Постоји јасна разлика између друштвених кретања, миграција и социјалне мобилности која се односи на промене друштвено-економског статуса. Та про-

мена се може десити и у једном месту без потребе за пресељавањем у неку другу област јер оваква радикална промена у начину живота може бити остварена током боравка у иностранству у бољим економским и социјалним условима за живот (Chalabi, 1984).

Постоје знатне разлике између статуса расељених лица, избеглица и миграната. Статус расељених лица се карактерише следећим:

1. Ови људи су присилно расељени, без њиховог добровољног пристанка.
2. Миграција се у овом случају спроводи плански од стране неког органа који је одговоран за њено спровођење.
3. Оваква расељавања се врше плански и на тај начин расељена лица немају слободу да се врате у места где су живели.

Избеглице се дефинишу као особе које су биле приморане да под разним условима напусте своју домовину. Овим појмом су обухваћени сви људи који су напустили земљу у којој су рођени да би заштитили своје животе (Hussein, 2009).

3.3. Концепт међународних миграција

Као и око одређивања дефиниције појма миграције, постоји много различитих дефиниција које се тичу и појма међународних миграција. Различите науке и научне дисциплине се баве овим проблемом као што су социологија, демографија, антропологија, разне политичке науке и економија.

Неке од тих дефиниција су и следеће:

Демографска дефиниција: под појмом међународних миграција се подразумева промена места боравка без обзира на удаљеност између старог и новог боравишта, под условом да то кретање подразумева прелазак државне границе.

Социолошка дефиниција: то је кретање појединаца или група из једне земље у другу ради посла. То је начин прерасподеле радне снаге на међународном нивоу и често су овакве миграције изазване економским разлозима као што су виши животни стандард и веће зараде (Saleh, 2014). У социолошком речнику дефиниција међународних миграција подразумева кретање појединаца из места пребивалишта у било које друго место било да је то принудно или добровољно кретање. Важна чињеница је да то буде планирана миграција која има јасан циљ (Hussein, 2009).

Антрополошка дефиниција: то је промена друштвених околности и покушај миграната да се уклопе у нову средину стварањем нових веза са локалном средином (Saleh, 2014).

Ова појава позната као спољашње или међународне миграције, односно кретање становништва, појединаца или група, може бити из једне државе у другу или са једног континента на други (Lenin and others, 2009). Спољашње миграције се односе на премештање неког броја чланова заједнице у другу заједницу у потрази за послом, или бежање од угњетавања, или у жељи за бољим условима живота (Chalabi, 2010).

Из ових дефиниција се може закључити да се спољашње, међународне миграције могу схватити као прелазак појединаца или група из једне државе у другу под неком присилом или добровољно са циљем да се ту остане привремено или чак и за стално из политичких, личних, економских или друштвених разлога.

3.4. Појам илегалне имиграције

Неки научници сматрају да је илегална имиграција злочин, док је други сматрају кршењем закона без жртава.

Због покушаја да се обични радници и тражиоци азила представе као нека врста криминалаца, политичари на имиграцију гледају као на потенцијалну опасност за суверенитет своје државе и национални идентитет и због тога се владе држава труде да смање стопу миграција, или да је чак потпуно искорене.

Има и оних који верују да је међународна миграција резултат капитализма, нарочито интернационализације тржишта у којем постоји потреба за експлоатацијом јефтине радне снаге која појачава акумулацију капитала, а када престане потреба за том јефтином радном снагом миграције ради посла се проглашавају илегалним миграцијама.

Илегални имигранти су и они који долазе у страну државу у потрази за послом без потребних докумената и дозвола, као и они без званичних имиграционих докумената, или без дозвола за улазак у другу државу. Ту спадају и они који имају фалсификована документа или имају дозволу за привремени боравак а остану у земљи и по њеном истеку. Илегални имигранти су и они који се представљају као лажни туристи, или они који раде без

потребних дозвола. Сви они су илегални имигранти који улазе у земљу и у њој илегално живе и раде.

На основу овога се могу издвојити пет групе илегалних имиграната:

1. Имигранти који прелазе границе кријући се у возовима, камионима, аутомобилима или прелазе преко мора у чамцима и бродовима.
2. Имигранти који имају дозволу за улазак у земљу и краћи боравак у њој у циљу туризма или из здравствених разлога, а касније остају илегално.
3. Имигранти који имају лажне дозволе за улазак у земљу које су издале државе одакле они потичу.
4. Имигранти који у земљу стижу као тражиоци азила али из ње не одлазе ни када им буде одбијен захтев за добијањем азила.
5. Имигранти који имају дозволу за легалан улазак у једну државу, а онда се илегално пребаце у другу.

Може се закључити да илегална имиграција обухвата све облике илегалног уласка из једне државе у другу, или са једног континента на други без икаквих контрола и поштовања законских обавеза прописаних законима тим државама.

3.5. Дефиниција илегалне миграције од стране Међународне организације за миграције

Ова организација је седамдесетих година двадесетог века почела припреме пројекта који је обухватао и објашњавање концепта миграција. Рад на овом пројекту је завршен 2001. године. Дошло се до следећих закључака:

- Неке дефиниције су биле нејасне или потпуно контрадикторне.
- Недостатак дефиниција које су усвојене од стране међународне заједнице.
- Појам миграција се разликује од земље до земље.
- Постоји неколико дефиниција за објашњење истог појма (на пример илегална миграција, миграција, илегална тајна миграција) (Persho, 2006).

Из ових разлога овде је дат преглед најчешће коришћених речи и појмова који се односе на тему миграција у овом раду.

Табела 3. – Најважнији појмови коришћени у раду

Појам	Дефиниција
Тајне миграције	То је миграција која се јавља када особа не поштује законе о уласку у другу државу или када улази на територију друге земље илегално и остаје дуже у њој него што је предвиђено.
Економски мигрант	Особа која напушта место становања са намером да се пресели ван граница домовине у циљу побољшања услова живота. Они се морају разликовати од оних који се пресељавају због репресалија.
Миграција	Напуштање једне земље и прелазак у другу. Међународно људско право гарантује човеку право да напусти било коју земљу, са друге стране свака држава има право да забрани грађанима да напусте земљу, осим у одређеним ситуацијама.
Дозвољене миграције	Подстицаји за легалне миграције и олакшице приликом путовања. Олакшице могу да укључују лакше начине за добијање виза и ефикасније начине контроле путника.
Заступљеност жена	Веће учешће жена у процесу миграција. Женама је сада лакше да се крећу и могу да путују без пратње мушкараца.
Присилне миграције	Миграције услед угрожавања живота људи или ресурса неопходних за живот услед природних или људских фактора (миграције избеглица због природне, хемијске или нуклеарне опасности).
Прихватилишта за мигранте	Места где су направљена прихватилишта за мигранте по законима државе у којој се налазе ти центри.
Место миграције	Место одређено на копну или мору од стране држава на ком се примењују посебни закони о миграцији (миграциони кампови).
Индивидуалне миграције	Мигрант у овом случају мигрира сам или са члановима своје породице. Овакве миграције се изводе на самосталну иницијативу или су помогнуте од стране неких институција или држава.
Интерне (унутрашње) миграције	Кретање људи са једног места на друго у границама једне земље (на пример миграције село-град). Циљ ових миграција је насељавање на нову локацију и трајно или привремено остајање у тој средини.
Међународне миграције	Кретање људи из своје земље и насељавање у некој другој држави. Останак у новој држави може бити привремен или сталан. Ове миграције подразумевају прелазак државне границе.
Закон о међународним миграцијама	Међународни закон који се односи на миграције.
Илегални мигрант	Лице које улази у страну државу илегално или остаје у другој земљи по истеку дозволе за боравак у њој. Овај термин се такође односи и на особу којој је забрањен останак у другој земљи, као и особама које живе у другој држави без прописне документације.
Нелегална миграција	Појава коју су створили закони државе у коју долази мигрант. Улазак у нову средину се сматра илегалним и мигрант обично не поседује потребну документацију да уђе у другу државу или не поседује важећи пасош.
Миграција радне снаге	Кретање појединаца из своје земље у другу ради запослења.
Мигрант на дужи временски период	Особа која одлази у другу државу и остаје тамо дуже од једне године. Нова држава ће у овом случају бити његово стално пребивалиште.

Мигрант	Не постоји дефиниција која је међународно прихваћена. Мигрант је особа која одлучи да добровољно мигрира да би обезбедила боље услове за живот без интервенција са стране или утицаја фактора који утичу на ту одлуку. Мигранти су људи, појединци или породице, који се селе у другу државу да би побољшали квалитет свог живота.
Миграција	Кретање у оквиру државе или преко граница. То кретање обухвата све покрете становништва без обзира на његову дужину или разлоге који су га изазвали. Ту спадају и избеглице, расељено становништво и мигранти из економских разлога.
Миграционе власти	Органи који воде рачуна о миграцијама укључујући и хуманитарне мисије нарочито приликом проласка миграната преко границе, њиховог смештаја у новој држави и обезбеђивању адекватне заштите.
Добровољне миграције	Појединци или групе које планирају да напусте своје домове без помоћи са стране. Овакве миграције се углавном јављају због лакших услова за живот у другој земљи и бољим могућностима за запослењем. Држава у овом случају не обезбеђује никакву помоћ.
Емигранти	Ово су људи који су приморани да напусте средину у којој су живели. То су људи који беже од репресија и ратних конфликта или су расељени због уништавања природне средине где су живели. Овде спадају и особе које траже политички азил у другој држави.
Трговина људима	Процес пребацивања људи у другу земљу уз примену силе или разних врста притисака.
Нето број миграната	Представља однос броја миграната који су ушли у земљу и броја миграната који су из ње отишли.
Интеракција	То је процес адаптације групе, обично мање групе, са другом групом људи која подразумева прилагођавање и прихватање нове културе, језика, система вредности, веровања и обичаја.
Транспорт	Коришћење сваке врсте транспортних средстава као што су авиони, бродови, возови, аутобуси или било који други вид транспорта људи из једне државе у другу.
Крајњи циљ миграције	То је земља која представља последње прибежиште миграната, легалних или илегалних.
Губљење држављанства	Ово се односи на особе које имају статус избеглице и живе у земљи са тим статусом. Ти људи обично губе статус избеглица кад мигрирају у другу земљу.
Прихватни центри	Представљају центре за прихват илегалних миграната када уђу на територију нове државе. У тим центрима се одређује статус тих миграната на основу којег се шаљу у избегличке кампове или их враћају у земље одакле су дошли.
Организовани криминал	Овакво криминално деловање је врло раширено и добро организовано.
Фактори привлачења и одбијања	Процес миграције се анализира са тачке гледишта фактора који приморавају људе да напусте своју домовину и фактора који их привлаче у друге земље.
Циљана земља	Држава у којој мигранти намеравају да мигрирају.
Спашавање на мору	Спашавање жртава на мору је морална обавеза која је прописана свим међународним законима. Држава на чијој територији се одигра акција спашавања има право да одбије да прихвати спашене жртве и транспортује их ван својих граница.
Шенгенски споразум	Међународни споразум који је потписан 1985. године којим је створен европски простор у коме се слободно може кретати из једне у другу државу чланицу Европске уније у којима влада безвизни режим. Међутим, ове државе спроводе стриктне контроле на својим границама да би спречиле евентуални улазак илегалних миграната на њихове територије.

Посредник	Особа која илегално преводи друга лица преко границе на основу договора који је постигао са њима.
Држава запошљавања	То је држава у којој ће мигрант радити или је већ запослен и ово је регулисано Чланом 69 б Међународне конвенције о заштити права радника миграната и њихових породица који је донет 1990. године.
Држава порекла	Ово се односи на државу којој мигрант припада, тј. одакле потиче (Члан 6 Међународне конвенције за заштиту права миграната радника и њихових породица).
Транзитна држава	То је држава кроз коју мигранти пролазе на свом путу од своје домовине до коначног одређишта (Члан 6 ц Међународне конвенције за заштиту права миграната радника и њихових породица).
Људи без идентитета	Људи које ни једна држава не прихвата као своје грађане.
Трговци људима	Особе које су директни посредници у процесу миграције са циљем стицања економског профита или друге врсте користи присилом или преваром људи који намеравају да мигрирају

4. ИСТОРИЈА АФРИЧКИХ МИГРАЦИЈА

Географија је наука која се бави природним појавама на површини планете Земље. Сматра се да су први облици живота настали на афричком континенту пре око 3 милиона година. Африка се због тога сматра и колевком човечанства и одликује се врло бројном популацијом која је углавном тамне пути, па је континент познат и под називом “црни континент”.

Процењује се да се на афричком континенту говори између 800 и 1.500 различитих језика што овај континент чини континентом на ком се говори највише језика. Миграције афричког становништва су један од најозбиљнијих проблема који погађају овај континент. Миграције афричке популације се могу поделити на унутрашње, спољашње и миграције радника у потрази за послом.

4.1. Трговина афричким робовима као корен миграција у Африци

Много научних студија и књижевних дела је написано о 400 година дугој трговини робовима. Тај период је имао велики значај за историју човечанства. Готово да не постоји ни један рад о историји Африке, Америке или Западне Индије (острва у басену Карипског мора), или чак и неколико радова о европској историји који не садрже макар једно поглавље о трговини афричким робљем (Ranger, 1968).

Прошло је сто година од кад је престао присилни транспорт афричког становништва у Нови свет, али расправе о трговини робљем и његовом месту у светској историји још увек трају. Овај део доктората ће се бавити разлозима који су довели до појаве трговине робовима, њеним развојем, сведочењима савременика и оним шта су добили они који су били учесници тог процеса.

Трговина робљем је почела 1441. године када је експедиција коју су предводили Антао Гонсалвеш (Antão Gonçalves) и Нуно Тристао (Nuno Tristão) довела 10 Африканаца у Европу. Неки од тих заробљеника су обећали Гонсалвешу и Тристау богате награде уколико их врате назад у Африку. Гонсалвеш је вратио заробљенике назад у Африку и за узврат добио десет мушкараца и жена тамне пути из различитих делова Африке и разну робу укључујући и златну прашину (Azurara, 1896-99). После прве продаје Африканаца и

зараде од тога, неки португалски морепловци су почели да са сваког пута до Африке доводе робове. Пачеко Переира (Pacheco Pereira) је забележио да је у његово време (касни XV век) из приобалних области Сенегала и Сијера Леонеа годишње допремано преко 3.500 робова, а некад и више, иако заробљавање афричког становништва није био примарни циљ првих португалских експедиција (Pereira, 1937).

Број становника неких европских држава у то време је био врло мали и искоришћавање робова је било врло раширено, као што је на пример то био случај у државама на Иберијском полуострву. Међутим, из идеолошких, религиозних и политичких разлога даљи прилив афричких робова у Европу је привидно престао.

Често се наводи да су португалски владари међу којима је и принц Хенри, познатији као Хенри Морепловац који је организовао португалске експедиције у Африку, дозвољавали довођење африканаца у Европу наводно да би били преведени у хришћанство. Тачно је да су ти робови крштени, али су ипак касније били продавани.

У то време црква је заузела потпуно ново становиште у односу према Африканцима и Африци. Папа Никола V је издао папску булу којом је краљу Алфонсу V од Португала дао права да заузме земљу и поробљава безбожнике у новооткривеним деловима Африке али и оним областима које ће тек бити откривене. Шта више, католичко свештенство у Конгу је свакодневно компромитовало цркву и себе учествујући у трговини робовима (Brasio, 1955; Cuvelier and Jadin, 1954).

Почетком XVI века Шпанци су успоставили моћну колонијалну империју у Америци и Западној Индији. Приликом освајања ових територија готово целокупно домородачко становништво је побијено, а да би се добила јефтина радна снага почело се са довођењем афричких робова који су се показали као добра радна снага у Европи. Године 1510. прва велика група афричких робова, њих око 250, је доведена за рад у рудницима злата на острву Хиспањола. После тога, шпанска влада је постигла договор са владама других држава да продаје афричко робље у шпанским колонијама по Америци. У другој половини XVI века Португал је почео да губи монополски положај у Африци, док је утицај Шпаније бивао све већи.

Активна колонијална политика је убрзала развој капитализма у Европи. Холандија, Велика Британија и Француска су почеле са освајањима у Америци, Азији и Африци где су и ове државе изградиле своје колонијалне империје. Оне су временом потиснуле Португал

и запоселе западну обалу Африке где су изградиле бројна утврђења и утврђене градове (Brasio, 1955; Cuvelier and Jadin, 1954).

У Западној Индији Холандија је освојила острва Курасао и Аруба; Велика Британија Барбадос и Јамајку; Француска Гваделупе, Мартиник и крајем XVII века Санто Доминго. Бразил, Кајен, Суринам, Нови Амстердам (данашњи Њу Јорк) и Вирџинија су само неке од колонија које су настале у Америци у том периоду. До средине XVII века скоро све колоније у којима ће бити експлоатисана афричка робовска радна снага су биле успостављене.

После периода успостављања ових колонија почела се развијати плантажна производња која би у западноиндијским и америчким колонијама у том периоду била немогућа без јефтине радне снаге. Европске државе су биле врло заинтересоване и укључене у трговину са афричким континентом, а посебно их је привлачила трговина робљем. У том периоду је основано неколико трговачких компанија и тиме би био завршен први период развоја трговине робовима (Williams, 1950).

Постоји још једна нелогичност када је ова тема у питању. Наиме, нови радови који се баве трговином робљем, а међу њима и Куртинова књига (Philip De Armind Curtin) дали су нове процене о броју африканаца који су одведени са афричког континента. Они који се баве Африком и афричким становништвом знају да никада нису, нити ће икад постојати тачни подаци о овим догађајима. Сви подаци који су до сада изношени су биле увек мање или више прецизне процене. Подаци о броју афричких робова који су одведени у Нови свет су врло контрадикторни и врло ретко засновани на званичним подацима, а са друге стране врло често фалсификовани. Због тога су покушаји да се спроведе комплетно истраживање о броју робова одведених са афричког континента готово немогуће без нових извора информација.

Истина је вероватно негде између података које наводи Данбар (Paul Laurence Dunbar) и нових процена. Поред нових радова о афричкој историји појављују се и нови радови истакнутих и признатих научника о историји трговине робљем у периоду са краја XIX и почетка XX века. Такве су књиге Кларксона (T. Clarkson), Бенезета (A. Benezet), Вилберфорса (V. Wilberforce), Бакстона (T.F. Vuxton) и Матисонове трилогије (Mathieson). На крају се ипак може рећи да историја прекоатлантске трговине робљем још увек није потпуно проучена и позната.

4.2. Историја илегалних миграција

Илегалне миграције на обалама Медитерана су пратиле промене на економској и политичкој сцени које су постале један од главних фактора у овом процесу.

Период између два светска рата је остао забележен као период са најмањом стопом међународних миграција. Разлог за овакво стање је била и економска криза у периоду 1929-1932. године. Мигранти су у том периоду били спремни да прихватају и послове које домаће становништво развијенијих земаља које су биле погођене економском кризом није прихватало, што је само повећало нетрпељивост према мигрантима и приморало владе ових земаља да поопштре законе и мере о доласку миграната и повећају казне према послодавцима који су их запошљавали (Hassan, 2007).

У другој половини двадесетог века, нарочито после Другог светског рата, дошло је до појаве новонасталих држава на светској политичкој сцени, а истовремено се показало и да се Француска, Енглеска, Италија и Немачка суочавају са недостатком радне снаге. Мањак иностране радне снаге у овим државама је постао проблем у постизању зацртаних циљева развоја, што је отворило могућности за миграцију афричког становништва ка овим земљама. Аналитичари наводе да иза сваке масовне миграције становништва у последњих тридесетак година XX века у правцу југ-север стоје потребе северних заједница (Al Sahwa, 2004).

Миграције су имале неколико фаза током историје. У Африци су почеле са Бедуинима који су се селили у потрази за водом и храном, а касније су миграције постале масовније због повећаног броја ходочасника који су ишли ка Арапском полуострву и Меки.

Може се закључити да се савремене миграције огледају у сталној потрази за послом и у сељењу из једног града у други, или у ређе насељена подручја у потрази за било којим обликом капитала. Мотиви за било коју врсту миграције, унутрашње или међународне, су економски, друштвени или психолошки фактори.

Поред историјских разлога, миграције се могу јавити и као резултат потписивања споразума о сарадњи у пољопривредној производњи између две земље као што се десило између Египта и Судана. Обе државе су желеле да искористе своје природне ресурсе у виду плодне земље, воде и климатских карактеристика. Ово је резултирало приближавањем ових земаља што је омогућило мигрантима да се брже и лакше крећу и враћају својим

кућама. На повећање обима унутрашњих миграција у Африци које су имале за циљ повећање прилива капитала у великој мери је утицало и постојање заједничког језика (арапски) и обичаја на овом простору (Tawfik, 2007).

Унутрашње миграције на афричком континенту обухватају углавном млађу мушку популацију, готово без учешћа жена. Мушкарци се најчешће одлучују на миграцију пре ступања у брак. Они одлазе у потрази за послом пре свега у пољопривредним и сличним делатностима, и не задржавају се на тим пословима дуже од шест месеци. Значајан је и број миграната који налази посао у градовима и рудницима.

Афрички континент се суочавао са великим проблемима нарочито после Другог светског рата, тако да су бројне међународне организације биле ангажоване на решавању конфликта. Афрички континент се суочавао и са бројним терористичким нападима који су били усмерени на нафтна поља, рафинерије, руднике злата и стране амбасаде, најчешће САД-а и Израела.

Многи научници су се бавили проучавањем међународних миграција, а нарочито миграцијама афричких радника и потврдили су претпоставку да не постоји универзална теорија о међународним миграцијама или дефиниција миграција која може бити опште прихваћена. Због овакве ситуације традиционално се поставља питање зашто људи мигрирају? Мишљења о разлозима који доводе до миграција су различита. Економисти миграције посматрају са чисто економског аспекта и сматрају да је главни фактор који покреће миграторна кретања економски мотив који је усмерен ка побољшању животног стандарда и повећању прихода, а то се постиже кретањем из области са мањим приходима у области са већим приходима (Nabi, 2008). Са друге стране, социолози на миграције гледају на потпуно другачији начин. Они се фокусирају на другу димензију миграција, односно одлуку појединца да мигрира на коју у великој мери утиче породица, друштвени односи и везе међу људима. Ови фактори утичу на одлуку појединца да мигрира или да остане у месту боравка, али психолози своју пажњу усмеравају не на разлозима који доводе до миграција, већ на самог мигранта који је за њих предмет анализе. Они се фокусирају на психолошке факторе и вредности које приморавају појединца на миграцију (Nabi, 2008).

Научници из области друштвених наука су развијали теорије које су укључивале и економске и друштвене варијабле у процес миграција. Тврдили су да је одлука о мигрира-

њу резултат више различитих фактора. На основу могућности запослења, трошкова транспорта и трошкова живота у иностраној земљи мигрант се одлучује да ли одлази или остаје.

Према Abdulfatah Abdalnabi-ју постоје четири главна фактора која утичу на одлуку појединца да мигрира, то су: својина, привлачност нове локације, мотиви и очекивања.

Својина се односи на појединца који жели да мигрира и поседовање свега што је потребно за тај корак. Овде се не ради само о материјалној страни као што су трошкови тражења посла и пресељења, већ се односи и на поседовање знања потенцијалног мигранта о земљи у коју жели да мигрира, начину живота у њој и условима запошљавања.

Очекивања представљају личну процену доносиоца одлуке о остваривању циља овог чина, а привлачност се односи на карактеристике миграционог система који охрабрује или спречава доношење одлуке о миграцији.

Поред основних економских мотива који подстичу миграцију, неки научници указују и на следеће факторе:

1. Побољшање нивоа образовања.
2. Бежање од насиља и политичке нестабилности.
3. Спајање са породицом или пријатељима који су већ мигрирали.
4. Потрага за бољим условима живота.

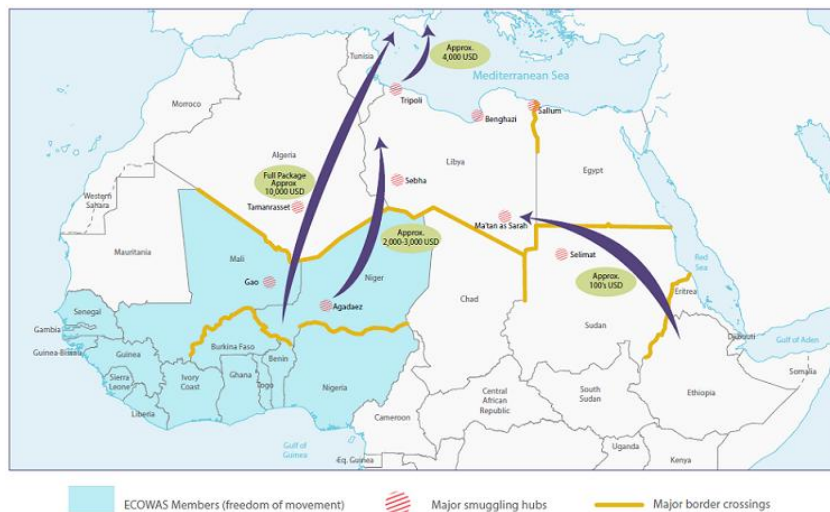
Без обзира на то шта је циљ миграције, важно је напоменути да велики део научника који се бави међународним миграцијама радника и миграцијом афричких радника, прихвата традиционално схватање које се базира на принципу понуде и потражње.

Логичко објашњење овог принципа се заснива на постојању природних ресурса као што су нафта и гас у неким земљама са малим бројем становника и високим нивоом развоја. То су на пример Уједињени Арапски Емирати, Саудијска Арабија, Либија и још неке државе. Са друге стране, земље као што су Египат, Јемен и већина афричких земаља имају врло ограничене резерве нафтних деривата. Развојни пројекти у нафтом богатим земљама су се развијали великом брзином што је било нарочито изражено после скока цена нафте 1973. године, и то је довело до потребе за великим бројем радника који поједине земље нису могле да обезбеде. Због тога је потражња за радном снагом постала велика што је довело до прилива великог броја радника из сиромашних афричких земаља у богате арапске земље чије су економије доживљавале велики раст (Amin and Awni, 2008).

5. УЗРОЦИ ПОЈАВЕ АФРИЧКИХ ИЛЕГАЛНИХ МИГРАЦИЈА КА ЕВРОПИ

Научни приступ феномену миграција захтева познавање мотива њиховог настанка. Као врло разнолика појава са више димензија, познавање мотива који покрећу миграциона кретања открива и ефекте, позитивне или негативне, који настају као њихов резултат. Ти ефекти се могу јавити и у заједници одакле потиче мигранти, у транзитним земљама или у земљи која је крајње одредиште миграната.

У овом поглављу ће бити објашњени многи фактори и мотиви који изазивају ова кретања. Спектар ових фактора је врло широк и они могу бити политички, економски, друштвени, психолошки, географски и демографски. Многе студије су потврдиле да су главни фактори који подстичу миграције фактори одбијања (*push* фактори) у земљи порекла миграната и фактори привлачења (*pull* фактори) у земљи крајњег одредишта.

Карта 2. – Просечни трошкови путовања по мигранту

Разлози који утичу на појаву илегалне миграције из Африке у Европу су многобројни и међусобно повезани тако да много фактора утиче на миграције на месту њиховог настанка, а са друге стране постоје и фактори који регулишу миграције у областима кретања и прилива миграната. Утицај тих фактора варира од области до области и у зависности од временског периода.

Постоји више мишљења и идеја о разлозима илегалних миграција из Африке у Европу. Економисти се овим проблемом баве са чисто економске тачке гледишта, социо-

лози се фокусирају на друштвену димензију, док политичари то посматрају са политичког становишта. Психолози са друге стране у први план стављају индивидуалне и психолошке мотиве, док географи највећу пажњу поклањају географским условима као мотивима који утичу на миграције.

Миграције могу да настану из ових разлога:

1. Верске и политичке кризе воде до појаве миграција и протеривања људи или одређених делова друштва. Пример за овакве миграције је протеривање Палестинаца са њихове земље коју су 1948. године окупирале израелске војне снаге.
2. Авантуре у далекој земљи.
3. Охрабривање од стране званичних институција.
4. Насиље које резултира миграцијом црначког афричког становништва у Нови свет.
5. Брзи пораст броја становника и самим тим мењање просторног распореда становништва.
6. Економске кризе интензивирају миграторна кретања што је додатно појачано развојем саобраћаја на копну и мору (Hamdan, 2011).

Неки аналитичари издвајају четири групе фактора који стимулишу миграције:

- Фактори повезани са облашћу порекла миграната.
- Фактори повезани са областима исходишта миграција.
- Превазилажење баријера између две области (транзитни простор).
- Лични разлози.

Постоји и део популације који није погођен факторима одбијања и привлачења. То је домородачка популација и она не размишља о миграцијама. Са друге стране, ови фактори врло често имају утицаја на целу популацију. Такви фактори могу да буду добри климатски услови који делују као фактори привлачења, или лоши климатски услови који делују као фактори који одбијају мигранте. Осим ових, постоји још читав низ других фактора који могу да делују на овај или онај начин, као што је утицај економског и друштвеног система, саобраћајна повезаност итд.

Поред свега овога не могу се занемарити ни бројне препреке које постоје приликом прелажења дистанце између места одакле се креће на миграцију и места коначног одређишта. Те препреке у неком периоду могу бити лако савладиве, док у другом периоду могу бити врло тешке за превазилажење. Удаљеност је најчешћа препрека са којом се срећу мигранти. Важан фактор који такође утиче на миграциона кретања су и трошкови транспорта који су у директној зависности од фактора удаљености. Постоје и бројни лични разлози који појединца могу да одреде на миграцију.

Из претходно изнетог може се закључити да постоје различита мишљења о томе шта узрокује појаву међународних миграција. Упркос таквој ситуацији, научници су све те факторе сврстали у две групе, факторе привлачења и факторе одбијања.

5.1. Фактори одбијања (push фактори)

То је група фактора која изазива и покреће миграције, односно исељавање појединаца из своје земље. У ову групу фактора спадају политички, економски, географски, друштвени, демографски и психолошки фактори.

5.1.1. Политички фактори

Ово су најзначајнији фактори који су утицали на појаву миграција током историје. Примећено је да је утицај ових фактора временом постајао све израженији (Assad Albarazani, 2013).

Политички фактори утичу на миграције које захватају многе државе. Постоје бројне организације и институције као што су International Labour Organization и Organization of International Amnesty чији је циљ да пружи помоћ када дође до оваквог кретања становништва. То се посебно односи на кретање избеглица којих има широм света.

Неки од политичких разлога који утичу на појаву миграција су војно освајање територија, претње силом и опасности које такве појаве носе са собом. И све војне интервенције страних држава, као и домаћи политички притисци воде до појаве миграција. У многим земљама у развоју где је ниво демократије на ниском нивоу и постоји неки вид диктатуре где се људи без разлога и суђења воде у затворе, честа су исељавања становништва. Слич-

не последице изазивају и бројни унутрашњи немири, војни преврати и локални ратови, као и увођење међународних санкција. Све то води до исељавања становништва из земље (Awad, 2010).

Постоје и бројни појединачни случајеви у којима много већи значај од економских разлога за појаву миграције имају прогони на верској и политичкој основи. Врло често у последње време главни мотив за миграцију постаје бежање од прогона. У државама са диктаторским режимима људи су принуђени да се исељавају ван државе, или уколико остану, да се повинују диктаторском режиму и његовом апарату.

Од осамдесетих година прошлог века до данас, ратови и стране војне интервенције су у многим деловима афричког континента изазвале политичку нестабилност која је још више погоршала ситуацију у свим аспектима живота афричког становништва које се у непостојању других могућности одлучивало да легалним или илегалним путем стигне до неке врсте сигурности и стабилности. Током последњих декада, чести унутрашњи политички немири, бројни конфликти и лоши односи међу суседним афричким државама због спорова око граница или природних ресурса су у великом броју случајева последица проблема који су заоставштина европског колонијализма (Awad, 2010).

Европски колонијалисти су користили природне и људске ресурсе афричког континента и одредили границе између афричких држава без много обзира према друштвеној ситуацији што је касније било узрок многобројних сукоба. Европске државе које су колонизовале Африку су кроз разне споразуме и договоре покушавале да поставе афричке државе у подређен положај и задрже контролу над територијом афричког континента.

Грађански ратови увек погоршавају ситуацију у земљама где се воде. На пример, у Конгу је према неким подацима интерно расељено око 2 милиона људи и половина од тог броја не добија никакву хуманитарну помоћ. Још је већи број људи (око 16 милиона) којима је потребна хитна помоћ у храни (Baker, 2013).

Танзанија је због грађанских ратова и сукоба у Руанди и Бурундију, односно Конгу и Уганди постала главно прихватилиште великог таласа избеглица из ових држава. То је представљало велики терет за њену слабу економију са ограниченим ресурсима и била јој је хитно потребна помоћ (Hussein, 2014).

Ратови и корупција у афричким државама су водили ка нестабилности и спором развоју и напредовању афричког континента. Посебно је тешка ситуација у земљама у

којима је и даље изражена племенска подела као што је то у Руанди и Бурундију. Ту је сукоб између Хуту и Тутси племена, која су желела да преузму контролу над територијом целе државе, однео на хиљаде живота. Грађански рат у Руанди и Бурундију који је трајао од 1990. до 1996. године однео је на стотине хиљада живота и створио стотине хиљада избеглица које су прелазиле у суседне земље и живеле у избегличким камповима у потрази за сигурним уточиштем далеко од својих кућа. Број избеглица само из Сомалије, Етиопије и Судана износи преко 2 милиона (Fayad, 2014).

Неки политички фактори се огледају и кроз економске санкције које су уведене према Судану и Либији што је имало врло лош утицај на целокупну популацију, а нарочито децу. Таква ситуација је изазвала велику смртност код деце и одраслих што је приморавало људе на одлазак из земље и бежање од последица економске блокаде.

Са почетком грађанског рата у Обали Слоноваче 2002. године, стотине хиљада миграната из западноафричких земаља који су ту живели се вратило у своје још сиромашније државе.

Мешање Сједињених америчких држава у виду наоружавања афричких држава, пре свега Нигерије, Малија и Гане, резултирало је војном интервенцијом у Конгу 2002. године, као и мешањем Нигерије у сукоб у Обали Слоноваче у октобру 2002. године. Током марта 2004. године власти у Зимбабвеу ухапсиле су субверзивну групу људи америчког порекла са товаром оружја који су планирали извођење саботаже против власти у Зимбабвеу (Baker, 2013).

На крају се може закључити да су регионални оружани сукоби у Африци, племенски сукоби и лични интереси, као и утицај међународне политике и борба великих сила за искоришћавањем афричких богатстава, главни разлози појаве илегалних миграција ка Европи.

Из свега овога се може закључити да су политички фактори постали најзначајнији фактори за функционисање савременог света. Њихов утицај је много снажнији него утицај било којих других фактора. Ратови готово да никада не престају, тако на пример док је још трајао рат у Анголи, почели су ратови у Сомалији и Судану. Током 2008. године избили су немири и у Кенији због борбе за политичком превлашћу. Сви ови проблеми су изазвали забринутост о томе у ком правцу се развија политичка ситуација у Африци. Многи научници и интелектуалци су указали да велики број проблема, унутрашњи политички интере-

си и озбиљни конфликти и неразумевање међу земљама суседима у Африци могу бити важни фактори за појаву миграција. Иза свега овога стоје политички разлози који су и главни разлог за патњу афричког народа који је изложен неправди и угњетавању што води до појаве легалних и илегалних миграција многих африканаца у друге делове света.

5.1.2. Економски фактори

Економисти сматрају да економски фактори имају највећи значај код појаве миграција. Такође, економска димензија миграција захтева и разматрање економских *pull* фактора у новој средини, тј. у средини где се мигрант досељава. У те факторе спадају ниво незапослености, инфлација, недостатак могућности за запошљавање и слично (Almabrouk, 2014).

По мишљењу многих интелектуалаца, економски фактори спадају у најзначајније факторе који одбијају мигранте. Са друге стране, бољи посао, већи приходи и бољи животни услови су главни фактори који утичу на одлуку појединца или целих породица на пресељење. Шта више, подаци о економским подстицајима показују да су у многим случајевима економски подстицаји главни разлог миграција (Hussein, 2013).

Циљ сваког човека је побољшање своје економске ситуације, што значи и потрагу за бољим могућностима што је и доминантан мотив за миграцију у савременом друштву. Врло је тешко наћи појединце или заједницу људи која је задовољна својим економским статусом у родној земљи.

Сиромаштво и епидемије болести су можда и главни разлози које људе приморавају на миграције. Низак животни стандард, сиромаштво и лоши услови рада приморавају људе на миграције, и унутрашње и међународне (Al Rashid, 2013).

Велика незапосленост и лоши услови живота никако не помажу у задовољавању основних животних потреба, тако да је потпуно очекивано да људи ван своје средине траже простор на коме могу да остваре своје циљеве у смислу задовољења основних животних услова.

Јасно је да илегална миграција није ограничена само на Африку, већ је присутна у свим земљама света, нарочито у оним на јужној земљиној хемисфери. Те државе имају врло неразвијене економије и лоше социјалне услове са врло ограниченим могућностима

за проналажењем посла. Млади из ових земаља су нарочито погођени оваквом ситуацијом што их приморава да посао и бољи живот потраже у некој од богатих земаља са северне хемисфере, па чак и ако би их та жеља за испуњењем својих циљева могла коштати живота. Управо је то оно што се дешава када се чује да је на стотине људи настрадало у покушају да преко мора стигне до неке од развијених земаља.

Економски разлози су једни од најјачих мотива међу мигрантима јер њихова лоша економска ситуација, сиромаштво, гладовање и немогућност запошљавања доводи до идеје за миграцијом као могућношћу бежања од таквог стања. Осим тога, миграције у Африци су често и резултат неизбалансираног односа између економских ресурса земље и броја становника.

Нигерија се суочава са великим унутрашњим проблемима који се при том и стално увећавају. То чини ову земљу врло нестабилном јер је економски зависна од других земаља при чему развијене земље желе да потпуно униште државни економски систем уз помоћ мултинационалних компанија које покушавају да присвоје њене природне ресурсе. Сијера Леоне и суседне западноафричке државе које су од XIV века биле подручје деловања британских трговачких компанија још увек нису постигле никакав привредни развој. То је последица неразвијености читавог континента која је последица честих ратова и економских криза.

Расправе око природних и минералних богатстава су биле важни разлози због којих је долазило до конфликта последњих година. Дијаманти, злато и остали вредни минерали у Сијера Леонеу и Конгу, и дијаманти у Анголи су такође били разлог конфликта разних заинтересованих страна (Al Rashid, 2013).

Ниво достигнутог економског развоја на афричком континенту још увек је разлог за бригу због великог пораста броја становника. Такав пораст може изазвати нове проблеме за које ће у будућности бити тешко наћи решења. Извештај Организације афричког јединства показује да годишња стопа раста становништва износи 3,3%, док бруто домаћи производ по глави становника бележи пад од 732\$ 1980. године, на 645\$ 1992. године. Ситуација у подсахарским државама је још неповољнија где је бруто домаћи производ износио 563\$ 1980. године у поређењу са 485\$ 1992. године (Razek, 1997).

Табела 4. – Бруто домаћи производ по глави становника у неким развијеним европским државама и афричким земљама 1997. године

Државе	БДП (у америчким доларима)	Државе	БДП (у америчким доларима)
Развијене државе	19330	Афричке државе	1120
Белгија	25000	Етиопија	100
Норвешка	31250	Египат	790
Данска	30000	Тунис	1810
Финска	20580	Буркина Фасо	230
Реп. Ирска	24990	Гана	390
Уједињено краљевство	18710	Мали	250

(Извор: International Monetary Fund, 1997)

У табели 4 јасно се виде разлике у бруто домаћем производу између неких развијених и афричких држава 1997. године.

Табела 5. - Бруто домаћи производ по глави становника у неким развијеним државама и афричким земљама 2014. године

Позиција	Држава	INT\$	Позиција	Држава	INT\$
2	Луксембург	92049	76	Либија	15147
6	Норвешка	66937	87	ЈАР	13046
10	САД	54597	118	Ангола	7203
21	Данска	44343	121	Реп. Конго	6559
24	Француска	40375	124	Нигерија	6031
			163	Сијера Леоне	2027

(Извор: International Monetary Fund, 2014)

* INT\$ - International dollars

Маргинализација у процесу глобализације је највећи изазов са којим се суочава Африка. Разлика у привредном развоју између афричких и развијених држава, па чак и оних у развоју, наставља да се повећава. При том се Африка суочава и са неколико изазова који представљају главне препреке привредном развоју. То су:

А. Сиromaштво – Африка је један од најсиромашнијих континената где велики број људи живи у великом сиромаштву и зарађује мање од једног америчког долара дневно. Међу 48 најсиромашнијих држава света, 33 су са афричког континента.

Б. Велики дугови који ометају планове развоја. Укупан износ дуга је 1980. године износио 109,2 милијарди америчких долара, а до 1999. године је нарастао на 350

милијарди. Однос спољног дуга и извозних прихода је достигао 215,6 % 1998. године, за разлику од 92% колико је био 1980. године (Ати, 1998).

Понуђена помоћ од стране богатих земаља оним сиромашним обично води до тога да тај новац нема реалну вредност јер је клијент (сиромашне земље) приморан да плати вишу цену робе и услуга од њихових тржишних цена јер је услов тих позајмица да се роба купује са тржишта земље која донира новац. Ти услови се односе и на начин коришћења те помоћи.

Једно истраживање је показало да ће дуг 23 државе са најнижим приходима и 32 државе са највећим износом дугова, наставити да расте и да те државе неће моћи да се реше тих дугова јер тренутни износ висине дугова већи за 200-220%. од прихода од извоза тих држава. У те државе спадају и афричке земље као што су: Ангола, Бурунди, Етиопија, Гвинеја Бисао, Сијера Леона, Сомалија, Судан, Танзанија, Уганда и Замбија (Ати, 1998).

Било је предложено неколико солуција за решавање проблема дугова афричких земаља, међутим њихова реализација је одложена чак и за најзадуженије и најсиромашније државе. Према последњим подацима враћено је само 7 милијарди дуга подсахарских земаља, за осталих 180 милијарди тек треба наћи решење (Ати, 2006).

Као што је изнео Кофи Анан, бивши Генерални секретар Уједињених нација и као што је истакнуто у извештају Уједињених нација из 1996 године, спољни дугови генерално представљају велики проблем за земље у развоју, а нарочито за афричке државе.

У истраживању о улози ММФ-а у управљању дуговима подсахарских држава, испоставило се да упркос учињеним напорима ММФ-а током осамдесетих година XX века овај део Африке се и даље суочава са неколико конкретних препрека које ометају амбициозан процес развоја који има за циљ смањење разлика у степену развоја између севера и југа. ММФ није успео да у великој мери утиче на кризу спољног дуга која оптерећује земље у развоју, а нарочито афричке земље јужно од Сахаре.

Ц. Недостатак инвестиција. Према подацима Афричке развојне банке, удео стопе инвестиција у БДП-у је износио 26,5 % 1980. године, али је пао на 19% у периоду од 1991-1998. године, да би за 1998. годину забележио раст на 21%. Стручњаци прогнозирају да уколико Африка жели да има стални економски развој мора да има стопу инвестиција од најмање 25%. Стручњаци Уједињених нација који се баве пословима везаним за афричку економију истичу да у Африци мора да се реализује програм смањења сиромаштва тако

што ће број сиромашних да се преполови до 2015. године, а то ће се постићи уколико годишњи економски раст буде бар 7%, а са друге стране то се може постићи само ако стопа инвестиција достигне ниво од 33% удела у БДП-у. Међутим, јасно је да је овакав циљ потпуно нереалан и недостижан. Један од разлога за то је и смањење помоћи које су западноевропске земље давале Африци. Од 1992. године, седам западноевропских земаља је смањило обим помоћи Африци на само 20% од претходног износа. Француска је на пример смањила државну помоћ за развој Африци на 32% у односу на износ помоћи у 1994. години (Khushaim, 2013).

Д. Економија која је погођена променљивим ценама на светском тржишту. Упркос четрдесет година привредног развоја од стицања независности до данас, у 14 афричких земаља око 50% годишњих прихода државе долази или од извоза пољопривредних производа или метала, док се двадесетак држава ослања на извоз две или три врсте производа. У таквој ситуацији, смањење цена основних извозних производа које се догодило последњих година умногоме се одразило на јавне приходе ових држава (Khaled, 2014).

Е. Запостављање Африке у процесу економске глобализације. Либерализација тржишта и финансијских токова су главни показатељи економске глобализације, а њен главни покретач је информациона револуција. Та информатичка револуција је у почетку заживела и у Африци, али је ипак њен развој био врло ограничен. Број корисника мобилних телефона у Африци износи свега 2% у односу на укупан број корисника у свету. Од укупног броја корисника интернета у свету чак 88% њих живи у развијеним земљама, док свега 1% живи у Африци. Африка има озбиљних проблема у производњи информационих технологија, а цене рачунара и коришћења интернета су превисоке. Све су то проблеми због којих је развој информационе индустрије у Африци врло спор што повећава разлику између Африке и развијених земаља на пољу развоја целокупне економије (Khaled, 2014).

Према стандардима Уједињених нација, неке државе са афричког континента спадају међу најсиромашније државе на свету. Ова чињеница се јасно манифестује у неким афричким државама које пролазе кроз велике економске кризе.

У Кенији је на пример после неуспешног спровођења мера које су биле услов за добијање финансијске помоћи, посебно од стране ММФ-а, привредни раст достигао најнижу тачку још од времена стицања независности. То је још више погоршало економско стање у земљи што се одразило на цене сировина, продуктивност пољопривредне произво-

дње, смањење обрадивих површина, ниску продуктивност у индустријском сектору и низак ниво услуга.

У извештају који је достављен бившем Генералном секретару Уједињених нација Кофи Анану, стоји чињеница да сиромашне земље са високом стопом пораста броја становника имају врло високу стопу миграције свог становништва у друге земље. Та миграција доноси три пута више средстава од међународне помоћи коју те најсиромашније земље света добијају (Khaled, 2014).

Нигер се сматра најсиромашнијом земљом из које мигранти пролазе кроз Либију. Такође и кроз Мали пролази значајна мигрантска рута која почиње у западној Африци и затим пролази кроз Сахару и јужне делове Алжира и Либије. Овај правац кретања користе десетине хиљада Африканаца на свом путу ка Европи.

У изјави за новине коју је дао Центар за људска права 2006. године се истиче забрињеност о повећаном проблему илегалне миграције који није ограничен само на младе људе који су разочарани ситуацијом по завршетку факултета и немогућношћу проналажења посла, већ је та фрустрација присутна и код студената који су схватили да њихове студије и добијање дипломе више немају никаквог смисла. Та диплома је постала обичан папир без икакве вредности на светском тржишту које постаје засићено високообразованим кадром, што резултира одлуком младих да се све више одлучују за алтернативна решења па макар њима ризиковали и свој живот или боравак у затвору због илегалног преласка граница (Al Hussein, 2014).

Економски фактори, може се закључити на крају, представљају веома важан фактор који мотивише афричко становништво на миграције у Европу које на тај начин покушава да побегне од сиромаштва и лоших услова живота у својим земљама.

5.1.3. Друштвени фактори

Миграција се у неким деловима Африке сматра ритуалом који мора бити изведен. Тако, у неким племенским заједницама Источне Африке млади мушкарци постају спремни за женидбу тек после одређеног времена проведеног ван свог родног места (Muti, 2013).

Неки истичу и дужност коју има отац младића у већини племена у Сијера Леонеу. Његова дужност је да пронађе младу за свог сина када он буде спреман за женидбу и сноси

већи део трошкова свадбе. Због тога су родитељи често принуђени да привремено мигрирају ради проналажења посла и обезбеђивања новца неопходног за венчање.

Осим тога, и живот младе популације која је жељна узбуђења и авантуре у непознатом заједно са још увек незрелом личношћу, доводи до доношења одлуке о миграцији.

Друштвени фактори обухватају и неколико психолошких мотива. Психологија личности неких људи је таква да их вуче ка авантурама, док друге одбија. Те особине могу потицати од величине породице у којој је особа одрасла или друштвеног статуса те породице, али и од брачног статуса или старосног доба миграната.

Лични разлози имају врло важну улогу у погледу миграција јер свака особа има другачији став према променама, а миграција доноси велике промене у живот сваке особе. Лични разлози могу појединца да наведу на напуштање родног места, док друге људе амбиције и љубав могу да наведу на покрет.

Свему овоме се морају додати и здравствени разлози који имају важну улогу у процесу миграције. Неки од тих здравствених разлога који утичу на појаву миграција су епидемије заразних болести у неким областима што приморава становништво на сељење из таквих крајева. У извештају Центра за политичке и стратешке студије у Ал-Асраму (Al-Ashram) из 2004. године, истакнуто је да број људи у Африци који је заражен сидом чини 63% од укупног броја оболелих од ове болести у свету.

Утицај који имају друштвени, психолошки, лични и здравствени фактори на процес миграција и проучавање тог феномена се не сме заборавити. Становништво Афричког континента се сусреће са свим овим проблемима који утичу на доношење одлуке о миграцији, легалној или илегалној (Joseph, 2013).

5.1.4. Демографски фактори

Демографски фактори су један од најважнијих чинилаца за појаву миграције становништва. Повећање броја становника, низак животни стандард, лоша економска и политичка ситуација су одлике великог броја афричких држава, а као последица тога долази до легалних и илегалних миграција великог броја људи у Европу. Осим тога, разлике у неким демографским карактеристикама као што су фертилитет, морталитет или старосна струк-

тура становништва такође утичу на појаву миграција. Може се рећи да миграције на неки начин представљају компензацију за низак природни прираштај у земљама усељавања, као и да је један од узрока миграција управо висока стопа фертилитета у земљама порекла миграната (Kamal, 2009).

У земљама у развоју, висока стопа фертилитета је повезана са ниском смртношћу деце и старосна структура становништва се одликује високим уделом младе популације у укупној популацији државе. У земљама које су најчешће крајње и жељене дестинације миграната стопа фертилитета је веома ниска. На пример, по подацима из 1993. године стопа фертилитета у Италији износи свега 1,3 детета по жени, а у Немачкој 1,4 детета по жени. Највеће смањење броја становника у Европи је управо забележено у овим земљама што ствара потребу европских земаља за пријемом још више имиграната. Неки предвиђају да је земљама Европске уније неопходно још око 30-39% становника од њиховог укупног тренутног броја становника.

Овакве демографске разлике воде ка повећавању обима међународних миграција из једне земље у другу, што је последица демографског притиска који се створио брзим порастом популације у земљама порекла миграната.

Повећање густине насељености, а самим тим и повећање броја становника по јединици површине обрадиве земље доводи до емиграције. Најбољи пример за то је исељавање великог броја људи из Бурундија, Руанде и југоисточне Нигерије у друге земље.

Проблем пренасељености је присутан у многим државама света, па у том погледу ни Африка није изузетак. Број становника Нигерије која има површину територије од 923.800 km² процењује се на 155 милиона. Може се само замислити шта ће се десити за 20-25 година кад се број становника удвостручи а површина територије, наравно остане непромењена. Таква ситуација може приморати неке Нигеријце да се одлуче на емигрирање из своје домовине.

Демографски фактори играју важну улогу у процесу миграција и погађају како земље из којих се врши исељавање становништва, тако и земље усељавања.

5.1.5. Географски фактори

Географски, природни или фактори животне средине имају значајан утицај на повећање стопе миграција. Сурови услови животне средине као што су поплаве, суше, природне катастрофе, вулканске ерупције и епидемије болести су разлози због којих се становништво опредељује на иселјавање из тих области, било да су то појединачни случајеви или масовна иселјавања (Al Hussein, 2014).

Неки сматрају да су природни фактори најутицајнији у погледу изазивања миграционих покрета становништва. Различите области афричког континента су често изложене екстремним сушама које се врло негативно одражавају на живот афричког становништва. То се посебно односи на државе које се налазе у сушном појасу као што је Сенегал чији географски положај утиче на велике губитке у пољопривредној производњи који се процењују на 140 милиона америчких долара у 2000. години (African Horizons magazine, 2000).

Слична ситуација је и у другим афричким државама као што су Нигерија, Буркина Фасо, Мали и Нигер, као и на југу континента. У неким деловима Африке продуктивност земљишта је знатно смањена као резултат превелике експлоатације и сада је том земљишту потребан дужи временски период без обраде да би обновило своју плодност. Дobar пример за то је земљиште у вишим пределима Сијера Леонеа којем ће бити потребно 8-10 година пре него што ће опет моћи да се обрађује.

Природне катастрофе уништавају и имовину људи, и инфраструктуру, и сточни фонд. Становници крајева који су доживели такву непогоду бивају принуђени да се селе у друге области, често и у друге државе где ће пронаћи место где ће поново моћи да живе и раде.

Проблеми повезани са природним факторима су погодили више од 36 афричких земаља средином осамдесетих година прошлог века. То је представљало велико оптерећење за многе од ових земаља и угрозило њихове економије. Исто тако су суша и претварање предела у пустиње претстављале велике проблеме неким земљама у последњих двадесетак година. Поплаве и кише утичу на неравномеран просторни распоред становништва, а суше додатно отежавају ситуацију јер оне могу бити праћене најездама скакаваца као што је то био случај у Судану, Етиопији, Чаду, Алжиру, Мароку и западноафричким државама 1993. године (Faauad, 2010).

Економски извештај Уједињених нација из 2001. године показује да велике области афричког континента и даље имају проблема са сушом и ширењем пустињских области, међу којима је и Етиопија која је најугроженија по овом питању. Према статистичким подацима из поменутог извештаја Уједињених нација, око 6 милиона људи у Етиопији се суочава са овим проблемима, па се ова држава сврстава међу економски најнеразвијеније државе света.

Очигледно је да природни фактори имају пресудну улогу у кретању становништва и бежању од тешких природних услова којима је то становништво изложено. Оваква ситуација води ка повећању броја илегалних миграната из афричких земаља који тим чином покушавају да реше егзистенцијалне проблеме.

5.2. Фактори привлачења (pull фактори)

Фактори одбијања или push фактори делују на одлазак становништва из свог завичаја, док фактори привлачења (pull фактори) делују у циљу привлачења појединаца и група да мигрирају у области деловања ових фактора.

Фактори одбијања не представљају једине разлоге за постојање миграција, већ морају постојати и фактори привлачења који ће охрабривати становништво на миграције, било да су ти фактори стварни или имагинарни (Ahmad, 2013).

Фактори привлачења су повезани са карактеристикама региона у ком они делују и друштвеном заједницом из које потичу мигранти. Значај ових фактора зависи од добре саобраћајне повезаности региона и могућностима комуникације са остатком света. Привлачност неке области се односи на све услове који привлаче мигранте у потрази за бољим послом и вишим животним стандардом.

Најважнији фактори привлачења који су најчешће и узроци миграција су:

- *Висок ниво цивилизације и културе* где постоје велике могућности за образовањем на свим нивоима и у свим областима, што привлачи појединце и групе које теже стабилности и друштвеном напредовању.

- *Могућности проналажења посла у индустрији, трговини и услужним делатностима.* Економска ситуација је повољна у земљама где искоришћавање природних ресурса помаже индустријализацију и у таквим земљама постоји потреба за радном снагом, нарочито оном квалификованом. Млађа популација обично прва креће пут таквих земаља, а затим се шири круг миграната на чланове породице и рођаке.
- *Природни пејзаж.* Умерена клима и природни крајолик вуку људе да мигрирају у потрази за одмором и рекреацијом као и из здравствених разлога.

Јасно је да су фактора који привлаче мигранте из Африке у Европу врло различити. Они су обично из групе економских фактора као што су високе плате, добра зарада и разне врсте послова које су у понуди. Мигранте привлаче и разне погодности као што је могућност даљег образовања и усавршавања у послу и живот у економски одрживим условима и могућност обезбеђивања основних животних потребштина на захтеваном нивоу. Није занемарљива ни чињеница да мигранти имају могућност коришћења разних економских погодности које у својим земљама никако не могу да остваре. Због оваквих могућности, мигранти из Африке су спремни да ризикују и упуте се преко Сахаре или Медитеранског мора ка испуњењу својих економских циљева. Нажалост, многи од њих свој пут завршавају сахрањени у пустињи, или на дну мора, или у затворима широм Европе и Африке.

Поред ових економских привлачних фактора као врло битни стоје и политички фактори који привлаче мигранте. Могућност добијања политичког азила обезбеђује и политичке слободе и буди дух наде и вере и на тај начин се сврстава у врло битне *pull* факторе миграција.

Најважнија карактеристика развијених друштава је велика слобода коју имају грађани, политичка стабилност и непостојање државних удара. У смислу друштвених и психолошких привлачних фактора постоји неколико блиско повезаних разлога који се односе на нивое материјалног задовољења и моралних осуда и неколико различитих нивоа амбиција и стремљења. Фактори привлачења изгледају као скуп пожељних услова који имају способност да задовоље физичке и психолошке потребе миграната.

Постоје такође и географски фактори привлачења као што су одговарајући климатски услови, повољан рељеф, технолошки напредак и добра саобраћајна инфраструктура и повезаност.

Што се тиче демографских фактора привлачења, сви извештају и демографске статистике показују опадање стопе фертилитета у европским земљама и раст ове стопе у земљама Трећег света. Најнижа стопа фертилитета на нивоу Европе је у Италији и Немачкој што истиче потребу ових земаља за уселјавањем становништва, а оно што додатно олакшава имиграцију је и чињеница да европске државе имају врло неповољну старосну структуру (Hussein, 2008).

Поред већ поменутих фактора који подстичу миграцију са афричког континента, постоје још неки чије деловање додатно увећава илегално иселјавање становништва. У њих спада и развој комуникационих средстава која су постала најбржи начин за пренос информација. Телефони на пример, имају важну улогу у организацији трансфера миграната како кроз Сахара тако и преко мора што олакшава илегалну миграцију. Поред развоја комуникација, не може се заборавити ни развој транспорта и транспортних средстава. Многи истраживачи потврђују чињеницу да развој комуникација и транспорта охрабрује људе на миграције из сиромашних у богате земље.

Постоје два вида комуникација:

- *Први тип*, то су масовни медији као што су новине, филмови и телевизија који имају важну улогу у ширењу и прихватању схватања о земљама које прихватају мигранте.
- *Други тип* се односи на телефонске контакте који олакшавају и охрабрују одлуке о миграцији јер се уз њихову помоћ превазилази емоционална удаљеност са земљом порекла миграната и њиховом друштвеним заједницом. И интернет има велику улогу у обезбеђивању свих врста информација.

Мрежа илегалних миграната је један од најважнијих чинилаца који потпомажу овакву врсту миграција. Ова мрежа у ствари представља међусобне односе између људи који су већ емигрирали и оних који су остали у завичају. Мрежа миграната зависи и од односа између већ иселених људи, посредника у миграцији и власника возила којима се врши транспорт миграната. Ову мрежу чине кријумчари људима који учествују у транспорту и кријумчарењу миграната и у земљама њиховог порекла и у транзитним земљама, као и у земаљама крајњег одредишта. Похлепа и жеља за зарадом ових људи стоје иза постојања ове мреже.

Организоване банде које делују у земљама порекла, транзита и крајњег исходишта миграната врбују мигранте, узимају њихову уштеђевину и транспортују их у најгорим условима при чему многи од њих смртно страдају. Друга ствар која утиче на повећање броја миграната су европске земље које прихватају мигранте, обезбеђују им посао и смештај што охрабрује и друге да покушају да им се придруже. Може се рећи да постоји много фактора који потпомажу илегалне миграције афричког становништва у Европу. Жеља за већим грађанским слободама и бежање од политичког угњетавања и прогањања којима су људи из Африке изложени од стране влада својих држава су важни чиниоци који опредељују Африканце на исељавање са континента.

Табела 6. – Структура афричких миграната према образовању и професији

Категорија становништва	%
Незапослени	22,57
Студенти	6,50
Наставници	5,60
Инжењери	5,64
Техничари и механичари	7,90
Трговци	18,08
Доктори и медицинске сестре	1,90
Спортисти	0,01
Возачи	2,40
Остало (војници, пољопривредници, административни радници итд.)	29,40
Укупно	100

(Извор: Подаци обрађени од стране аутора према: www.oecd.org)

Становници афричког континента мигрирају из својих завичаја да би обезбедили основне животне потребе и бољи стандард живота, а при том и друштвени, културни и психолошки мотиви играју важну улогу у бежању од ограничења која намеће традиционална култура. Демографски и географски фактори такође имају улогу у миграцији становника са афричког континента. Сурова клима, честе суше и природне катастрофе приморавају становништво да напушта своје домове и на другим местима тражи погодније услове за живот у смислу економске и политичке сигурности. Већина миграната из Африке је пре одлуке на кретање имала сасвим пристојан ниво образовања, али њихова професија или није била тражена у матичној земљи или није била задовољавајуће плаћена. Таква ситуа-

ција их је приморала да посао потраже на другом месту. Може се видети и да је скоро четвртина афричких миграната била незапослена. То су углавном млади људи са средњим или високим образовањем који нису могли да нађу пристојан посао у домовини (табела 6).

Како се променила структура занимања афричких миграната после иселења из матичних држава и усељења у друге земље и запошљавања у њима може се видети у следећој табели. Занимљиво је да је велики део миграната, скоро половина, запослена као квалификована радна снага у индустрији, пољопривреди и услужним делатностима, док је око 20% имиграната из Африке запослено као висококвалификована радна снага. Стопа незапослених међу афричким имигрантима је релативно ниска (15,7%).

Табела 7. - Професионална структура афричких миграната који су нашли посао у земљама ОЕСР

Професија	%
Правници, лекари, менаџери	8,10
Инжењери и квалификовани радници	12,0
Техничари	11,0
Службеници	9,0
Услужни сектор и трговци	11,3
Превозници	10,0
Квалификовани радници у предузећима	1,5
Квалификовани пољопривредници и рибари	6,9
Војници	0,5
Неквалификовани радници	13,0
Остало	1,0
Незапослени	15,7
Укупно	100

(Извор: Подаци обрађени од стране аутора према: www.oecd.org)

Општи раст нивоа образовања у Африци један је од фактора који повећавају број миграната. Повећање броја школа и факултета подиже ниво писмености и појачава друштвену активност, као и мобилност становништва. Висок ниво образовања омогућава лакше проналажење пристојног посла, како у домовини тако и у иностранству и самим тим побољшање друштвеног статуса.

Осим миграција на глобалном нивоу, од великог значаја су и миграције унутар афричког континента. Унутарафричке миграције углавном се одвијају између држава са

различитим нивоом економског развоја. Из држава са лошом социо-економском ситуацијом становништво се креће ка земљама у којима владају повољнији животни услови. Миграције се најчешће одвијају из правца континенталних земаља, које не располажу значајнијим природним ресурсима ка приобалним областима. Међутим и код овог правила постоји неколико изузетака. На пример, Зимбабве је до скоро привлачио исељенике из околних земаља.

На афричком континенту се јасно разликују земље које “извозе” радну снагу и државе које примају раднике. Јасно је да ове прве ипак доминирају. У тој групи се истичу: Алжир, Ангола, Бенин, Гана, Египат, Камерун, Мароко, Нигерија, Свазиленд, Сенегал, Сомалија, Судан, Тунис и Еритреја. Најзначајније државе у које се досељавају мигранти су земље извознице нафте и руда. То су: Либија (до 2011. године), Габон, ДР Конго, Конго, Замбија, Обала Слоноваче, Јужноафричка република, Боцвана, као и државе са развијеном капиталистичком пољопривредном производњом (Кенија, Зимбабве и Танзанија).

6. ПОСЛЕДИЦЕ АФРИЧКИХ ИЛЕГАЛНИХ МИГРАЦИЈА

Много фактора је утицало на повећање обима и просторног ширења феномена илегалних афричких миграција ка Европи. Најважнији су политичка нестабилност у афричким државама и чести грађански ратови на континенту, као и погоршавање економских прилика у већини афричких држава. Ако се томе додају и други фактори као што су демографски, географски и организована мрежа трговаца и кријумчара људи јасно је због чега се појава илегалне миграције раширила целом Европом и изазвала многе последице како на земље порекла миграната, тако и на земље њиховог транзита и нарочито на земље у којима се насељавају.

У овом делу рада биће изнета анализа најважнијих последица изазваних оваквим типом миграција. Ова анализа ће обухватити све важне аспекте миграција и њихов утицај без обзира на то да ли је он позитиван или негативан, или се односи на појединце или на целу државу. Биће анализирани и међусобни односи држава које су изложене утицају овог процеса без обзира да ли су то земље из којих потичу мигранти или земље ка којима су се упутили.

• Позитивни ефекти

- Најважнији ефекат који изазивају миграције у земљама крајњег одредишта миграната је повећање броја радне снаге који на тај начин подржава даље развијање и јачање привредне активности у тим земљама (Karim, 2014).
- Искоришћавање људске енергије у корисне сврхе, јер од кретања појединаца из области где нема посла у регионе где постоји потребе за радном снагом користи има цело људско друштво.
- Предности међународних миграција могу бити и у томе што мигранти са собом доносе и културу, језик, идеје, књижевност и културно наслеђе области из које долазе,

• Негативни ефекти

- Мигранти својим одласком из земље односе са собом и капитал и утичу на смањење радне снаге што може утицати на слабљење националне економије.
- Међународне миграције утичу на национално јединство.

- Искоришћавање расељених људи у негативне сврхе (као шпијуне или издајнике) за потребе других држава.
- Међународне миграције доводе и до смањења популације у сеоским срединама што може негативно утицати на пољопривредну производњу. Тај негативни утицај се огледа у недостатку радне снаге на селу што је посебно изражено у земљама које немају превише радне снаге (Abdulhadi, 2013).

Илегалне миграције имају вишеструке утицаје на све земље обухваћене овом појавом. Овде ће бити изнети најзначајнији видови утицаја миграција:

6.1 Утицај миграција на политичку ситуацију

Политичке последице су постале главна брига свих земаља обухваћених миграцијама. Опасност од прилива стотина хиљада људи ван легалних законских оквира и ван лука намењених за транзит људи се одражава на политичке односе ових држава.

Прилив афричких миграната представља велики ризик и тежак терет са којим мора да се носе и земље порекла мигранта, и земље кроз које они пролазе, а и земље у којима се насељавају. Та опасност је представљена у захтевима који постоје према мигрантима пре свега у финансијском и смислу људских ресурса који треба да се баве њима на територији своје државе. Опасност постоји и у разноликости миграната у погледу њиховог карактера, културе и опасностима које представљају према политичкој, друштвеној и економској стабилности нове земље у којој се налазе.

Илегални прилив миграната се одвија на неколико начина како би се заобишле законске, политичке и сигурносне мере. То може да представља опасност по безбедност и здравствену ситуацију земаља кроз које се мигранти крећу. Све то може да има негативан утицај на националну безбедност тих држава што може довести до заштравања односа међу државама региона. Најбољи пример за то је однос између Египта и Либије после потписивања мировног споразума Египта са Израелом 1979. године што је имало велике последице у виду повећање броја миграната из Египта у Либију (Ghanem, 2010).

Постоји много доказа да су миграције изазвале политичке тензије између афричких земаља. Чад је 1979. године протерао много хиљада становника бенинске националности тврдећи да су они илегално дошли на територију Чада. Власти Сијера Леонеа су 1968.

године депортовале држављане Гане са оптужбом да нису плаћали порезе и да живе у неугодним кућама које утичу на развој туризма у Сијера Леонеу. Такође су оптужени и да представљају опасност по државу. Током раних седамдесетих година XX века више од 30.000 нигеријских радника је протерано из Екваторијалне Гвинеје са плантажа какао. Влада Замбије је 1971. године истерала 850.000 држављана Зимбабвеа, Боцване, Заира, Танзаније и Сомалије због непоседовања дозвола за рад у Замбији. Гана је 1969. године протерала са своје територије између пола милиона и милион странаца због економске кризе које је годинама пре тога прихватала са задовољством. Нигерија је урадила исту ствар када је пала цена нафте и због економске кризе која је те 1983. године наступила протеравши са своје територије скоро пола милиона држављана Гане, а деценију раније то исто је урадила са неколико стотина хиљада такође држављана Гане.

Један од врло важних чинилаца који утиче на међународне миграције је различит однос који имају државе које прихватају мигранте према различитим националностима миграната. Повлашћени положај који имају неке заједнице је омогућен преко добрих односа њихових матичних држава и државе у коју су мигрирали што им пружа веће могућности за проналажење бољег посла. Наравно, такав повлашћени положај једних заједница се остварује на рачун других.

Повлашћени положај у савременом процесу легалних и илегалних миграција у земље Европске уније обично имају европски мигранти и радници. То је нарочито изражено у периоду после 1989. године и распада СССР-а када су почеле масовне миграције из Источне у Западну Европу.

Што се тиче проблема на расној основи, неке групе белачког становништва сматрају да су боље од група са обојеним становништвом, било да њих чини црначко или азијатско становништво и због тога се труде да живе изоловано од обојеног становништва стварајући између њих баријере које често резултују расном, економском и друштвеном дискриминацијом (Darwish, 2009).

Од почетка 1970-их година почео се ширити талас расизма Западном Европом који је био усмерен против страних радника који су били окривљивани за сваки друштвени проблем који би се појавио, као што је трошење јавних ресурса државе, продаја дроге и тероризам. То су партије екстремне деснице вешто користиле за придобијање гласова на

изборима и добијање политичких поена. Сложеност проблема ваневропских миграција постаје нарочито изражен после 1975. године.

Арапски и муслимански мигранти у Европи су изложени разним облицима расне дискриминације који имају везе са политичким односима између земаља њиховог порекла и земаља у којима су се доселили. Треба напоменути да земље пријема миграната упркос њиховим потребама за новом радном снагом, контролишу прилив миграната из земаља у развоју укључујући ту и арапске државе разним политичким мерама. Те мере често имају и примесе расне дискриминације, па чак неке од тих земаља раде на томе да у потпуности замене раднике из Африке и арапских земаља са белом радном снагом из европских држава. При том, велики број арапских радника остаје у страним земљама суочен са не фер условима у погледу запошљавања и живота у врло лошим условима.

У Европи се створила идеја о слободном европском тржишту која је потом преточена у покрет политичког и економског јединства. По завршетку хладног рада, што је праћено распадом СССР-а почетком деведесетих година XX века, и пошто је почео рат против Арапа и муслимана који су оптуживани за разне ствари, муслиманска вера се после пада комунизма сматрала првим непријатељем запада. За сваки инцидент на свету оптуживани су муслимани и Европи је било доста странаца, нарочито муслимана, и посла за њих више није било. Добијање виза за грађане ових држава више није било лако. У Данској је од стране једног домаћег медија вођена кампања која је додатно погоршала положај муслимана и њихове шансе за проналажењем посла. Кампање против Арапа и муслимана су нарочито интензивне у време спровођења избора (Hamed, 2005).

У контексту етничких тензија и расизма неке европске земље као што су Француска, Белгија, Немачка и Холандија су биле најгласније после догађаја 11. септембра 2001. године. Врло радикалан став су имале и по питању ношења марама у француским школама и несрећног убиства немачког редитеља од стране младог мароканског држављана, као и приликом неколико повезаних напада на џамије у Холандији. Проблем расних сукоба и дискриминације се одражава и на стање интеграција и јединства европског друштва и такво стање забрињава многе европске земље. Забрињавајуће су и пратеће појаве као што су трговина људима и људским органима, дрога, проституција и сексуално искоришћавање жена и деце. Понекад илегална миграција изазива и проблеме између неких европских земаља, као на пример Италије и Шпаније, и неких земаља са афричке медитеранске обале,

као што су Мароко и Алжир, оптужујући их да не контролишу у довољној мери своје границе.

Илегалне миграције хиљада Африканаца у Европу створиле су много тензија и проблема између транзитних земаља и земаља крајњег одредишта тих миграната. На пример, 4. октобра 2002. године италијанска влада је са три авиона депортовала у Либију илегалне мигранте иако они чак и нису либијски држављани, већ су из Марока и других арапских и афричких земаља.

Од 2004. године италијанске власти су депортовале велики број афричких држављана у Либију одакле чекају повратак у своје матичне земље, при чему се очекује да Либија сноси трошкове њиховог повратка. У Либију је укупно стигло 850 држављана различитих афричких земаља.

Европске земље се нарочито плаше доласка терориста инфилтрираних у групе миграната и Европска унија је у последњих неколико година упућивала директне апеле, али и критике Либији да одлучније контролише своју обалу и спречи кријумчарење миграната у државе чланице Европске уније.

Најпознатији инцидент се догодио у мају 2007. године који је подигао тензије између Либије и Малте јер је на мору између Либије и Малте пронађено 27 миграната, а Малта је одбила да преузме било какву одговорност у овом случају. Истовремено су неслагања међу земљама чланицама Европске уније ометала било какав напредак у постизању јединствене европске политике у погледу илегалних миграција (Aziz, 2010).

Из свега изнетог јасно је да илегалне миграције изазивају озбиљне политичке проблеме који воде ка подизању тензија у међународним политичким односима, што се одражава и на успоравање економског, друштвеног и политичког развоја афричких земаља.

6.2. Утицај миграција на економију

Међународне миграције утичу на инвестиције у државама пријема миграната јер су мигранти углавном мушкарци у радном добу. Са друге стране и процес светског привредног развоја утиче на миграције јер су оне углавном усмерене према високоразвијеним земљама, што опет води ка слабљењу људских ресурса и интелектуалног потенцијала у земљама одакле потичу мигранти (Faour, 2011).

Следећа важна ствар која се односи на миграције је кретање капитала са једног места на друго и промене које су последица тога, као што је повећање животног стандарда у тим областима макар се то односило и само на повећање цене земљишта јер повећање броја становника обично утиче на повећану тражњу за њим.

Насељавање миграната које није праћено плановима развоја основних животних услова може да изазове велику незапосленост и низак животно стандард међу мигрантима. Овакви непланирани ефекти миграционих кретања стварају и друштвене и социјалне проблеме, као и проблеме у погледу велике потражње за послом и објектима за становање.

Постоје и многе негативне последица миграција које воде ка нарушавању здравља миграната који углавном раде на најтежим и најмање плаћеним пословима који захтевају ниску стручну спрему и обученост. Они се понекад суочавају и са психолошким и социјалним потешкоћама које могу да утичу на њихову продуктивност. Најважнији позитивни ефекат миграција је прилив новца који мигранти шаљу у своје заједнице што доприноси побољшању економске ситуације у тим заједницама и помаже у финансирању и реализовању пројеката развоја те средине. Такође, миграције доприносе и смањењу незапослености што може довести до побољшања економске ситуације миграната (Razek, 1984).

Проучавањем економског утицаја миграција из Африке у Европу може се закључити да постоје и позитивне и негативне последице на све земље у овом процесу (земље порекла миграната, транзитне земље и земље пријема миграната), као и на саме мигранте и њихове породице.

Ефекти миграција у земљама порекла миграната су углавном негативни. Огледају се пре свега у томе што афрички континент губи младу радну снагу што утиче на процес економског развоја афричког континента. Тако је на пример високообразовани кадар из Египта и Јужноафричке републике чинио 75% од укупног броја високообразованих који су емигрирали са континента. То представља нарочито велики губитак за сиромашне земље које сnose трошкове образовања тих људи који касније мигрирају у друге земље. Судан је на тај начин 1987. године изгубио 17% лекара и зубара и око 30% инжењера (Saleh, 2014).

Мигранти се у новој средини могу суочити са дискриминаторским третманом у погледу запошљавања и становања. Велики број њих живи у пренатрпаном нехигијенском насељима и могу да се запосле само на најтежим пословима са дужим радним временом, ниским зарадама и лошим условима рада.

Миграције имају великог утицаја на смањење незапослености и повећање обима производње. Велики је утицај миграција и на трансфер капитала и финансијских трансакција миграната усмерених на свој завичај јер то представља неку врсту инвестиција у ту средини што доприноси повећању економског потенцијала земље и убрзава њен развој.

Миграције могу да помогну држави и у смислу смањења терета који производи велики број високообразованих младих људи који не могу да нађу посао у земљи. Они се због тога одлучују да напусте земљу и нађу свој мир у другој земљи и на тај реше и своје егзистенцијалне проблеме (Mohammed, 2012).

И земље које прихватају мигранте имају користи од миграната-радника. Генерално, богате земље су у мигрантској радној снази препознале велики капитал јер она помаже у повећању продукције роба и услуга што за резултат има побољшање животног стандарда грађана. То побољшање обухвата и саме мигранте који очекују да ће повећањем својих зарада побољшати свој економски статус. Овде треба напоменути и да велики део својих зарада мигранти троше у земљама свог порекла.

Када се ради о послу и незапослености, многи верују да мигранти и староседелачко становништво нису конкуренција једни другима јер их не интересују исте врсте послова. Мигранти најчешће прихватају послове које домаће становништво одбацује. То су обично слабије плаћени и физички тешки послови. На пример, Италија прихвата мигранте који се баве занимањима за које италијански грађани нису заинтересовани као што су послови у рудницима, ресторанима, на грађевини итд.

На примеру Италије можемо видети и неке облике дискриминације у погледу квалитета посла јер су мигранти ти који раде привремене и слабо плаћене послове без осигурања. Дискриминација је приметна и код начина плаћања мигрантима. Они су најчешће исплаћивани на “црно” јер немају дозволу за боравак у земљи па им самим тим послодавац не уплаћује ни социјално осигурање. У неким случајевима послодавци чак траже мигрантску радну снагу да би смањили трошкове рада и избегли плаћање разних такси и социјалног и здравственог осигурања. Из свега овога може се закључити да су послодавци ти који профитирају од рада миграната (Saleh, 2014).

Ситуација са земљама транзита миграната показује да су оне истовремено земље које привлаче али и одбијају мигранте, као што је то случај са Либијом. Транзитне земље су изложене и позитивним и негативним економским ефектима јер су илегални мигранти

велики терет за њихове економије, нарочито мигранти који спадају у неквалификовану радну снагу. Са оваквим проблемима се суочава и Либија,

Повећан број миграната је почео да ствара сметње у пружању јавних услуга, нарочито оних које се односе на становање, а изазвало је и несташице робе и повећање цена хране. Уз све ово, групе миграната су често умешане у разне проблеме што резултује ангажовањем разних служби и институција у смислу хапшења, суђења и притварања, а све то захтева и знатне финансијске издатке.

Укупан број илегалних миграната из Африке који је депортован из Либије о трошку либијске државе током 2000. године био је 30.315 особа. Ово је представљало велики терет за државну економију и одразило се на либијско друштво у смислу великих материјалних трошкова и успоравања даљег привредног развоја Либије. На пример, финансијски трошак који се односи на извршавање судских пресуда према илегалним мигрантима износи око 1.000 америчких долара по особи годишње.

Италијански медији су пренели да се према извршном директору Агенције за надгледање граница Европске уније (Frontex), Фабрису Игири (Fabrice Igira) може очекивати долазак око милион илегалних миграната из Либије у Италију у току 2015. године. Званичници су објаснили да се “у 2015. години очекује чак и тежа ситуација него претходне године”. Према неким изворима на обалама Либије чекало је између пола милиона и милион миграната да крене пут Европе.

Фабрис Игире је такође рекао и да “уколико желимо да предузимамо опсежније акције, морамо ангажовати још више ресурса и људи из држава чланица ЕУ како би се повећале могућности Фронтекса у свом деловању”. Према изјавама неких званичника, Фронтекс “није у могућности да се сам носи са овим великим проблемом” и да је “сарадња са другим државама од велике важности”.

Број миграната који је ушао у Европску унију 2014. године је скоро три пута већи у односу на претходну годину. Већина тих миграната је из Сирије и земаља подсахарске Африке, при чему се стотине њих утопило у Средоземном мору. За већину тих миграната Либија представља транзитну земљу али због хаотичног стања које влада у Либији и наоружаних група које тероришу земљу мигранти се труде да што пре напусте границе државе или су приморани да плаћају посреднике који им обезбеђују место на бродовима којима се транспортују, пре свега за Италију.

Економске последице у Либији, као транзитној земљи, које су изазване илегалним миграцијама се јасно одражавају на економску ситуацију у земљи. При том, овај број миграната који је без посла додатно увећава број незапослених у Либији. Негативни економски ефекти афричке илегалне миграције у Либији су знатно већи од оних позитивних. Нису занемарљиви финансијски издаци за социјалне и безбедносне потребе који се тичу илегалних миграната који су неопходни док су на територији Либије и док се њихово питање не реши или буду депортовани.

6.3. Утицај миграција на друштво

Кретање људи из једне друштвене средине у другу, неповољно утиче на та друштва. Такав је случај са афричком илегалном миграцијом у Европу која изазива друштвене проблеме у свим земљама обухваћеним тим миграцијама, као и код самих миграната. афрички илегални мигранти се на свом путу срећу са различитим културама и обичајима и новом средином која се разликује од њиховог пређашњег друштвеног окружења, посебно када долазе у Европу где кретањем са једног места на друго долази до кидања социјалних и друштвених веза међу њима (Alexander, 2013).

Проблем интеракције и културне, друштвене и расне различитости у неким заједницама је први изазов који се јавља код миграната. Јер, што више миграната долази у једно друштво то се и више различитих етничких група суочава са проблемом мешања и интеракције са другим групама. То доводи до дезинтеграције и губљења културног идентитета те друштвене групе услед различитих културних утицаја, различитих система вредности и различитих религијских и политичких уверења.

Велики број студија је посвећен индивидуалној и друштвеној интеграцији и проблему уклапања, конфликта и отуђења који су повезани са миграцијама, као и ускраћивању приступа мигрантима одређеним активностима и неким аспектима друштвеног живота. Неки истраживачи су посветили пажњу и проучавању односа између миграната и криминала на једној страни, према културним и етничким конфликтима и културној хетерогености на другој (Saleh, 2008). Ти конфликти могу бити чешћи и интензивнији у хомогеним заједницама него у културно хетерогеној друштвеној средини.

Психолошки и социјални ефекти миграција који настају деловањем неких врста друштвених контрола од стране домаћих становника нису ни неопходне, ни одрживе. Прилагођавање имиграната новом животном стилу је веома споро и тешко, готово исто као и прихватање и разумевање миграната од стране заједнице (Smith, 2010).

Уобичајено је да имиграцију прате и многоструки проблеми који се јављају са сазнањем да се нека група људи разликује у погледу начина живота од староседелачке већине. Због тога они који се досељавају могу да се суоче са проблемима на расној, религијској, политичкој или језичкој основи, нарочито ако се то дешава у друштву где већину становништва чине припадници беле расе. Тако се често могу видети и чути политичке изјаве које садрже елементе расне дискриминације у Јужноафричкој републици, или проблеми у односима црног и белог становништва у САД-у (Al Mogaqib, 2007). Као резултат односа појединаца у друштву, имигрант има две могућности. Прва је да се адаптира на нову средину, и друга, да се бори против тог феномена.

Насељавање већег броја становника може довести и до неких политичких ефеката који су најочигледнији приликом спровођења избора. Такође, жеља за одржавањем веза са завичајем може довести до покушаја имиграната да створе средину која подсећа на њихово старо окружење, што може да изазове неке друштвене реакције. Феномен културне изолације имиграната је врло чест, јер имигранти врло ретко напуштају своје навике и задржавају свој језик, игре, храну, религију, радне навике, начин одгајања деце и због тога је уклапање у нову средину врло тешко (Al Saadi, 2008).

Као резултат прилива великог броја афричких легалних и илегалних мигранта у Либију на свом путу ка Европи, појавили су се и неки ефекти на либијско друштво и изазвали бројне проблеме као што је продаја дроге, подмићивање, просјачење, преваре и многе друге врсте криминалних радњи (Al Sateg, 2009).

Упоређивањем годишњих извештаја о стопи криминала у Либији у последњих 10 година (период 2003-2013. година), примећено је повећање те стопе. То је резултат присутности припадника разних националности у земљи, недостатка могућности за запошљавањем, ниских плата, повећане стопе незапослености, великог броја неписмених и ниског нивоа образованости. Све ово утиче на повећање броја извршених криминалних радњи.

Феномен илегалних миграција из Африке у Европу је створио бројне проблеме свим државама које су обухваћене овим процесом. И сами мигранти и њихове породице су

погођене овим дешавањима. Емигрант својим одласком оставља своју породицу и децу и ремети односе унутар породице и свог племена које представља врло важан аспект друштвених и социјалних односа у Африци. Ширење мреже кријумчара и трговаца људима још више компликује ситуацију, а учешће жена и деце у илегалним миграцијама још више повећава забринутост у свим земљама (Obuonah, 2013).

6.4. Утицај миграција на демографске карактеристике

Миграције се одликују и одређеним демографским карактеристикама као што су старосна структура, бројност или економски статус, али најважнија карактеристика је феномен селекције миграната по њиховим одређеним квалитетима (Ayana, 2012).

Промене у броју становника су један од резултата миграција. Та промена се огледа у виду сталног повећања популације у земљама пријема миграната и сталног смањења броја становника у емиграционим срединама. Промене у демографским структурама становништва које су изазване миграцијама могу да се одразе на популацију обеју ових средина. На пример, већина миграната је мушког рода и то резултује повећаним уделом мушке популације у земљама где они мигрирају, и истовремено смањењем мушке популације у областима одакле емигрирају. Овакве промене у полној структури становништва имају утицаја и на економске и друштвене развојне стратегије (Al Humaidan and Hermit, 2012).

У погледу утицаја имиграната на укупан број становника, он није нарочито изражен, али њихов утицај на имигрантску заједницу и ремећење старосне структуре тог дела становништва и њихов утицај на друштвене односе и притисак који имају на социјалне услуге и тржиште рада није занемарљив.

Негативни демографски ефекти који се јављају у земљама одакле одлази велики број становника су очигледни, што значи да је афрички континент изузетно погођен илегалном емиграцијом свог становништва. То се пре свега огледа у смањењу броја радне снаге и у чињеници да највећи број миграната чине млади људи.

Са друге стране, илегалне миграције из Африке делују позитивно на Европске државе јер су њима неопходни радници. Због опадања броја становника и ниске стопе рађања старосна структура у европским државама је врло неповољна. Удео старог становништва у укупној популацији је све већи, па имигранти за те државе представљају, а наро-

чито се то односи на Италију где се у последњој деценији бележи пад броја становника, начин да се становништво подмлади и заустави даљи пад броја становника (Darwish, 2009).

И транзитне земље имају демографских проблема услед прилива миграната, што утиче на друштвено и економско стање у држави. Таласи миграната који пристижу у те земље узрокују повећање незапослености и смањују шансе за налажењем посла и изазивају многе социјалне промене у заједници. Повећање броја афричких илегалних миграната на територији Либије довело је до негативних утицаја на становништво и изазвало његов раст, што је створило додатне проблеме и нове намете за државне институције у Либији.

6.5. Утицај миграната на безбедносну ситуацију

Феномен миграција је у Европској унији повезан са бројним проблемима као што су тероризам, насиље, продаја дроге, трговина људима и сексуално искоришћавање жена и деце (Ауана, 2012).

Проблем безбедности је нарочито постао актуелан после догађаја од 11. септембра, 2001. године који су посебно забринули европске земље у погледу своје безбедности. Сличну ситуацију је изазвао и бомбашки напад у Мадриду у марту 2004. године када је страдала 191 особа, а око 1.500 људи је повређено у инциденту који се сматрао највећим у Европи после Другог светског рата. У овај догађај су били умешани држављани Египта, Марока и Туниса од којих су неки били настањени у Шпанији, а други у Италији. Ови догађаји су довели до примене строжих мера према заједницама страних држављана, пре свега Муслимана и Арапа и ревизије прописа о азилантима и мигрантима, нарочито оним илегалним (Abusamaḥa, 2013).

У вези са свим овим треба поменути и убиство холандског редитеља Ван Гога којег је убио млади Мароканац 5. новембра 2005. године. Разлог убиства је био филм овог редитеља који је на погрдан начин приказивао исламску веру. Овај инцидент је довео до ескалације насиља у којем су нападнуте неке џамије и створено непријатељско расположење према имигрантима, нарочито оним из земаља Средњег истока.

Истовремено је десетине хиљада илегалних миграната покушало да из Либије стигне до Европе, али није успело јер су се Европске земље плашиле инфилтрираних терорис-

тичких група међу многобројним мигрантима који су хрлили ка континенту (Abusamah, 2013).

Проблеми са безбедношћу се не односе само на земље пријема миграната. Таквих проблема имају и земље одакле потичу мигранти. Они који се најчешће одлучују да емигрирају обично имају проблема са законом у својој држави, а ситуација у тим државама је таква да је криминал врло раширен и да починиоци кривичних дела користе околности које им пружају могућност да илегално напусте државу чим учине неко кривично дело.

Транзитне земље постају места где се криминалне групе састају и размењују искуства и формирају своју криминалну мрежу. Либија је изложена оваквим опасностима при чему криминалне групе захтевају новац и врбују људе из редова миграната да би обезбедиле и чувале своје територије на копну и мору које се налазе у границама Либије.

Присуство илегалних миграната у насељима широм Либије је довело до појаве многих облика противзаконитог понашања као што су физички обрачуни, продаја дроге, просјачење, крађе, проституција и других криминалних дела која су смањила поверење грађана у своју безбедност.

6.6. Утицај миграција на здравствену ситуацију

На свом путу мигранти су изложени бројним здравственим ризицима као што су болести које они доносе са собом или болести са којима се срећу на том путу. Све то утиче на здравствену ситуацију у транзитним земљама и нарочито у земљама крајњег одредишта тих миграната (Darwish, 2009).

Становништво из медитеранског дела Африке које ради у рудницима у северној Француској у условима велике влажности и густе магле изложено је разним здравственим проблемима за разлику од домаћег становништва које је прилагођено животу у таквим климатским условима. Са друге стране, и мигранти са собом могу да донесу разне заразне болести као што су маларија, хепатитис, АИДС и туберкулоза. Непостојање никакве здравствене заштите и евиденције о здравственом стању тих људи додатно отежава одређивање броја оболелих миграната и ризика који они представљају по остатак друштва.

Опасност од обољевања миграната неком од заразних болести је опасност којој су изложени и сви људи који су у контакту са мигрантима. То је посебно изражено код иле-

галне миграције где не постоје никакве евиденције и здравствена документација која би доказала да мигрант није заражен ни једном болешћу. Због тога су грађани транзитних земаља и земаља које прихватају мигранте изложени здравственим ризицима, а њихове државе приморане да се боре са искорењивањем тих болести. Све то захтева новац и лекове којима би се спречило даље ширење болести, али пошто је тешко ући у траг илегалним мигрантима, тешко је и открити и евидентирати тешко оболеле особе. Некад буде и прекасно за било какву акцију ако оболеле особе рашире болест и на тај начин изложе опасности популацију целе државе (The national report to monitor respiratory diseases 2009-2010).

Присуство великог броја илегалних миграната из афричких земаља у Либију је довело и до појаве многих болести што представља велику опасност по домаће становништво, а последице овакве ситуацију су почеле да постају видљиве у свакодневном животу.

Треба рећи да је укупно 531 особа са афричког континента депортована из здравствених разлога у периоду од 2005. до 2014. године. Највећи проценат депортованих људи у односу на укупан број је из земаља подсахарске Африке.

Илегалне миграције из Африке у Европу имају последице по здравље свих оних који су на неки начин у вези са овим кретањем становништва. Мигранти су изложени врло лошим здравственим условима и постоји могућност даљег ширења болести којима су изложени што ствара отпор локалног становништва према њима. Кретање стотина хиљада илегалних афричких миграната може да има трагичне последице по све, како за државе као што су Либија и Италија, тако пре свега и на саме мигранте.

7. АФРИЧКЕ ТРАНСГРАНИЧНЕ МИГРАЦИЈЕ

Међународна миграција радне снаге један је од кључних појмова у савременој епохи глобализације. Премештање радне снаге међу земљама, условљена структурним променама у економији и преливањем инвестиција, повезују национална тржишта рада у једно тржиште, допуњујући кретање роба и услуга у оквирима заједничког економског простора који се формира. Развој процеса глобализације стално појачава миграционе токове.

По подацима Организације Уједњених Нација (ОУН) 2013. године укупан број међународних миграната, т.ј. лица која живе изван граница земље порекла, достигао је 232 милиона људи, што је двоструко више него пре тридесет година, и износио је 3,2% становништва света насупрот 2,9% у 1990. години. При томе, 136 милиона међународних миграната, или 59% у 2014. години, живео је у развијеним земљама, од тога 82 мил. (60%) рођено је у земљама у развоју, а 54 милиона (40%) у развијеним земљама. Што се тиче миграната који живе у земљама сиромашног "југа" (тј. у земљама у развоју), њихов број достиже 2014. године 96 мил. људи (41% међународних миграната), од којих 82 милиона (85%) је отпадало на избеглице из земаља Југа и само 14 милиона (15%) на рођене у земљама развијеног "Севера".

Савремена Африка је један од региона са најактивнијом миграцијом. Укупан број афричких миграната 2013. године износио је 34 мил., при томе 15,6 мил. африканаца је живело изван Африке. По мишљењу експерата ОУН, у 2150. години број међународних миграната у свету ће достићи 450 мил. људи. Другим речима, миграција из земаља у развоју, укључујући и афричке, ће се повећавати, што је условљено низом фактора.

У првом реду, раст миграционих токова на правцу југ - север повезан је с процесом старења становништва у развијеним земљама, који се поклапа са брзим ерастом броја становника у земљама у развоју. Просечан годишњи темпо демографског прираштаја у земљама у развоју износио је у периоду 2000-2014. године 1,6% т.ј. био је 5,3 пута виши него у развијеним земљама. Управо земље у развоју обезбеђују у савремено доба 95% светског прираштаја становништва, а у наредних 25 година њихов удео ће достићи 100%. При томе темпо природног прираштаја становништва Африке јужно од Сахаре данас је знатно виши него у другим земљама у развоју и достиже приближно 2,5% годишње. Сада на једну афричку жену у фертилном добу у просеку долази по 5-6 деце насупрот 1-2 у Европи. Према оценама експерата ОУН, становништво Африке ће

се повећати од 1 млрд. у 2009. години, на 1,4 млрд. у 2025. и до 2 млрд. 2050 години. У државама Северне Африке темпо прираштаја становништва у последњих 10 година био је знатно нижи него у земљама Африке јужно од Сахаре, и варирао је од 1% у Тунису до 1,9% у Египту. Ипак, врхунац наталитета у тим земљама забележен је 1980. године и сада највећи део становништва у Египту, Тунису, Мароку, Либији и Алжиру су млади људи у узрасту 20-25 година (Абрамова, 2016).

По подацима Светске Банке, глобално тржиште рада се увећало од 3 млрд. људи у 2004. години на 3,6 млрд. у 2014. г. При томе у следећих 40 година прогнозира се смањивање аутохтоног становништва радно способног узраста у већини развијених земаља, првенствено европских. Тако годишњи прираштај радних ресурса износи 40 мил. људи, при томе 38 мил. тог прираштаја ће давати земље у развоју и само 2 мил. развијене земље. Да би компензирали недостатак радне снаге, развијене земље ће привлачити мигранте из земаља у развоју, укључујући и афричке земље.

Реализација програма либерализације и реструктурирања економије, које је предложио ММФ и Светска банка афричким државама, није довела до увећавања запослености у тим земљама. Напротив, могућности за афричко становништво да нађе посао у својој земљи у последњих 10 година је смањена. Све то довело је до тога да само од 1994. до 2014. године број радника у Африци јужно од Сахаре чији је доходак износио мање од једног долара на дан повећао на 31 милион људи. Социјални бич постала је масовна незапосленост, поготово међу младима која је попунила и наставља да попуњава колоне миграната. По оценама експерата ОУН, број радних места која су створена у афричким земљама у последњих 5 година, само за 30% покрива прилив нових радних ресурса. Сада је незапосленост захватила, по неофицијелним подацима, 20-25% активног становништва тих земаља, при томе ниво незапослености међу младима у неким земљама Африке достигао је скоро 50%. У тим условима емиграција је представљала често једино средство спасења од сиромаштва (Абрамова И. О. 2016).

Главни узрок радне миграције на линији југ-север и даље је неуравнотеженост дохотка становништва развијених и земаља у развоју. У 2014. години просечан годишњи доходак у земљама ЕУ износио је 36.000 долара, док у исто време као аналогни показатељ за афричке земље није прелазило 1.700 долара. Управо зато у емиграцији многи африканци виде једини начин побољшања својих животних услова. Новчане досзнаке миграната у домовину често чине не само допунски (а некад и основни) извор редовних примања за њихове породице, него такође и важан део валутних прихода за државу.

Међународне организације и финансијске институције увршћују трансграничне дознаке миграната у ред најважнијих фактора развоја и обезбеђивања финансијске стабилности низа земаља Азије, Африке и Латинске Америке. По подацима ИФАД-а обим новчаних прилива у афричке земље прешао је 1914. године 42 милијарде долара. Највише новца је доспело у Северноафрички регион - 45,6% свих трансфера. На другом месту - земље Западне Африке - 27% свих новчаних достава миграната. Аналогни показатељи за Источну Африку износили су 15,3%, за Централну Африку 6,9%, а за Јужноафрички регион 5,1%. Треба истаћи да у земље Северне Африке новац доспева у основи изван континента, из земаља Европске Уније, САД и Арабијског полуострва. Што се тиче Западне Африке, тешке социокултурне везе погодују премештању радне снаге између земаља унутар тог субрегиона зато више од две трећине трансфера потиче од унутаррегионалних токова: из Обале Слоноваче, Гамбије, Гане и Нигерије новац мигрира у Сенегал, Буркину Фасо, Бенин, Камерун и друге западноафричке државе. У региону Јужне Африке новац се прелива из ЈАР и Боцване које активно привлаче радне мигранте из суседних земаља, а такође и из Европе и Северне Америке. У остале земље Африке трансфери новца су потицали из афричких земаља као и са других континената (Абрамова И. О. 2016).

Предузетници развијених земаља сасвим су заинтересовани за коришћење рада миграната. То је условљено пре свега, тежњом да се сниже производни трошкови (посебно трошкови за радну снагу), а такође неопходност да се привуче радна снага у периоду раста производње и с дефицитом радне снаге у производним сферама, повезаним с тешким или неповољним условима рада. У епохи глобализације економије смањивање трошкова је најважнији услов победе у конкурентској борби на унутрашњим и спољашњим тржиштима. Сада управо у земљама ЕУ, куда су усмерени основни миграциони токови из афричких земаља, трошкови за радну снагу аутохтоног порекла прерачунато на један час рада приближно су 20-30% виши неко код њихових основних конкурената - САД и Јапана; за 2-3 пута виши него у Хонгконгу, Тајвану, Сингапуру, Републици Кореји; за 5-7 пута виши него у Кини и Индији. Таква ситуација тешко се прихвата у европским земљама пошто је њихова економија у великом степену оријентисана на спољашња тржишта. Зато многе западноевропске фирме теже да привуку имигранте, укључујући и Африканце на рад у експортне гране привреде (Абрамова И. О. 2016).

Последњих година све већу улогу почели су играти инфраструктурни фактори, као што је развој саврмених видова саобраћаја што у значајној мери упрошћава и поједиптијује кретање ка "центрима благостања" из сиромашних крајева. Све већи значај

добија и информациона револуција захваљујући којој житељи афричких земаља добијају знања о распону у стандарду живота између земаља "златне милијарде" и сиромашних земаља и о његовим стварним размерама.

Још један узрок појачавања миграционих токова из земаља Африке је заостала структура запослености у низу земаља континента. Више од половине радно способног становништва Африке запослено је у слабо продуктивној пољопривреди која трпи конкуренцију од стране савременог и субсидираног од стране државе аграрног сектора развијених земаља. Милиони сеоских породица у Африци напушта село и слива се у колоне унутрашњих (село-град), регионалних и међународних миграната.

Нестабилна војнополитичка ситуација у свету такође повећава размере како унутрашњих, тако и спољашњих миграција. Број принудних миграната у свету 2014. године је достигао 59,5 мил. људи, што је за 8,3 мил. више него 2013. године. Како констатују експерти, никад још није било толико високог темпа раста броја људи који напуштају своје домове услед оружаних конфликта, терора и стихијских непогода. У 2014. години свакодневно је просечно 42,5 хиљада људи принудно одлазило из својих места, постајући избеглице, унутрашња расељена лица или тражиоци азила. Сада сваки 122-ги житељ наше планете припада једној од тих група. У свету крајем 2014. године било је регистровано 19,5 мил. избеглица (2013. - 16,7 мил.), 38,2 мил. унутрашње расељених лица (2013. - 33,3 мил) и 1,8 мил. људи који су поднели захтев за азил (2013. - 1,2 мил). Према изјави врховне комисије ОУН за послове избеглица Антонио Гутереша, свет ступа у "нову еру", када размере "глобалног принудног премештања становништва засењује све што је раније виђено". Они који стварају конфликте, све чешће остају некажњени, пошто међународна заједница демонстрира "неспособност да раде на томе, да зауставе ратове" истакао је он.

За пет последњих година искрсло је, или поново букнуло 15 конфликта: осам у Африци (укључујући и оне у Либији, на североистоку Нигерије, у Јужном Судану и у Бурундију), три на Блиском истоку (Сирија, Ирак и Јемен), један у Европи (Украјина), а такође и у Киргизстану и неким регионима Мјанмара и Пакистана.

У региону Блиског Истока и Северне Африке број избеглица и унутрашње расељених лица повећао се за 19%. Сада тај регион заузима прво место у свету по размерама и изласку избеглица и њиховог пријема. У афричким земљама јужно од Сахаре принудних миграната било је више за 17%. Узроци за то су многобројни конфликти, посебно у Централноафричкој Републици, Јужном Судану, Сомалији и Демократској Републици Конго. При томе, тих 17% раста, како то примећују у Управи врховног комесара

ОУН за избеглице (УВКИ), не укључује податке за Нигерију пошто се тамо методологија пописа унутрашњих миграција променила што је довело до неподударности у статистичким подацима. Укупно у тим државама крајем 2014. године било је регистровано 3.7 мил. избеглица и 11,4 мил. унутрашње расељених лица. Конфликти наносе колосалне штете државама које су у њих укључене; њихове последице су крах економије и растуће сиромаштво становништва. Светска заједница је сведок распадања институције државе у низу афричких земаља. При томе обнова ефикасности државе сваке афричке земље је доста проблематично пошто већина садашњих земаља Африке уопште није имала у прошлости стабилан систем државне управе, а многе чак нису имале ни основе државности. Конфликти и криза државности у Африци воде ка порасту токова избеглица.

Висока миграциона покретљивост афричког становништва карактеристична је не само за новије време. Она је традиционална. Многи модели који данас постоје и правци афричких миграција настали су дуго пре политичког ослобађања афричких колонија. Границе између ових других су успоставили чиновници колонијалних држава углавном без обзира на традиционалне економске, етничке и културне факторе, који одређују разноврсне (укључујући и миграционе) везе локалног становништва. Такве границе нису заустављале деловање тих фактора ни у колонијалној прошлости, ни у постколонијалном периоду. У многим случајевима они се просто игноришу од стране становништва приграничних региона. Отуда флуидност, нејасна разлика између унутрашњих (унутардржавних) и спољашњих (трансграничних) миграција, а такође између легалних и нелегалних (тј. који имају одговарајуће документе) миграната.

Миграциони процеси у Африци, као и у другим регионима, укључују пре свега економску, или радну миграцију - премештање радне снаге због економских мотива између села и града у оквирима једне државе, између разних земаља у границама једног субрегиона или ређе, читавог континента, коначно - између континента.

Ако говоримо о интерконтиненталној миграцији, основна маса афричких миграната се усмерава у земље Западне Европе: Француску, Италију, Шпанију, Немачку, Велику Британију, а такође у САД и земље Персијског залива. Подела афричке имиграције између земаља прималаца умногоме се одређује историјским (колонијална припадност земље емиграције неке метрополе) и с тим у вези лингвистичким факторима. Тако, у тропској и Северној Африци франкофонске земље, бивше колоније Француске, као експортери миграната у бившу метрополу знатно превазилазе англофонске. Приближно исто је, али с обрнутим предзнаком однос англо- и франкофонских земаља као

извора миграција у Велику Британију. Емигранти из бивших португалских колонија у Африци чине већину имиграната у Португалији. Ипак, 2015. године основни ток миграната из земаља Блиског Истока и Африке преоријентисао се у Немачку, која је по речима Ангеле Меркел, спремна да прихвати 800.000 људи.

Дошавши у страну земљу, емигранти су у већини случајева принуђени да прихвате онај посао који је у понуди, и који ни из далека не одговара њиховој специјалности или квалификацији.

Мигранти-африканци су најчешће радно способни, претежно млади (просечна старост 29 година), мушкарци различитог професионално-квалификационог нивоа - од неписмених до специјалиста са високим образовањем. Емигранти из држава Северне Африке дистрибуирају се по свом образовном нивоу на следећи начин: неписмени сачињавају 37%, с основним образовањем - 42%, с непотпуним средњим и професионалним 14%, пуним средњим и високим образовањем - 7% од њиховог укупног броја (по подацима Европског регионалног састанка МОТ, Будимпешта, 14-18 фебруар 2005.). Што се тиче земаља Западне Африке цифре за емигранте су нешто другачије: неписмени чине свега 13% миграната, лица с основним, непотпуним средњим и професионалним образовањем - 24%, с потпуним средњим - 26,6%, с непотпуним вишим и високим образовањем 30,2% од укупног броја миграната. На тај начин радни мигранти из Западне Африке имају доста висок ниво образовања не само у поређењу са Африканцима него и са Европљанима.

Важна структурна компонента афричке миграције је одлазак младих људи да *студирају* у иностранство. По резултатима теренских истраживања, у Мароку, Италији, Немачкој, Шпанији и на Малти 2006-2015. године око четвртине миграната африканаца старости 20-25 година као главни узрок преласка навело је намеру да настави школовање у иностранству.

Основни токови студената африканаца усмеравају се у Европу и друге развијене земље. Лидери на том списку су Француска (36,3% свих студената африканаца), САД (12,5%), Велика Британија (8,5%) и Немачка (7,4%). Веома привлачна за студенте африканце је Јужноафричка Република: преко 12% свих африканаца који студирају у иностранству управо су у тој земљи.

Још једна особеност афричке миграције у последњих 10 година је *феминизација*. Сада жене чине приближно 40% од укупног броја запослених афричких миграната, а у неким земљама удео жена међу свим радним мигрантима прелази 50%. Међу африкан-

кама, које спадају у категорију радних миграната, све је више висококвалификованих специјалиста са средњим, вишим и високим образовањем.

Специфична црта савремене миграције је увећавање улоге жена (до 47,5%) и деце у негеланим миграционим токовима. У последњих 3-5 година постала је доста популарна миграција трудних (бременитих) африканки, које рачунају на хумана осећања Европљана. Неретки су случајеви илегалних прелазака жена, девојака и деце у циљу сексуалне експлоатације.

Осим међуконтиненталних, важну улогу у миграционим токовима играју и миграције између земаља самог афричког континента.

До "арапског пролећа" прво место међу земљама Африке по броју имиграната заузимала је Либија. Уочи догађаја у пролеће 2011. године, по подацима Међународне организације за миграције, у Либији је боравило 2,5 милиона имиграната (25-30% укупног броја становника), укључујући 1 мил. Египћана, 90 хиљада Тунижана, 80 хиљада Пакистанаца, 63 хиљаде емиграната из Бангладеша, 59 хиљада Суданаца, 30 хиљада Алжираца, исто толико Кинеза, 26 хиљада Филипинаца, преко 10 хиљада Вијетнамаца и готово милион досељеника из Субсахарске Африке, углавном из Нигера, Чада, Малија, Нигерије и Гане. Најмногобројније дијаспоре у Либији биле су египатска и тунижанска. Основне сфере, где су радили дошљаци из Египта била је пољопривреда и сфера образовања. Тунижани су били заузети углавном у индустрији и сфери услуга.

Мигранти из земаља Африке јужније од Сахаре били су запослени углавном на нискоквалификованим пословима у пољопривреди, грађевинарству и сфери услуга. При томе удео стране радне снаге међу свим запосленим у Либији прелазео је 70%. Имиграција из суседних земаља у Либију била је повезана с нарко трафикингом, с проблемом конкуренције локалној радној снази, с тешкоћама контроле нелегалне миграције у Европу кроз Либију. Овај последњи проблем је посебно актуелан пошто нелегални имигранти који су кренули у Европу, често дуго остају у Либији.

Другим речима, Либија је доста дуго играла веома важну улогу у миграционој сфери као највећа земља-реципијент афричке миграције на линији "Југ-Југ" и истовремено, као својеврсна миграциона тампон зона између Европе и Африке. Осим Либије, практично све земље Северне Африке су како транзитке територије, тако и земље-извори нелегалне имиграције у Европу.

Основне земље пријема илегалца из Африке су Италија, Шпанија, Феанцуска, Португалија и Холандија. Прозрачност граница између земаља Магреба, близина Шпа-

није према Мароку и Туниса према Италији, погодују увећавању размера неконтролисане миграције у региону Средоземља.

Револуција у Тунису била је први импулс за активизацију миграционих токова. Користећи хаос у земљи и слабљене пограничне контроле од стране туниских власти, 25 хиљада Тунижана се искрцало на мало италијанско острво Лампедуза. Главни догађај био је оружани конфликт у Либији који је постао главни узрок масовне миграције на Афричком континенту. Осим војних дејстава и политичке и економске нестабилности, ситуација се продубљује још и тиме што су опозиционари који су дошли на власт после Гадафија, прогласили црне африканце "најамницима Гадафија" и својски подгревали ксенофобична расположења међу својим сународницима. Услед тога у Либији се стално дешавају случајеви напада, насиља и чак убистава африканаца. Због тога мигранти журно напуштају земљу. Само од фебруара 2011. године до новембра 2011. године из Либије је отпутовало преко 850.000 људи.

Либија је била и остала једна од најважнијих транзитних земаља за афричке илегалце. То је условљено могућношћу слободног преласка граница Либије с другим афричким земљама (границу на југу Либије у пустињским регионима је тешко контролисати), а такође и слабо функционалним системом контроле у земљи. Дуго је основни прелазни пункт за мигранте био либијски градић Ел-Цауф, а основни центри за пребацивање илегалаца у Европу размештени су у лукама Триполитаније. По правилу, мигранти су покушавали незаконито отпутовати на територију Италије користећи као транзитне територије острва Малта и Лампедуза.

8. ЛИБИЈА КАО КАТАЛИЗАТОР ИЛЕГАЛНИХ МИГРАЦИЈА

8.1. Реалност илегалне миграције

Регион Магреба је стратешки врло важна област која је сведок феномена илегалних миграција. У последње две декаде, илегална миграција и сличне појаве као што су кријумчарење и трговина људима, су постале велики проблем у националним и међународним политичким оквирима. Проблем илегалне миграције је створио тензије у односима између земаља Европске уније и медитеранских држава. На пример, 2002. године Европска комисија је предложила да се помоћ Европске уније намењена развоју услови спремношћу, пре свега северноафричких држава, да приме назад илегалне мигранте који потичу из тих, или трећих земаља. На самиту Европске уније у Севиљи 2002. године, британски и шпански премијери Тони Блер и Хозе Марија Азнар су се заложили за укидање даље помоћи земљама из којих долазе мигранти, а које нису спремне да сарађују у спречавању даљих миграција (Peters, 2009).

Што се тиче правне стране илегалних миграција, оне су увек представљале велики проблем за већину земаља. То је због тога што земље које су највише погођене досељавањем миграната појачавају безбедносне мере само у циљу заштите својих граница, па на миграцију гледају пре свега као на безбедносни проблем. Са друге стране, миграција се може односити и на друштвена, економска, политичка и еколошка питања. Игнорисање ових питања обично води ка кршењу људских права миграната чак и када њихови поступци нису у противности са одређеним законима. Иако се закони и политичка правила разликују од државе до државе, постоји осам главних принципа на основу којих се странац може сматрати илегалним имигрантом у некој земљи.

Прелазак границе на илегалан начин је први вид уласка на територију друге државе. Легалан прелазак границе је знатно олакшан избеглицама и азилантима, па ту чињеницу користе и кријумчари миграната. Други начин је прелазак границе са фалсификованим документима. У већини случајева илегални мигранти користе украдена или фалсификована документа као што су пасоши или личне карте да би ушли на територију неке земље. Треће, постоји могућност да особа уђе на територију државе користећи легално издата документа, али документа са лажним подацима у њима. У зависности од прописа, неке

државе могу да поставе такве услове за улазак на своју територију као што су на пример године старости миграната.

Због свега овога, особе које нису у могућности да испуне све наведене услове за легалан прелазак границе, врло често приликом подношење пријаве за прелазак исте дају лажне информације. Други начин је остајање у земљи по истеку одобреног периода боравка у тој држави. На пример, странац у држави може да остане ту и после истека периода дозвољеног слободног боравка у тој земљи, или да остане и по истеку периода трајања боравишне дозволе. Право боравка у некој земљи може да се изгуби и због неблаговременог обнављања дозвола за боравак и још неких сличних процедура. Како било, ово је први метод за прелазак међународних граница без поштовања законске процедуре (Ronzitti and Natalino, 2009).

Важно је разумети и политичка питања која стоје иза проблема илегалних миграција која су учинила да Либија постане најзначајнија транзитна тачка за мигранте из Северне Африке. Либија углавном уз помоћ међународне сарадње ради на сузбијању инцидената који се односе на илегалне мигранте који је користе као полазну тачку за пут ка земљама Европске уније. Либија је кроз историју имала добре односе са Италијом која у овом случају представља најважнију тачку доласка миграната из Африке и самим тим место уласка у Европску унију. Италија наставља да прима хиљаде илегалних миграната који преко Малте стижу до њене територије и касније траже уточиште и азил широм територије Европске уније.

Према проценама из 2005. године сматра се да је у периоду од 2002. до тада на Малту пристигло око 3.000 бродова са илегалним мигрантима. Као одговор на такву ситуацију одржани су многи састанци између влада Италије и Либије (United Nations Population Division, 2011).

Кључни састанак је одржан 2002. године када су Гадафи и италијански премијер Силвио Берлускони потписали договор који је између осталог подразумевао и борбу против илегалних миграција између две земље. Кулминацију ових напора представља успостављање сталне везе између полиција двеју држава која олакшава сарадњу и помаже у заустављању илегалних миграција између ових држава.

Напори ове две нације на сузбијању илегалних миграција могу се посматрати и са економског аспекта. Као пример може се навести помоћ коју је италијански министар

спољних послова у износу од 15 милиона евра дао Либији у циљу борбе против активности илегалних миграција на својим границама у трогодишњем периоду. Италијанска одлучност у сузбијању овог проблема је још израженија у виду неких других мера које су спремни да предузму. Једна од тих мера су и напори државе да примени савремену технологију која може помоћи и у спашавању миграната на мору што ће смањити и број страдалих приликом покушаја преласка Медитерана. Две државе су препознале и важност разбијања банди кријумчара људи у региону. Успостављање прихватних центара за мигранте и покретање заједничких акција у разоткривању мрежа кријумчара људи су такође велики резултат који су постигле Италија и Либија у свом заједничком деловању.

Међутим, упркос многим напорима које су власти ове две земље уложиле у циљу смањења броја илегалних миграната који пристижу у земље Европске уније, јавила се забринутост у вези са њиховим начином деловања и примењеним мерама. Прво, ту је брига о поштовању људских права приликом третмана који илегални мигранти имају у овим државама. Наведено је да током ударне сезоне велики број илегалних миграната може да пристигне у Италију, а узимајући у обзир чињеницу да је на стотине тих миграната женског пола и децјег узраста, лоше поступање према њима може се сматрати озбиљним кршењем основних људских права. На пример, приликом доласка они су смештени у прихватне центре где се њихови случајеви процесуирају. Услови у оваквим центрима могу бити прилично лоши имајући у виду да су они можда имали врло напорно путовање на мору. Друго, ту је и проблем масовних депортација из Италије у Либију. Током ње, мигранти су изложени тортури и другим облицима лошег третмана што још више повећава њихове проблеме и патње. Такође, поставља се и питање о легитимности оваквих поступака. Питање неусаглашености Италијанских закона са међународним законима је од великог значаја за невладине организације које се баве проблемима миграција. Прибегавање италијанских власти масовним депортацијама и неразматрање сваког случаја илегалних миграната понаособ је очигледно кршење права избеглица и тражиоца азила. Као резултат тога, Европски парламент је усвојио “резолуцију о острву Лампедуза” која обавезује две државе (Италију и Либију) да се придржавају правила УНХЦР-а. Ово сада истиче и питање одговорности Европске уније за повећан прилив илегалних миграната на обале Европе.

8.2. Политички оквир

Средина прве декаде XXI века означена је као пресудан период у односима Либије и западних земаља. Инвазија САД на Ирак 2003. године приморала је либијски режим да заустави своје пројекте усмерене на производњу оружја за масовно уништење. Тадашњи председник САД-а Џорџ Буш је обећао да ће “све земље чији лидери одустану од развијања оружја за масовно уништење имати могућност за боље односе са Америком и осталим државама”. Декларација од 10. марта 2004. године којом је Либија одустала од развоја ове врсте оружја готово тренутно је променила статус Либије у међународним односима. Од тог тренутка Либија је постала пожељан партнер западноевропских земаља што је резултовало бројним посетама западноевропских лидера. Посета британског премијера Тонија Блера 24. марта 2004. године је означила почетак “другачијих односа” Британије и Либије. Током његове друге посете у мају 2007. године потписан је и уговор вредан 900 милиона евра између Бритиш петролеума (British Petroleum) и Либијске националне нафтне компаније (Libyan National Oil Company).

У међувремену, национална стратегија по питању миграција је опет била под присмотром. Европски савет је разматрао “питање незаконитог кретања као значајног разлога за забринутост и Европске уније и Либије”. Дипломатски односи између Либије и Запада су погоршани након што је Либија оптужена за помагање разних терористичких активности. Ипак, односи Либије са земљама суседима на Медитеранском мору, посебно са Италијом, су остали добри. Либија је према Италији, као земљи која је владала Либијом у колонијалном периоду, већ дуже времена упућивала захтеве за одштетом која је настала неким грешкама у том периоду. Током 2000-их година званично је надокнађена штета Либији од стране Италије. “Договор о пријатељству, партнерству и сарадњи” је потписан у Бенгазију 30. августа 2008. године. Овим уговором је обухваћено и питање илегалних миграција. Тадашњи премијер Италије Силвио Берлускони је поенту овог уговора кратко описао речима “мање илегалних миграната и више нафте”. Такође, повећана забринутост за безбедност, нарочито после терористичких напада у САД-у (11. септембра 2011. године), Мадриду (11. марта 2004) и Лондону (7. јула 2005) је знатно повећала забринутост западних земаља по питању илегалних миграција. Више се није правила разлика између илегалних миграција и земаља које на том путу представљају само транзитне тачке.

Волфова анализа из 2008. године је показала да је већина операција Фронтекса била “усмерена на мигранте из Западне Африке и оне који су прелазили Медитеранско море”. Агенција Фронтекс је склопила споразум са неким западноафричким државама о надгледању њихових приобалних подручја. Парадокс је у томе што док Европска унија промовише слободно кретање радне снаге унутар шенгенске зоне, истовремено наставља да врши притисак на такозване транзитне земље као што су Сенегал, Мауританија, Зеленортска острва, Гвинеја и Гамбија да контролишу кретање западноафричког становништва на својим територијама.

Миграциона политика већине афричких влада није се бавила проблемима миграција или њиховом контролом. Шта више, према неким експертима међународне миграције су постале нека врста “сигурносног вентила” за већину афричких режима који су се борили да обезбеде довољно радних места за своју младу популацију (Al Asmary, 2012). Истовремено, западноевропске државе су биле под великим притиском да контролишу миграторна кретања. Земље које су представљале крајње и најчешће дестинације илегалних миграната су покушавале да дипломатским путем врше притисак на владе афричких земаља да контролишу миграцију на својим територијама (Van Criekinge, 2010).

Међутим, ти дипломатски притисци нису у складу са ECOWAS протоколом о слободном кретању особа у оквиру региона. На пример, 44 миграната из Гане који су се изјаснили да су само у пролазу преко територије Гамбије убијена су у два приобална гамбијска села. Ова убиства су погоршала дипломатске односе између ове две државе. Мора се нагласити да је ширење европске миграционе политике на северноафричке земље, посебно на релацији Италија-Либија, довело до сталног погоршавања овог проблема када су у питању миграције из подсахарске Африке ка земљама Магреба. Подаци показују да су мигранти постали жртве покушаја Либије да прошири свој утицај на територију целе афричке медитеранске обале. Што се тиче илегалних миграција, испоставило се да су европским државама везане руке у решавању овог проблема због бројних закона о поштовању људских права. Са друге стране, Либија није потписник Женевске конвенције о правима избеглица из 1951. године (Mateos, 2008). Због тога либијске власти поступају по својим законима па је у септембру и октобру 2000. године дошло до заоштравања односа између миграната и Либијаца. После скоро две деценије добрих односа и толеранције,

тамнопути мигранти из Африке су почели да се суочавају са свим облицима злостављања (Adams, 2011).

Крај септембра 2000. године је обележило “брутално и спонтано” насиље приликом чега су мигранти из подсахарске Африке који су живели у Триполију и Завији били нападнути од стране “банди младих Либијаца”. Један од најочитијих примера “бруталности” ових немира је била и реакција либијских снага безбедности које нису ни реаговале, већ су дозволиле да се насиље настави, а у неким случајевима су се чак и придружиле нападима на мигранте. У овим немирима око 100 до 130 подсахарских миграната је убијено. Један од главних разлога за избијање ових немира је била висока стопа незапослености младих.

Одговор либијских власти на ово насиље је било измештање миграната из области захваћених немирима. Премештен је “велики број преживелих у кампове у околини Триполија заједно са мигрантима који су избачени из станова од стране станодаваца током немира”. Многи мигранти, укључујући и држављане Гане и Нигерије су ухапшени и послати у различите логоре у Либијској пустињи (Global Detention Project, 2009; Human Rights Watch, 2006). Начелник италијанске тајне службе изнео је у италијанском парламенту да су “илегални мигранти у Либији хватани као пси” и описао услове који су владали у објектима где су притварани као ужасавајуће где су “полицајци чак морали да носе маске на устима због одвратних мириса”.

Либијске власти су оправдавале ова хапшења изговором да је присуство илегалних миграната довело до повећања стопе криминала. Један од либијских званичника је навео да су “неки од оних који нису могли да нађу посао били умешани у продају дроге, проституцију и оружане пљачке”. Међутим, многи који се баве проблемом миграција су приметили да се промена у либијској политици према миграцијама која је подразумевала увођење виза и за афричке и за арапске мигранте, десила као последица билатералне сарадње са Италијом (De Haas, 2008).

Заокрет у миграционој политици либијске владе је био резултат “напора да поврати међународни углед, скине санкције и привуче директне стране инвестиције”. Принудне депортације су постајале све чешће. Од 4.000 миграната који су депортовани 2000. године, дошло се до броја од 54.000 миграната у 2004. години. На пример, године 2003. 11% депортованих су били држављани Гане, али је број депортација у ову земљу брзо растао тако да је између јануара и августа 2004. године, депортовано чак 2.373 држављана Гане

(Ghana News Agency, 2004). Док су неки од ових депортованих миграната били враћени из Италије у Либију, други су дуго година живели у разним либијским градовима све док нису ухапшени (Lucht, 2011).

Многи од њих су били оптужени за поседовање лажних докумената, док су други били умешани у ситан криминал. Ипак, у свим случајевима хапшења, уколико би мигрант имао пара да подмити либијске полицајце он би био пуштен без подизања било какве тужбе.

Афрички мигранти су у већини случајева само у потрази за боље плаћеним пословима и пристојнијим условима живота (ИОМ, 2009). Ипак, неке владе афричких држава повремено потежу питање миграција у циљу добијања помоћи и извлачења користи од издавања ограниченог броја привремених радних дозвола мигрантима. Примена строжих правила и контрола на границама Европске уније приморала је већину неквалификованих и такозваних “непожељних” миграната и радника да користе илегалне начине за улазак у Европу.

8.3. Либија као главна транзитна земља

Либија је најважнија дестинација миграната и земља транзита у северној Африци. Власти Либије процењују да у Либији тренутно легално борави око 600.000 страних држављана и још око 750.000 до 1,2 милиона странаца који су илегално на територији Либије. Власти такође процењују да сваке године у Либију дође још око 75.000 до 100.000 странаца. Што се тиче броја страних држављана у другим северноафричким државама (Алжир, Египат, Мароко и Тунис), релевантне институције потврђују да је њихов број већи него претходних година и да се он убрзано повећава. Либанске власти су на пример процениле да је 2003. године у држави живело 140.000 илегалних миграната и да се тај број повећава. Неки извештаји наводе да је велики број миграната заробљен на границама својих држава услед појачаних граничних контрола пре свега у Шпанији, Италији и Турској. Већина северноафричких земаља су некад биле земље одакле су потицали мигранти или су биле само земље транзита ка Европи, док данас оне постају и земље крајњег одредишта све већег броја миграната. Оваква ситуација ће потрајати и биће све израженија све док разли-

ке у БДП између подсахарских, источноафричких и западноафричких земаља са једне стране, и европских земаља са друге стране настављају да расту (Edwards. 2009).

8.4. Фактори привлачења и одбијања миграната у Либији

Либија привлачи мигранте због добрих изгледа за проналажењем посла, релативно високих зарада и релативно лаког доласка до Европе, нарочито после револуције од када су контроле на границама минималне. Како је Либија земља богата природним ресурсима са високим БДП-ом по глави становника, а истовремено и земља са малим бројем становника многе индустријске гране се суочавају са недостатком радне снаге па је Либија кроз историју тај недостатак решавала мигрантском радном снагом. Конкуренција за послове који не захтевају висококвалификовану радну снагу у Либији је данас огромна имајући у виду велики број нискоквалификованих миграната који стално пристижу у земљу. Експлоатација овакве радне снаге је веома раширена што указује на чињеницу да већина миграната не зарађује ону своту новца коју су првобитно очекивали. Мигранти који су успели да нађу сталне послове и који су се интегрисали у либијско друштво, као што су мигранти из арапских земаља, највероватније ће и остати у Либији. Са друге стране, мигранти из западне и источне Африке нису у истој ситуацији и много је вероватније да ће покушати да стигну до Европе. То се посебно односи на тражиоце азила из источне Африке. Присуство великог броја њихових сународника у Европи и злостављања која доживљавају у Либији су додатни фактори који ће их определити да крену пут Европе.

8.5. Сарадња Европске уније и Либије по питању миграција

Забринутост Европске уније због сталног повећања броја илегалних миграната је довела до ближе сарадње са земљама јужног Медитерана. Од кад је Либија постала важна транзитна тачка за мигранте из северне Африке, Европска унија је интензивирала сарадњу са либијском државом. Иако између Европске уније и Либије не постоје званични договори о сузбијању илегалне миграције, било је заједничких напора иницираних од стране ЕУ да се сузбије овај проблем. Упркос бројних санкција које су Уједињене нације уводиле Либији, десиле су се велике промене у односима према Либији последњих година.

Формализација односа између Либије и ЕУ је почела 2004. године посетом тадашњег председника Либије Муамера ел Гадафија седишту Европске уније. Резултат те посете, упркос непостојању формалних уговора и договора, је боља сарадња Либије и земаља чланица Европске уније. Током 2002. године Савет европске уније као највиши извршни орган ЕУ је предочио да постоји потреба побољшања сарадње са Либијом у светлу све већег броја миграната из земаља трећег света који долазе у Европску унију (Al Badawi, 2000).

Између осталог, Европска унија је била забринута и због лоших односа и сарадње Либије са суседним земљама. Мигранти који из Либије крећу пут Италије и других делова Европе не потичу само из Либије. Постоје чак претпоставке да многи мигранти из других земаља покушавају да искористе територију Либије на свом путу ка Европи због близине либијске и италијанске обале. Да би се ојачала ова сарадња Европска унија је покренула дијалог и са земљама чланицама Афричке уније. Такође, кроз ARGO Work Programme ЕУ је одвојила знатна средства из свог буџета да би подстакла напоре у сузбијању илегалне миграције код свих заинтересованих страна.

8.6. Нова револуција и нестабилност у земљи

По завршетку “арапског пролећа”, односно побуна против репресивних режима које су почеле у Тунису, а у Либији су резултовале падом владајућег режима, либијска држава се суочила са великом нестабилношћу (Wagner, 2013).

Велики утицај на политичку стабилност у држави је имао рат који је избио у земљи чији је циљ био свргавање тадашњег председника који је био окарактерисан као диктатор и као владар који није поштовао људска права. Источни, западни и јужни делови земље су имали ривалске фракције које су биле у међусобном сукобу, а истовремено су се бориле и за свргавање власти. Као резултат овакве ситуације, држава је била политички подељена и пре пада владајућег режима. Као резултат подељене политичке моћи, централна државна власт која је била одговорна за успостављање реда и закона је постала још слабија у периоду транзиције у коју је ушла по промени режима. Непостојање сарадње између различитих фракција и присталица легалне власти је још више ослабило државу. Контрола појединих делова државне територије од стране разних група које су тим областима управљале

без обзира на државне и међународне интересе погодовала је развоју илегалних активности као што је кријумчарење људи. Разлог за то може бити и чињеница да су неке групе побуњеника овакве активности сматрале економски исплативим. Нестабилност у држави је такође један од разлога за повећање броја избеглица и тражиоца азила који су одласком из земље тражили мирније и сигурније место за живот.

8.7. Парализована економија

Последица претходно помињане револуције је потпуно паралисана државна економија. Иако је Либија позната као нафтом богата земља, остатак државне привреде је остао прилично неразвијен. То је условљено бројним санкцијама од стране међународне заједнице за време режима Муамера ел Гадафија који није поштовао међународне споразуме и конвенције, нарочито оне који су се тicali демократије и поштовања људских права. То је Либију учинило високо зависном од нафтног сектора. Са диктаторским режимом у претходном периоду и дезинтегрисаном политичком влашћу у садашњости, не може се рећи да је експлоатација и извоз нафте имала утицај на животе великог броја људи.

Остатак државне привреде и економије је у великој мери био завиштан од страних инвеститора који су протерани или су побегли за време револуције. Са тренутном владом која још увек није преузела потпуну контролу над свим државним пословима на целој територији државе, многи инвеститори још увек нису сигурни у повратак у земљу што државну економију додатно чини слабом и осетљивом (Abdelrahman, 2014).

Грађевински сектор може отворити много радних места у држави али се још увек није опоравио од ратних сукоба. Било је великих напора владајућег режима да подстакне инвестиције у земљи кроз заједничка улагања приватног и државног капитала, али се може рећи да је мало тога постигнуто на том плану. Велики број младог становништва је и даље без посла и наде у боље сутра па алтернативна решења, под тим се пре свега мисли на одлазак из земље, и даље остају једна од опција.

9. МИГРАЦИОНЕ ПОЛИТИКЕ И МЕЂУНАРОДНИ НАПОРИ У БОРБИ ПРОТИВ ИЛЕГАЛНИХ МИГРАЦИЈА

Међународна политика која се тиче проблема миграција је усмерена на постизање побољшања у овој области и задовољавања интереса како земаља порекла миграната тако и земаља њиховог крајњег одредишта. Политика европских земаља према мигрантима током шездесетих година XX века се карактерисала охрабривањем миграција, а не доношењем закона који криминализују илегалну миграцију ка Европи. Тада мигранти нису сматрани претњом по безбедност европских држава. Међутим, са почетком 1970-их година и појавом вишка радне снаге у развијеним европским земљама усвојени су закони са циљем спречавања илегалних миграција, нарочито оних из Африке и Азије.

Од друге половине осамдесетих година XX века и распада СССР-а, па све до 1990-их година Европска унија је са задовољством прихватала мигранте из Источне Европе, нарочито после појаве Хантингтонових књига о сукобима цивилизација које упозоравају на опасност која долази од исламске цивилизације.

Европска политика ка афричким мигрантима, легалним или илегалним, је постајала све оштрија и сложенија, нарочито после догађаја из септембра 2001. године. После тог догађаја миграције и мигранти су почели да се повезују и поистовећују са терористима при чему су оптуживани сви муслимани и Ислам што је довело до негативних утицаја на афричку легалну и илегалну миграцију.

У овом поглављу ће бити разматране међународне политике према миграцијама и позиција европских земаља према не афричким илегалним миграцијама, а биће речи и о напорима у борби против ове појаве.

9.1. Међународне политике о миграцијама

Ове политике су се одликовале и биле условљене степеном потребе за радном снагом и научним достигнућима. Миграције афричког становништва су допринеле изградњи Европе и развоју њене економије, било да су ове миграције биле присилне, као оне за време колонијализма, или добровољне које су почеле шездесетих година XX века.

Неконтролисано кретање становништва из једне области у другу наставило се и после појаве држава и граница између њих и траје до дан данас. Временом су се код модерних држава појавиле тежње ка смањивању обима миграција или чак и њиховог потпуног забрањивања кроз политике увођења квота, као што су то урадиле САД после Првог светског рата усвајањем рестриктивне миграционе политике.

Постоје и рестрикције према мигрантима неке друге врсте у неким другим областима, као што су ограничења која се тичу ограничавања права настањивања придошлица. Неке од ових ограничења су на етничким основама, док су друга базирана на расној дискриминацији. Међутим, већина ових ограничења је повезана са економским питањима која се односе на врсте послова које могу да обављају мигранти, или на одређивање региона где мигранти могу да се населе и раде (Abdullah, 1984).

Истраживање које је спровео Секретаријат Уједињених нација 1977. године на тему становништва и развоја је обезбедило корисне информације о степену свести влада афричких земаља и њихових ставова о трендовима кретања броја становника и политикама које спроводе по том питању. У овом истраживању је било речи и о проблему миграција и дошло се до следећих закључака: владе четири државе су желеле да повећају број имиграната (Либија, Габон, Екваторијална Гвинеја и Јужноафричка република), Либерија је била задовољна тренутним билансом усељавања и исељавања из земље, док Обала Слоноваче и Гана желе да смање број усељеника. Владе петнаест држава чије становништво представља готово четвртину укупног становништва континента биле су задовољне нивоом емиграције из својих држава. То су државе на северу континента (Египат, Мароко и Тунис) и државе са југа Африке (Мозамбик, Малави и Лесото) (Faauad, 2008).

Миграције су манифестација људске борбе за преживљавањем и побољшањем животних услова, а самим тим то је и природно право које заједница мора да заштити. По Члану 13, става 1 Универзалне декларације о људским правима коју је усвојила Генерална скупштина Уједињених нација 10. децембра 1984. године, свака особа има слободу кретања и становања у границама сваке државе. Став 2 овог члана омогућава сваком појединцу право да напусти било коју државу, укључујући и матичну, али и право да се врати назад. Члан 14, став 1 ове декларације додаје да свако има право да тражи азил у другој држави услед прогањања у сопственој (Badawi, 2001).

Међутим, право на емиграцију није апсолутно. Свака држава на основу својих закона може да регулише миграције како би се спречио превелик одлазак становништва са своје територије. Држава мора да предузме мере које ће осигурати довољан број људи за њену одбрану и несметано функционисање државних служби. Држава мора да контролише и долазак усељеника на своју територију и да предузима одговарајуће мере на обезбеђивању њихове сигурности као што је обезбеђивање истинитих података о тим досељеницима и захтевање од њих да обавештавају надлежне органе о свом месту становања и било каквим променама у том смислу. Држава мора и да спречи улазак особа које могу представљати опасност по државну сигурност, као и улазак особа оболелих од заразних болести или оних са криминалним досијеима. У данашње време у многим државама добросуседски односи воде ка ублажавању ових мера, а мора се нагласити да заоштравање миграционих политика води ка појави илегалних миграција као што је то случај у Арапским и неким другим земљама (Ibid).

Покушаји да се контролишу илегалне миграције датирају вековима у прошлост. Међутим, европске земље нису на овај тип миграција гледале као на криминогени проблем све до почетка 1970-их година када су почеле са спровођењем рестриктивних политика које се у неким погледима могу сматрати и расистичким.

То су прве почела да спроводе владе Француске и Западне Немачке којима је повећан број имиграната почео да прави проблеме и оне су од 1972. године почеле да предузимају акције на смањењу њиховог броја. Овлашћења Државне канцеларије за миграције у Француској су била усмерена на смањење броја имиграната који долазе ван Заједничког европског тржишта, док су Немачка, Белгија и Холандија потпуно забраниле долазак радника ван европских граница.

Због погоршања економске ситуације у Европи крајем седамдесетих година XX века дошло до јачања расистичких тенденција са захтевом да се ове земље реше страних радника јер су они наводно заузели радна места домаћих држављана (Community group, 1994).

Миграционе политике у данашње време су постале још строже. Постоје земље у које долазе мигранти, као што је на пример Аустралија, које укидају финансијску помоћ која се додељује мигрантима. Међународне миграције се спречавају и појачаном контро-

лом државних граница, као и планирањем броја миграната којима се одобрава улазак. Аустралија је прихватила исту имиграциону политику као САД увођењем квота (Awad, 1999).

Ограничавање усељавања у земље Европске уније је почело са ступањем на снагу Шенгенског споразума у лето 1985. године. Тиме су за улазак на територију земаља ЕУ постале неопходне визе које је одобравала земља у коју се хтелo отићи. Илегалне миграције су поново постале актуелне после 1990-их година када је дошло до проширења ЕУ па су нове чланице постале прави магнет за илегалне мигранте из целог света (Customs magazine, 2010).

У ери глобализације, земље у развоју су почеле да буду примамљиве мигрантима из мање развијених земаља и њихово кретање није било предмет ригорозних контрола јер ови мигранти нису сматрани претњом по стил живота становника земаља у које су долазили. Са друге стране, терористички напади 11. септембра 2001. године приморали су владе европских држава да спроведу процену нивоа безбедност и питања миграција. Ови напади су били варница која је покренула рат у Авганистану који је однео на хиљаде живота. У свету је порастао и страх од тероризма, исламског фундаментализма и миграната који долазе са Средњег истока, Африке или индијског потконтинента. Велика Британија, САД и Аустралија су донеле исхитрене законодавне мере које су се тичале тероризма, безбедности и миграција. Ови закони су пре свега донети из страха и усмерени су на деловање у циљу безбедности, а не у циљу слободе (Customs magazine, 2010).

Долазак афричких и азијских миграната у Велику Британију током педесетих и шездесетих година XX века изазвао је панику од неконтролисаног прилива миграната. Усвајањем закона о миграцијама у Британији 1971. године, полиција и имиграционе власти су имале широка овлашћења да евидентирају и саслушавају све оне који су прекршили имиграциони закон или остали у земљи дуже него што су за то имали дозволу. Упркос смиривању ове панике повезане са имиграцијом, начин опхођења власти према миграцијама је остао споран све до краја двадесетог века (Shehabi, 2004).

Применом регулаторног програма италијанске владе десног центра у току 2006-2007 године, показало се да су становници Источне Европе постали доминантна већина међу тражиоцима усељеничких дозвола. Број захтева је достигао 704.000, међу којима је највише Румуна, Албанаца и Украјинаца, док је број захтева Мароканских држављана био 54.221, па су на тај начин изгубили статус нације која традиционално има највише имигра-

ната у овој земљи (www.bitterlemons-international.org). Ови подаци такође јасно показују и да они који посежу за илегалном радном снагом више преферирају Европљане.

Британски државни секретар је 2005. године предложио да се нови имигранти подвргну тестирању да би се било сигурно да ли ти усељеници могу да допринесу добробити државе. По том предлогу било би обавезно и узимање отисака прстију сваке особе која конкурише за добијање улазне визе у Британију. При том је дата подршка француском Министру унутрашњих послова за увођење селективних миграција, који је сматрао да је време произвољних миграција прошлост. По његовом предлогу критеријуми за добијање француског држављанства били би врло пооштрени (www.Arabic.Rnw.nl/currentaffairs).

Шпанија је покушала да постигне билатералне договоре са владама афричких држава о прихвату миграната повратника у замену за помоћ Шпаније у том процесу. Међутим, оваква политика је доживела критике у неким афричким државама као што су Сенегал и Гамбија, па је Шпанија најавила да ће протерати све илегалне имигранте са своје територије. Истовремено, француски Министар за миграциона питања Брис Хотеве је изјавио да Француска нема финансијских средстава да мигранте врати у њихове матичне земље. Неке међународне организације као што су Amnesty International и Европски савет за избеглице су истакле да је политика ЕУ према миграцијама веома строга и да око Европе постоје баријере које онемогућавају приступ људима у невољи. Избеглице немају иста права као други народи ван Европске уније, они живе под сталном претњом и са знатно ограниченом слободом кретања (International information network, 2007).

9.2. Међународни напори у борби против илегалних миграција

Нема сумње да су илегалне миграције допринеле развоју и напредовању многих држава света, нарочито оних високоиндустријализованих и високоразвијених земљама путем добијања образоване, али и јефтине неквалификоване радне снаге. Са друге стране, миграције су повећале зависност неразвијених земаља и условиле врло слаб економски развој афричких држава због врло неправедне политике европских земаља према афричким мигрантима.

Нестабилна политичка ситуација и врло лоши економски услови у земљама порекла миграната су једни од главних разлога због којих они ризикују своје животе крећући на пут ка развијеним земљама.

Рестриктивне политичке мере и компликоване и скупе процедуре представљају значајну препреку легалној миграцији афричког становништва ка европским земљама. Бројни смртни случајеви миграната у Сахари или на Медитеранском мору, као и присуство великог броја Африканаца у транзитним земљама али и у земљама њиховог крајњег одређишта без потребних докумената за останак у тим државама је довело до чињења многобројних међународних напора у борби против илегалних миграција.

Занемаривање правих политичких, економских и друштвених узрока који стоје иза илегалних миграција афричког становништва је један од најзначајнијих фактора погоршања ситуације у овом процесу. У овом делу рада ће бити представљени међународни напори у борби против илегалних миграција.

Многе државе су се бавиле проблемом илегалних миграција па су због тога и чињени различити напори у решавању истог. Либија је уложила доста напора у борби са овим феноменом. Брат либијског лидера Муамера ел Гадафија је у неколико прилика упозорио да је феномен илегалних миграција глобални проблем који није ограничен само на афрички континент. Такође је истакао да се Африка бавила решавањем проблема племенских конфликта и грађанских ратова који су утицали на развој и економски напредак Африке, а да је главни разлог за интензивирање процеса миграција ка Европи у ствари европска колонизација континента и пљачкање богатства ових људи и монопол над средствима напретка и развоја које држи мањи круг земаља. Због тога мора постојати свест да су Африци очајнички потребна њена деца која су изградила Европу, и да европска и светска политика према Африци није праведна.

Секретар општег народног либијског комитета правде и јавне безбедности је 23.10.2010. године у једном интервјуу објављеном у италијанским новинама “Corriere della Sera” указао да је Либији потребна велика свота новца и модерна техничка опрема да би могла да се бори са проблемом илегалних миграција који је присутан на њеној територији. Он је припремио и дугачку листу свега што је потребно Либији коју је предочио италијанским властима. При том је додао да је либијска обала дугачка преко 2.000 километара, а копнена граница преко 7.000 km, па чак и кад би на тим границама било распоређено свих

5 милиона Либијаца опет не би могла да буде у потпуности контролисана цела дужина либијске границе. Истакао је и да се Либија суочава са проблемом афричких миграција још од 1970-их година и да је покушано све и потрошено много новца али да коначно решење није постигнуто (www.Middle-east-online.com).

Секретар либијског Народног комитета за везе са иностранством и међународну сарадњу је у много наврата истицао да либијска акција у борби против илегалних миграција захтева нека објашњења од свих укључених страна у том процесу и да је Либија постигла међународне и билатералне споразуме са Италијом, Шпанијом и Француском. Он је такође нагласио да је имао бројне састанке о међусобној сарадњи са својим партнерима из Туниса и Египта на којима су размењивали информације и радили на смањивању обима илегалних миграција које представљају претњу по цео афрички континент (Sami Haddad, 2010).

У склопу европских и међународних акција на решавању овог проблема, британски премијер је посетио Триполи у пролеће 2004. године и разговарао са Муамером ел Гадафијем у његовом шатору на обали Медитерана. Гадафи је имао састанке и са италијанским премијером у циљу уређивања односа између Либије и европских земаља после прекида у односима који је трајао 25 година. Тема тих разговора су биле и консултације и сарадња на спречавању тока илегалних миграција ка Европи, али је Гадафи при том рекао да Либија неће представљати стражара на границама Европе.

Либијско-италијански разговори су одржани и у новембру 2005. године у Риму на којима су учествовали Секретар народног комитета правде и јавне безбедности Либије и италијански Министар унутрашњих послова. Повод одржавања овог састанка био је проблем који је изазван илегалним мигрантима из Либије који су стигли у земље ЕУ. На тим разговорима либијска страна је истакла да је на њу пао сав терет илегалних миграција, исто као и на Европу. Либијски представник у овим разговорима је понудио домаћинство своје земље за организовање међународне конференције европских и афричких земаља на којој би се дискутовало о проблему илегалних миграција. Додао је и да Либија сноси последице илегалних миграција, баш као и Европа и нагласио да се увек прича о хиљадама људи који пристижу у Европу, али се никад не помиње милион миграната који живе у Либији. Генерални директор одељења за јавне односе и сарадњу је потврдио да је у току 2004. и 2005. године Либија депортовала више од 72.000 миграната који су покушали да

преко Либије стигну до Европе. Додао је и да је током 2005. године осујећен покушај око 23.000 људи да стигну до европског континента преко територије Либије (ИОМ 2009).

Табела 8. – Поднете и одобрене апликације за улазак на територију Италије у периоду од 1986. до 2012. године.

Година	Поднете апликације	Прихваћене апликације
1986.	113.349	105.000
1990.	234.841	222.000
1995.	258.761	246.000
1998.	250.966	217.000
2002.	702.156	641.638
2009.	294.744	299.653
2012.	134.576	Нема података

(Извор: Libyan Ministry of the Interior, 2007; Caritas, 2012)

Као што се види из претходне табеле, у периоду између 1986. и 2012. године најмање 1,6 милиона страних држављана је добило дозволу за настањивање у Италији. Иако је током тог периода усвојено много различитих мера за спречавање уласка миграната на територију државе од стране италијанске владе, сам овај број поднетих и одобрених апликација сведочи о неуспешности тих мера. Политика борбе против илегалних миграција која је усредсређена на контролу мора и граница се показала врло неуспешном.

Табела 9. – Број миграната пристиглих на обалу Италије у периоду од 2005. до 2012. године

Година	Број миграната	Промена у односу на претходну годину
2005.	22.939	9.304
2006.	22.016	-923
2007.	20.455	-1.561
2008.	36.951	16.496
2009.	9.573	-27.496
2010.	4.406	-5.167
2011.	62.692	58.286
2012.	13.267	-49.425

(Извор: Libyan Ministry of the Interior, 2007; Caritas, 2012)

Како било, контрола мора и морских граница је скупо коштала европске државе и разне фондове Европске уније. Број миграната који је по стицању на територију Европске

уније у току каснијег процеса стекао легално право боравка на територији ЕУ је још значајнији када се упореди са одговарајућим подацима о броју особа које су добиле статус илегалних миграната.

Табела 10. – Број миграната са различитим статусима у периоду од 2005. до 2011. године

Година	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	Укупно
Одбијени на граници	19.646	20.547	9.592	6.358	4.298	4.201	8.921	73.563
Протерани/повратници	34.660	24.902	17.187	17.880	14.063	16.086	16.242	141.020
Не прихвата одлуку о протеривању	65.617	78.934	47.983	46.391	34.462	30.430	21.989	325.806
Мигранти који су проглашени илегалнима	119.923	124.383	74.762	70.629	52.823	50.717	47.125	540.389

(Извор: Libyan Ministry of the Interior, 2007; Caritas, 2012)

У периоду између 2005. и 2012. године откривено је 540.389 илегалних миграната, али подаци временом показују смањење овог броја. У току 2005. године од стране државних органа откривено је 119.923 миграната, док их је 2011. било више него дупло мање. Током целог периода, број оних који су одбијени (13.6%) и протерани (26.1%), је значајно нижи од броја миграната који се нису сагласили са наређењем о протеривању (60.3 %).

Табела 11. - Број миграната са различитим статусима у процентима у периоду од 2005. до 2011. године

Година	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	Укупно
Одбијени на граници	16.4	16.5	12.8	9.0	8.1	8.3	18.9	13.6
Протерани/повратници	28.9	20.0	23.0	25.3	26.6	31.7	34.4	26.1
Не прихвата одлуку о протеривању	54.7	63.5	64.2	65.7	65.2	60.0	46.6	60.3
Мигранти који су проглашени илегалнима	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

(Извор: Libyan Ministry of the Interior, 2007; Caritas, 2012)

Генерално гледано, број људи који је уклоњен из државе (одбијањем на граници или протеривањем) чини 39,7% од укупног броја миграната који су проглашени илегалним. Овај проценат је између 2005. и 2008. године постепено опадао, да би од 2009. године опет почео да расте и достигао је рекордну вредност 2011. године (53,4%).

Табела 12. – Однос укупног броја илегалних миграната и броја уклоњених миграната у периоду 2005. – 2011. година

Година	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	Укупно
Број уклоњених миграната из државе	54.306	45.449	26.779	24.238	18.361	20.287	25.163	214.584
Мигранти који су проглашени илегалнима	119.923	124.383.	74.762	70.629	52.823	50.717	47.152	540.389
% уклоњених миграната	45.3	36.5	35.8	34.8	34.8	40.0	53.4	39.7

(Извор: Libyan Ministry of the Interior, 2007; Caritas, 2012)

Иако су током свих ових година уложени значајни ресурси у контролу морских и копнених граница, контролу докумената миграната, вођењу центара за идентификацију, репатријацију и сарадњу са трећим земљама, велики број миграната који је од стране државне власти проглашен илегалним није напустио границе државе. Коначно, 2012. године, поднето је више од 134.000 апликација за легализацију боравка у земљи, што је само три године од доношења претходних мера, што опет потврђује да је велики број илегалних миграната у земљи невидљив за државне органе. Због тога је практично немогуће одредити коначан број илегалних резидената у држави.

Европске државе су користиле различита средства и начине да би се супротставиле феномену илегалних миграција, и она су укратко представљена у даљем тексту:

- Оснивање прихватних центара ван граница држава чланица ЕУ. Овај предлог су подржале Велика Британија, Немачка и Италија, док је Француска остала уздржана.
- Колективно протеривање и депортација илегалних миграната, предлог усвојен од стране Јеменских група у Европској унији.
- Предлог увођења заједничке европске полиције која би поштрила процедуре граничних контрола и била ангажована у борби против криминала. Европска комисија је сматрала да би имплементација овог предлога превише дуго трајала.
- Увођење Галилео система морских сателита контроле морских простора од почетка 2004. године у циљу поштравања граничних контрола.
- Закључивање партнерских и споразума о сарадњи са неким државама.
- Споразум Уједињених нација о борби против организованог криминала који је потписан у Палерму, у Италији 15. децембра 2001. године. Овај споразум се односи на

криминалне радње кријумчарења дроге, трговине људима, сексуалној експлоатацији жена и експлоатацији деце.

- Увођење јединствених стандарда за издавање виза и процедура граничних контрола, као и успостављање заједничких административних тела. Међутим, поставља се оправданост и сврха увођења оваквих мера јер велики проблем представљају мигранти који улазе на територију ЕУ са валидним документима али после тога остају дужи од трајања виза.
- Члан 62 амстердамског уговора предвиђа да свака земља има властите законске прописе контроле граница и политику издавања виза, док се чланом 63 јасно позива на акцију против илегалних миграција којом управља међународна мрежа официра за везу и експерти који ће извести обуку и побољшати систем граничних контрола.
- Настојање да се смање користи од илегалне миграције тако то ће се увести санкције послодавцима којима ће се ускратити предности које имају коришћењем јефтине, мигрантске радне снаге (Journal of international politics, the problems of immigration to the European Union).

Земље из којих потичу мигранти, као и земље које примају мигранте чине велике напоре у смислу безбедности и контрола граница, као и унапређења политичких и друштвених услова. Међутим, сви ови напори су недовољни да би се регулисале и контролисале илегалне миграције. Дobar пример сарадње медитеранских земаља је потписивање споразума у Барселони 1995. године, који је потписало 12 медитеранских земаља, углавном арапских, са 15 тадашњих земаља чланица Европске уније. Циљ овог споразума је евентуално формирање слободне трговинске зоне између ових земаља до 2010. године, као и побољшање економске ситуације земаља јужног Медитерана.

Тачно 10.841 илегални мигрант је депортован из Француске 2005. године, што је повећање од 26,7% у односу на претходну годину. Објављивањем ових података од стране министарства унутрашњих послова, тадашњи председник Француске Николас Саркози имао је добар повод за подстицање селективне имиграције и истицање идеје да илегалне миграције могу бити елемент нестабилности у Европи.

Европска унија је 5. августа 2006. године објавила увођење заједничких патрола са Италијом у контролисању сицилијског канала у циљу спречавања кретања миграната са јужних обала Медитеранског мора.

Либијска држава је уложила велике напоре у обуздавању илегалних миграција. Генерални народни комитет је на специјалном састанку посвећеном јавној безбедности одлучио да ради на развоју стратегије за борбу против илегалних миграција. Секретар народног комитета за иностране послове и међународну сарадњу је нагласио важност међународне сарадње између севера и југа у циљу проналажења одлучних решења за овај проблем. У једном документу овог Комитета су наведени подаци по којима је у Либију 2010. године ушло 64.430 илегалних миграната, док је 47.991 особа која је илегално боравила на територији Либије враћена у своју матичну земљу у току 2009. године, што је много већи број у односу на податке за 2007. годину када је из Либије враћено свега 4.947 илегалних миграната.

Око решења проблема илегалних миграција постоје несугласице и у Европској унији и то у погледу усаглашавања миграционих политика са међународним конвенцијама о људским правима која су садржана у Члану 3 Међународног споразума о људским правима и члановима 31 и 32 Женевске конвенције о избеглицама, по којима се не могу кажњавати мигранти који илегално уђу на територију стране државе уколико долазе из области где су им угрожене људске слободе и животи (Hamid, 2005).

Бивши лидер либијске државе Муамер ел Гадафи је у више прилика изразио потребу да се тражење решења за феномен илегалних миграција мора одвијати кроз истраживање правих узрока овог процеса, кроз рад на постизању политичке стабилности и проналажење решења за постојеће спорове у Африци. Уз све ово неопходно је и успостављање правих партнерских односа на равноправним основама између Африке и Европе, као и покретање развојних пројеката у земљама порекла највећег броја миграната, а уједно и побољшање економске ситуације у тим државама.

Муамер ел Гадафи је такође указао на чињеницу да интензивирање процеса илегалних миграција долази као реакција дела младих људи и њихових породица на неуспешне владине политике за збрињавање милиона незапослених и непостизања стабилности и безбедности у државама јер Африка трпи озбиљне последице од криза у Сомалији, Судану, Кенији и осталим државама (News Libyan FM, 03/17/2011).

Гадафи је позвао и младе Арапе и Африканце да престану са миграцијама ка европском континенту јер то води ка хуманитарној катастрофи, а њихов одлазак представља велики губитак за афрички континент. Он је том приликом истакао да усвајање разних

мера безбедности не решава овај проблем и нагласио улогу коју треба да има породица и племенска заједница у едукацији младих људи и њиховом одвраћању од илегалних исељавања која могу да их коштају живота у песку пустиња или дубинама Медитеранског мора (Hussein, 2010).

У недостатку европске стратегије у суочавању са афричким илегалним миграцијама настале су неке заједничке иницијативе од којих су неке наведене овде:

1. Већи број суседних држава се сложио око организовања заједничких патрола за контролу морских граница, али ова иницијатива је имала ограничен учинак због немогућности распоређивања тимова и опреме за праћење свих граница.
2. Оснивање информационог центра 1992. године који би координирао безбедносним операцијама и размењивао информације о тајним миграционим мрежама како би биле разоткривене и уништене.
3. Оснивање радне групе која се састоји од министара правде и иностраних послова више медитеранских земаља чији је циљ спровођење заједничких акција надгледања граница, модернизација законске регулативе и модернизација комуникација између копна, мора и авио компанија како би се пратило кретање људи између различитих држава.
4. Рад на смиривању ситуације која се тиче илегалних миграција и привлачење пажње влада европских држава на социјалну и економску ситуацију у којој се налазе мигранти, као и на проблеме њихове интеграције у нова друштва.

На основу свега претходно изнетог, евидентно је да сва решења проблема илегалних миграција у први план истичу контролу граница и припремање служби безбедности за тај посао, као и обезбеђивање неопходне опреме за ту намену. Често се помиње и оснивање притвореничких кампова у времену када би се требало говорити о могућностима за развој и пружање помоћи за унапређење економске ситуације у земљама порекла миграната. Тек би такве мере дале допринос стабилности и безбедности на афричком континенту и помогле афричким државама да се суоче и боре са сиромаштвом, незапосленošћу, неразвијеношћу, глађу и ратовима. Када не би било оваквих проблема не би било ни случајева масовних страдања у пустињи или на Медитеранском мору.

9.3. Дуготрајне размирице између Либије и Европске уније

Као што је већ напоменуто у раду, Либија никад није потписала ни један споразум са Европском унијом услед мржње која се испољавала према западњачким идеологијама. Међутим, под притисцима међународне заједнице председник Гадафи је учинио неке кораке ка поправљању ситуације у овој сфери. Као резултат тога и Европска унија је ублажила свој став и почела да охрабрује своје чланице да сарађују са Либијом углавном у циљу контролисања илегалне миграције у региону Медитерана. Међутим, током и после сукоба који су се завршили свргавањем Гадафијевог режима са власти, ситуација је постала гора него што се могло очекивати.

Разне оружане групе су закупљене међусобним конфликтима и немају времена за базирање на раније постигнуте споразуме. Ни Европска унија не сарађује у довољној мери са новоформираним властима у Либији што је резултирало наставком кријумчарских активности, па чак и њиховим интензивирањем без постојања икакве жеље да се контролишу и сузбију. За то време, животи миграната који могу бити и праве избеглице или тражиоци азила доведени су у већу опасност него што је то био случај раније.

9.4. Људска и друштвена цена кријумчарења миграната

Увидом у проблем миграција у Либији и фактора који стоје иза тога, неопходно је осврнути се и на цену кријумчарења миграната са људске и друштвене тачке гледишта. Као што је већ истакнуто у претходном делу рада, искуства илегалних миграната се крећу од траума до трагичних исхода. Чињеница да су мигранти већ у илегални, оставља их на милост и немилост кријумчара и осталих корумпираних служби на кључним пунктовима дуж дугачког пута ка њиховој жељеној дестинацији. Независно од насиља које се јавља приликом кријумчарења, оно само по себи има негативан утицај на регион и област у којој се дешава.

Прво, важно је истаћи патњу коју мигранти преживљавају у потрази са својим “ослобођењем”. Било да су то избеглице или тражиоци азила, опредељивање за опцију кријумчарења је увек ризичан подухват без обзира колико на први поглед изгледао лако. Извештаји показују да на хиљаде људи страда у покушајима да пређу Медитеран. Утапање

у мору је један од главних узрока губитка многих људских живота у њиховом покушају да стигну до обала Шпаније и Италије (Hamel, 2007).

Често коришћене руте приликом кријумчарења миграната могу са времена на време бити откривене од стране граничних служби, а то за резултат има покушаје кријумчара да пронађу друге руте које су обично дуже и опасније, што опет за последицу има велики број смртних случајева.

Овако изгледа хуманитарна ситуација у региону где велики број особа у покушају да пређе пустињу или море губи животе, углавном због врло негостољубивих и опасних услова у претходно поменути природним срединама.

9.5. Друштвена цена неуспеха

Избор да се мигрира у другу државу је обично визионарски подухват миграната. Мигранти увек теже ка побољшању услова свог живота и живота својих породица углавном кроз побољшање своје економске ситуације у случају да нађу неки извор прихода. Због тога кријумчари врло скупо наплаћују своје услуге сматрајући то инвестицијом породице и пријатеља у појединца који се одлучио на миграцију. Јер, уколико све прође добро, новац који шаље емигрант онима који су му омогућили да оде може се показати врло корисним. Међутим, са врло великим шансама за неуспехом, цена коју плаћају заједнице помажући својим синовима и ћеркама да пређу Медитеранско море може бити врло висока (https://www.um.edu.mt_Mainwaring.pdf).

Већина миграната креће на пут са малом уштеђевином или чак и позајмицама које су узеле њихове породица после великих одрицања. Проблеми који се јављају током пута захтевају додатна новчана средства од њихових породица које су приморане да се додатно задужују. Кријумчари користе овакву ситуацију знајући да се цела ова прича посматра као једна дугорочна инвестиција. Због тога, неуспех на том путу може представљати праву катастрофу. Дуговања које имају према другима, њихове породице и њих саме може учинити још сиромашнијима него што су били. Они ће можда до краја живота морати да отплаћују своје дугове. Због тога су чест резултат илегалних миграција сиромаштва, сегрегација, злостављања и искоришћавање. То се дешава због односа који постоје између кри-

јумчара, миграната и његових породица. Док заједница то посматра као инвестицију, кријумчар види прилику за зараду.

Кријумчарење може да допринесе и развоју организованог криминала у транзитним регионима. С обзиром да су трошкови транспорта миграната много мањи од могуће зараде, овај посао може да привуче многе. Због тога је и могућност за стварање мреже кријумчара прилично велика. Кријумчари могу да одлуче да се баве и неким другим нелегалним пословима и трговањима независно од кријумчарења миграната. Продаја дроге или трговина људима може да прође готово неопажено у целом овом послу од кад се ове активности готово и не контролишу. Како мрежа кријумчарења наставља да расте, цену коју плаћају друштво и заједница је много већа него што се то чинило на почетку.

Чак и кад мигранти преживе целу голготу на копну и мору, живот са друге стране границе је углавном врло суморан. Боравак у некој земљи у транзиту без потребних докумената и некога ко вам може помоћи може бити врло опасан. Свакодневно преживљавање је такође велики изазов с обзиром да и приступ основним потрепштинама може бити проблематичан (Brown, 2013).

Први и најважнији проблем је проналажење склоништа. Познавање неког мигранта који може бити рођак или пријатељ који већ живи у том граду може да буде од велике помоћи. У неким случајевима и неке невладине организације могу да се побрину за мигранте. Мигранти некад могу да буду смештени и у локалним црквама, али је број људи који тражи овакве услуге превелик, па је вероватноћа да се на таквим местима остане дужи временски период минимална. Већ после пар дана мигранти се нађу у ситуацији да морају сами да потраже неко склониште. Чак и са надом у бољи живот, проналажење склоништа је најосновнији, а уједно и први корак на том дугом путу.

На све ово умногоме утиче и финансијско стање миграната када стигну у неки транзитни град. Мигранти морају да се сналазе у погледу проналажења привременог решења. Ако у томе не успеју, могу имати и одређене последице. За почетак, повећава се вероватноћа да буду ухапшени од стране државних органа. Хапшења су често праћена злостављањима, дужим задржавањима у притвореничким камповима, па чак и депортацијом. На тај начин, дугорочни планови миграната биће осујећени. Друга могућност коју имају мигранти је коришћење помоћи агената који су у могућности да обезбеде плаћен посао који би

евентуално могао да им омогући промену статуса од илегалног мигранта у легалног становника града.

Постоји читава мрежа људи који проналазе послове мигрантима широм земаља Европске уније. Осим што се мигранти баве слабо плаћеним пословима у врло лошим условима рада, неки од њих бивају уплетени и у криминалне радње. То су углавном организоване криминалне мреже које се баве продајом дроге и проституцијом, а које покушавају да искористе положај у коме се налазе илегални мигранти обезбеђујући им смештај и заштиту од државних органа у замену за друге услуге. Зарађивање за живот је врло важан приоритет за мигранте чак иако су већ себи обезбедили неки смештај и склониште.

Како било, за мигранте је највећи изазов и проблем како се финансијски обезбедити. Неки од њих можда имају среће да их финансирају пријатељи или рођаци који већ живе у истом граду, али за друге то може бити врло тешко јер су приморани да раде тешке физичке послове и преживљавају злостављања и дискриминацију да би могли да наставе даље. Треба имати на уму да и њихове породице у домовини очекују део добити од њихове зараде што им додатно отежава положај.

Занимљив је очигледан утицај који илегални мигранти имају на транзитне градове. Као и код легалних миграција, вероватноћа да је једна страна на губитку а друга на добитку је још већа. Обично, миграције би требале да доносе добробит свима, и нацији из које потичу мигранти и земљи у коју мигрирају. Док са једне стране мигранти обезбеђују потребну радну снагу страним државама у које су стигли, они утичу и на своје завичаје кроз новац који шаљу својим породицама. Међутим, тренутна ситуација не изгледа овако због супротстављених и себичних интереса страна које су укључене у овај процес. Застрашивања и анти-мигрантска политика држава чланица ЕУ су пример како је нарушен овај баланс већ годинама у назад. Такве политике охрабрују и подстичу илегалне миграције које за узврат имају за последицу искоришћавање и маргинализацију миграната.

Резултат илегалних миграција је и оно што се често назива “одливом мозга”. Дозвољавањем уласка мигрантима у земље ЕУ и друге западне државе, а истовремено забрањивање начина да се део капитала врати у афричке земље је створило ову неравнотежу. Док државе ЕУ настављају да се развијају и напредују захваљујући доприносу афричких миграната, афричке државе и даље економски стагнирају. Дobar пример представља и масовни прелазак висококвалификоване и обучене радне снаге као што су доктори и меди-

цинске сестре између ових држава. Док афричке државе и даље улажу велика средства у обучавање радне снаге, корист од тога неправедно имају друге земље.

Према проценама које је изнео UNCTAD, афричке државе приближно губе око 184.000 америчких долара за сваког академски образованог држављана који оде из државе. Како на хиљаде афричких држављана наставља да мигрира у ЕУ и друге развијене земље, афричке нације ће и у будућности остати сиромашне и неразвијене док ће њихови партнери извлачити још веће користи из овог “одлива мозгова”. У табели 13 је приказан процес радне снаге према нивоима стручности који је из афричких земаља мигрирао у развијене земље.

Табела 13. Стопа емиграције афричког становништва према нивоу стручне спреме*

	1990. година				2000. година			
	Ниво стручности				Ниво стручности			
	<i>Низак</i>	<i>Средњи</i>	<i>Висок</i>	<i>Укупно</i>	<i>Низак</i>	<i>Средњи</i>	<i>Висок</i>	<i>Укупно</i>
Западна Африка	0.3	1.1	20.7	0.5	0.3	2.8	26.7	0.8
Источна Африка	0.2	1.0	15.5	0.4	0.2	1.6	18.4	0.6
Централна Афри-	0.5	1.0	9.8	0.6	0.4	1.3	13.3	0.8
Северна Африка	2.2	1.8	6.8	2.4	2.3	1.5	6.2	2.5
Јужна Африка	0.1	0.5	6.9	0.5	0.3	0.5	5.3	0.9

* односи се на становништво старије од 25 година. Подаци су изражени у процентима од укупног броја радне снаге са тим нивоом стручне спреме.

(Извор: Obscured Responsibilities and Common Misconceptions. GIGA working papers no. 49, 2007)

Постоје и они који тврде да “одлив мозгова” има и друштвени утицај на афричке нације. Неки од ових позитивних ефеката су препознати у преносу иновација и јачању трговинских односа са страним државама. Осим овога, мигранти у страним земљама прихватају и усвајају нова знања, идеологије и друштвене односе, што може бити искоришћено као подстицај за развој у земљама њиховог порекла кад се некада врате својим кућама. Потврда оваквих ефеката лежи у херојима у борби за независност Африке као што су Кваме Нкрума, Леополд и Фанон, којима је образовање на европским универзитетима омогућило лидерске позиције у својим земљама за време те борбе.

Оно што је најважније, новчане пошиљке су наставиле да пристижу из развијених земаља на афрички континент. Док афричко становништво у државама широм Европе и Америке покушава да се избори за бољи живот, они не престају да шаљу новчану помоћ својим породицама у домовини. Иако на први поглед можда изгледа да од тог новца

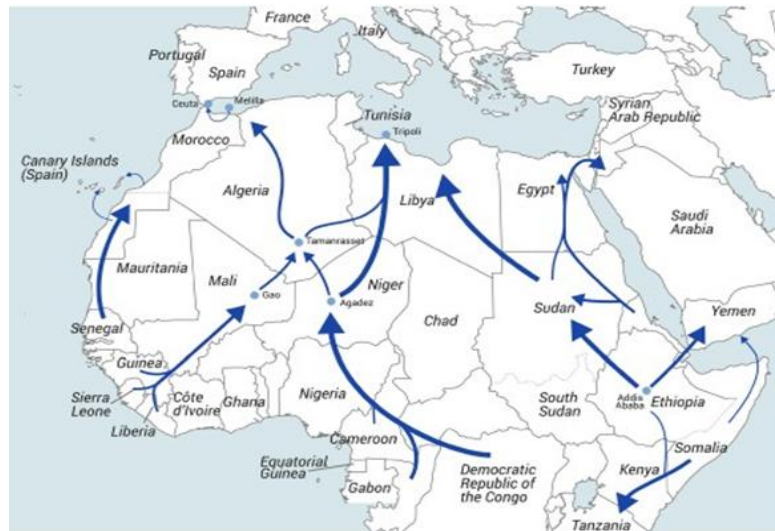
корист имају само породице којима је послат, не може се занемарити ни свеопшти економски утицај који те новчане пошиљке имају. Колико новца шаљу илегални мигранти врло је тешко одредити јер они чешће прибегавају неформалним каналима слања новца него легалним модерним финансијским системима јер би то могло водити ка њиховој идентификацији и репатријацији.

Шта више, добро стојећи афрички држављани имају жељу и да инвестирају у своје земље, што за резултат може да има економску добробит од новоотворених радних места и јачање грађанства. Иако можда изгледа да земље Европске уније и друге државе које примају мигранте имају само користи од миграната, оне у неким случајевима носе и последице. На пример, инкриминација илегалних миграната и захтевни услови за улазак на територије ових земаља су довели до формирања нелегалних насеља која нарушавају урбанистичке планове ових држава.

10. ПУТЕВИ ИЛЕГАЛНЕ МИГРАЦИЈЕ КРОЗ ЛИБИЈУ

10.1. Миграционе руте за улазак на територију Либије

Територија Либије је део веће сахелско-сахарске трговинске области која је позната по кријумчарењу оружја. Либија је одувек била на трговинском правцу који је водио до обала Медитеранског мора, па су кријумчари увидели да се преко територије Либије релативно лако може шверцовати роба, па чак и кријумчарити илегални мигранти до европског континента. Због тога је врло уобичајено да појединци из удаљених западноафричких земаља као што су Гана и Нигерија бивају кријумчарени преко територије Либије у Европу. Друга битна ствар која иде у прилог оваквој ситуацији је да су границе Либије у послератном периоду врло слабо контролисане. У почетку је само држављанима Сирије био дозвољен улазак на територију Либије без виза, док би сви други странци који би били затечени на територији државе били ухапшени и задржани у прихватним камповима.

Карта 3. – Миграционе руте из подсахарске Африке

(Извор: Adapted from UNODC, the Globalization of Crime: A Transnational Organized Crime Threat Assessment, 2010; MTM Map on Irregular and Mixed Migration Routes, 2012)

Сиријци су углавном у Либију улазили преко државне границе на истоку. Међутим, преко јужне државне границе пролази највише људи иако је она и најопаснија за прелазак. Комплексност ове границе може бити и главни чинилац због чега је она најчешћи избор илегалца за улазак на територију Либије. На југозападу се Либија граничи са Алжиром,

Нигером и Чадом, а на југоистоку са Египтом, Чадом и Суданом што овај сектор либијске границе чини врло широком зоном која је врло слабо контролисана и захтева сарадњу пет различитих држава које су и саме врло нестабилне и нису у могућности да контролишу мигранте.

Скоро сви суседи Либије на југу су имали међусобне сукобе у прошлости, а неки још увек трају. За многе људе из ових земаља проналажење пута кроз Либију до земаља Европске уније представља једин начин да преживе или помогну својим фамилијама у домовини. Све док Либија не буде у стању да у потпуности контролише своју јужну границу, кријумчари ће наставити да слободно обављају своје активности на том простору. Главни правци уласка и кретања кроз Либију из суседних земаља су:

- **Рута из Нигера у Либију - Пун из Агадеза (*Agadez*) у Себху (*Sebha*)**

Ово је један од главних путева за мигранте из Западне и Централне Африке који преко Нигера стижу у Либију. Ово је уједно и један од најопаснијих делова на том путу јер се ту крећу кроз пустињу. Мигранти који користе ову руту су из Нигера, Малија, Чада, Нигерије, Гане, Камеруна, Бенина, Обале Слоноваче, Екваторијалне Гвинеје, Буркине Фасо, Сенегала и Гамбије. Пут овом рутом кошта између 100 и 300 америчких долара. Путовање почиње тако што мигранти морају сами наћи пут до нигерског града Агадеза који је место окупљања свих миграната који желе да ступе у везу са кријумчарима који ће их одвести до Либије. Мигранти до Агадеза најчешће долазе аутобусима из других нигерских градова као што су Ниамеј (Niamey), Тахуа (Tahoua), Танут (Tanout) и Зиндер (Zinder). Од Агадеза до града Диркуа (Dirkou) мигранти сами долазе. Понекад тај пут прелазе аутобусима које обезбеђује нигерска војска јер је безбедност у овој регији на врло ниском нивоу, а много чешће пик-ап возилима у организацији кријумчара. У Диркуу мигранти проводе неколико дана док не ступе у везу са кријумчарима који ће их одвести до града Мадаме (Madama). У Мадами мигранти морају да прођу војну и полицијску контролу да би затим наставили пут ка граничном прелазу Тумо.

Границу између Нигера и Либије неки мигранти прелазе на легалан начин, док други препуштају кријумчарима да се договоре са полицајцима на дужности, нарочито ако су ти полицајци део мреже кријумчара. Међутим, већина миграната једноставно пређе грани-

цу путујући кроз пустињу и директно иду ка либијском месту Ал Виг (Al Wigh), а затим до Гатруна (Ghatrun). У Гатруну мигранти обично остају неколико дана док не нађу кријумчаре за следећу фазу пута. Из Гатруна мигранти настављају свој пут до Морзука (Morzouk) или Ум Ал-Араниба (Um Al-Aranib), али већина ипак покушава да што пре стигне до Себхе јер знају да је ту много лакше наћи неки посао, али и кријумчаре који ће их одвести до Триполија.

Током овог дела пута мигранти су врло често приморани да спавају у Сахари под ведрим небом и да преживљавају са врло мало воде и хране, што овај део пута чини изузетни напорним и опасним. На основу информација добијених од надлежних органа у Нигерији, процењује се да овим путем месечно прође између 2.000 и 8.000 миграната. Треба рећи да на овој граници постоје неке контроле, па чак и депортације од стране и либијских и нигерских власти али је то занемарљив број у односу на укупан број миграната који пролази овом трасом. Велики број миграната се одлучује за путовањем овом рутом јер је Сахара превише пространа да би се могла контролисати и на тај начин омогућава мигрантима релативно сигуран пролаз до Либије (The Libyan Ministry of the Interior, 2013).

- **Рута из Алжира у Либију - Пут од Таманрасета (*Tamanrasset*) до Гадамеса (*Ghadames*)**

И овај правац подразумева дугачко путовање кроз Алжирску пустињу где се пролази кроз неколико врло опасних области у којима су мигранти изложени опасности од напада оружаних банди. Мигранти завршавају и ову трасу прелазећи либијску границу пешице. Овим путем најчешће иду мигранти из Нигера, Малија, Нигерије, Гане, Камеруна, Бенина, Обале Слоноваче, Екваторијалне Гвинеје, Сенегала, Гамбије итд. Мигранти се повезују са кријумчарима у Таманрасету који их пик-ап возилима превозе преко Алжирске пустиње до места Дебдеб (Debdeb). Одатле их превозе на неколико километара од либијске границе где их остављају да пут наставе сами. Ту им дају и савете да границу пређу пешице током ноћи и да се оријентишу уз помоћ светла из града Гадамеса. Мигранти или сами пронађу пут до овог града, или их други кријумчари одведу директно у Дирж (Dirj).

Процењује се да овом трасом месечно прође 100-200 миграната. На овом правцу постоји гранична испостава али су је либијске власти званично затвориле у децембру 2012.

године. Према војној полицији која је задужена за контролу овог дела границе, тренутно нико не издаје дозволе за улазак на територију Либије. Понекад сви мигранти без проблема пређу границу, док други пут бивају ухваћени и враћени назад на територију Алжира. По свему судећи, између Алжира и Либије не постоји сарадња и нема заједничких безбедносних снага које би се бориле са илегалним преласцима границе. Либијски полицајци су истакли да много миграната који прелазе границу око овог граничног прелаза има Алжирске печате у својим, очигледно фалсификованим Малијским пасошима (The Libyan Ministry of the Interior, 2013).

- **Рута из Чада у Либију - Пут из Нџамене (*N'Djamena*) до Себхе (*Sabha*)**

Овим путем иде врло мали број миграната али ипак представља важан путни правац за држављане Чада и становнике западног Судана. Овај пут води преко Фезана (*Fezzan*) и јужно од Киренаике (*Cyrenaica*) преко планина Тибести. На овом путу постоје врло тешке препреке и за њега се најчешће одлучују становници Чада, Судана и Камеруна. Кретање овом трасом мигранте кошта од 200 до 800 америчких долара. Мигранти крећу из Нџамене и одатле до Мусороа (*Moussoro*) иду аутобусима или аутима, обично такси возилима. На исти начин путују и од Мусороа до Фаје (*Faya*) где ступају у контакт са кријумчарима који их пик-апovima или камионима превозе до западне стране планина Тибести где пролазе кроз Зуар (*Zouar*) или Бардаи (*Bardaï*) у пустињи и затим долазе до Гатруна или евентуално Себхе. На овој траси нема никаквих контрола јер не постоји гранични прелаз на граници између Чада и Либије.

- **Рута из Судана у Либију - Пут из Картума (*Khartoum*) у област Куфра (*Kufra*)**

Ово је најкраћи пут за мигранте који долазе из Судана, али је уједно и најопаснији јер се проводи 4-10 дана у Сахари приликом путовања од Донголе (*Dongola*) до Куфре. Путовање овом трасом је и релативно скупо и износи између 600 и 1.600 америчких долара у зависности од доба године и безбедносне ситуације. Овим путем најчешће иду суданци, етиопљани, еритрејци и сомалијци. Мигранти се углавном повезују са кријумчарима у Картуму и Омдурману (*Omdurman*) који их затим превозе до Донголе или до границе са

северним Дарфуром. Овде најчешће мењају кријумчаре и путују другим колима до либијске границе где се опет мењају и кријумчари и аута, а затим мигранти прелазе на територију Либије и путују 4-5 дана кроз пустињу да би стигли до Увејната (Uweynat). Већина миграната само прође кроз ово место и настави свој пут кроз Сахару до Куфре.

Од фебруара 2012. године, мигранти и кријумчари су почели да заобилазе град Куфру због честих племенских сукоба у тој области. Због тога, кријумчари су променили руту која је сад водила кроз планине Абдул Малек до Ребиане (Rebiana) и Тазерба (Tazerbo), или понекад Себхе. Други начин да се заобиђу ови племенски сукоби је да се у Либију уђе прелазећи се на територију Египта код Донголе, а затим да се путује на север и да се тек након тога уђе на територију Либије из Египта код граничног прелаза Јагбуб (Jaghbub). Овим путем мигранти најчешће потом иду до Тобрука. Овим путем је пролазило највише миграната јер су преко Судана ка Либији ишли мигранти различитих националности. Међутим, либијска криза и племенске размирице у области Куфра су значајно смањили број миграната који се кретао овим путем. Градске власти Куфре су процениле да је пре кризе у земљи овим путем пролазило 10.000-12.000 миграната сваког месеца. Тај број је сада знатно мањи али не постоје прецизни подаци о ком се броју тачно ради. У сваком случају, Либија је са своје стране затворила овај гранични прелаз док суданске власти сматрају превеликим изазовом контролисање ове границе с обзиром да се налази у пустињи (The Libyan Ministry of the Interior, 2013).

- **Рута из Судана у Либију преко Египта**

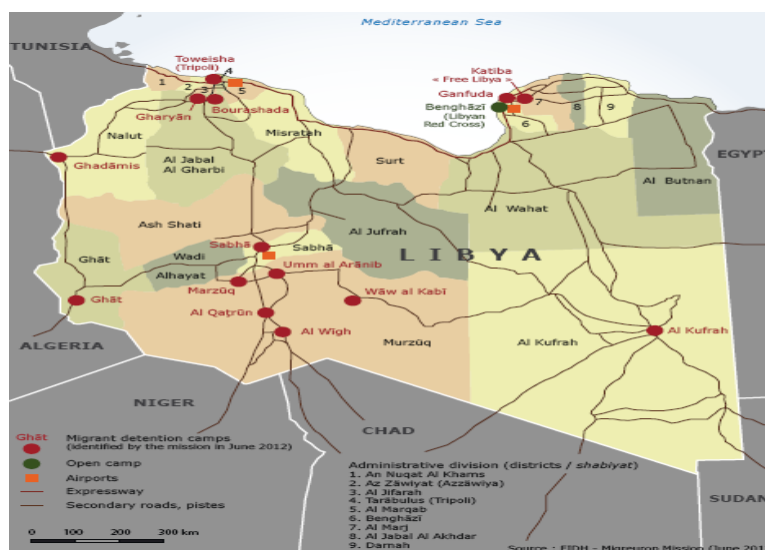
Ова рута обично почиње у Картуму и завршава се у Тобруку. Ово путовање је прилично једноставно и без опасности за разлику од путовања другим трасама. Контроле на египатској граници су прилично слабе. Већина миграната која се одлучује за ову руту су Суданци. Кријумчари прво обезбеђују летове мигрантима до Каира где ступају у контакт са другим кријумчарима за следећу етапу путовања. Алтернативна опција је путовање Нилом од Картума до Асуана, а затим колима до Каира. За овакво путовање Нилом је обично потребно двадесетак дана. У Каиру, већина кријумчара користи пик-ап возила да би превезла мигранте до граничног прелаза Салум-Ум Сад (Salloum-Um Saad). Одатле до Тобрука мигранте спроводе нови кријумчари са којима постижу договор на граници.

Други начин за улазак у Либију је бродовима из египатских приморских градова који су најближи либијској граници и либијским приобалним градовима. На граничном прелазу Салум-Ум Сад граничне контроле су прилично ригорозне и неки мигранти су чак изјавили да неки кријумчари добровољно предају мигранте полицији на граници. Цена путовања овом рутом је око 800 америчких долара (The Libyan Ministry of the Interior, 2013).

10.2. Руте на територији Либије

➤ Пут Себха - Триполи

На овој траси постоји много контролних пунктова и због тога мигранти овај део пута углавном прелазе уз помоћ кријумчара које срећу у Себхи. Упркос томе, мало је извештаја о томе да су мигранти који су се кретали овом рутом хапшени или депортовани. Ову трасу најчешће користе мигранти из Нигерије, Малија, Чада, Нигера, Гане, Камеруна, Бенина, Обале Слоноваче, Буркине Фасо, Сенегала и Гамбије.

Карта 4. – Путеви миграната кроз Либију

(Извор: FIDH, 2012)

Већина миграната ступа у контакт са кријумчарима у Себхи који их потом пикаповима или мањим аутомобилима транспортују до Триполија. Овај пут који води кроз Гаријан (Gharyan) и Таруну (Tarhouna) траје дан или два. До Триполија је могуће стићи и ауто-

бусом, али како се илегални мигранти плаше да буду ухваћени од стране државних органа и полиције, углавном се одлучују на путовање уз помоћ кријумчара. Због многобројних контрола на овом путу кријумчари се углавном одлучују за ноћна путовања мањим аутомобилима. Цена коју кријумчари наплаћују за ово путовање је од 300 до 500 америчких долара.

➤ **Пут из области Куфра у Бенгази и Триполи**

Део овог пута се обично прелази са кријумчарима, а део аутобусом. Посебно је проблематичан део пута од Ајдабије (Ajdabiya) до Триполија, где су многи мигранти пријављивали да су били хапшени и притварани. Ову руту најчешће користе држављани Судана, Етиопије, Еритреје и Сомалије. Пут обично почиње у граду Куфра или његовој околини и уз помоћ кријумчара се кроз пустињу путује до Ребијане или Тазерба. Одатле се иде до Ајдабије где се обично прави мала пауза и ту се преноћи. Из Ајдабије мигранти могу да иду аутобусом до Триполија или Бенгазија. На том путу до Бенгазија постоји неколико контролних пунктова за разлику од дела пута од Куфре до Ајдабије где контрола готово и да нема. Цена овог путовања је око 150 америчких долара.

10.3. Услови на овим путовањима

Већина миграната једе врло мало за време путовања и та храна је углавном у облику урми, кекса или хлеба. Већина њих купује ове намирнице непосредно пре почетка путовања кроз пустињу. За ове намирнице се одлучују не зато што имају нарочито велику хранљиву вредност већ из простог разлога што су лаке за ношење. Неки мигранти успевају да током пута чак и скувају кус-кус или пиринач. За разлику од хране коју мигранти себи морају сами да обезбеде, воду обезбеђују кријумчари. Ту врло често настају проблеми јер кријумчари обично не обезбеђују довољне количине воде и многи мигранти су изложени великој жеђи. Велика врућина у пустињи и чињеница да су приликом транспорта аутомобилима угурани у мале просторе, свакако не помаже мигрантима да се изборе са недостатком воде. Шта више, многи мигранти су изјављивали да кријумчари мешају воду са гори-

вом да би покварили укус воде и на тај начин спречили мигранте да пију веће количине течности.

Слаба исхрана и генерално тешки и лоши услови којима су мигранти изложени током путовања могу да доведу до разних болести које се затим лако шире међу групом миграната. Кријумчари не полазе на пут док не напуне своја возила до краја јер на тај начин обезбеђују себи већу зараду. Са друге стране, ово значи да су током пута у возилима којима се превозе мигранти они сабијени на врло малом простору који деле са великом групом људи што може да доведе до разних повреда и несрећа. То се нарочито често дешава када пут којим се иде није раван и захтева много маневрисања кроз пустињу и песак. Наглим скретањима возила, мигранти могу да се повреде у возилу или да буду згњечени од стране других миграната.

Кријумчарима није страно ни да напусте и оставе болесне и слабе мигранте. Било је сведочења да су кријумчари остављали болесне мигранте у пустињи да не би били терет за остале чланове групе. Остављени мигранти покушавају да сами пронађу пут из пустиње пешачењем до најближих села. Док неки у томе успеју, многи умиру изгубљени у пустињи од жеђи, глади и исцрпљености. Било је случајева и да мигранти умиру од безазлених болести као што је на пример прехлада, јер немају услова за лечење, а и већ су у прилично лошем стању због тешких услова путовања.

10.4. Искуства миграната у пустињи

Већи део територија северноафричких држава се налази у сахарској пустињи. Такве пустињске области су врло слабо контролисане што пружа велике могућности кријумчарима. Међутим, сурови климатски услови у пустињи повећавају ризик од страдања великог броја људи који мисле да су кренули на пут који ће им спасити и побољшати животе. Осим климатских услова, путовање Сахаром преко голих и пешчаних области може да буде опасно и због разних животиња које се ту могу срести. По причама миграната који су успели да стигну до Италије, искуства која су доживели у пустињи могу да буду врло трауматична.

Мали камиони су најчешће превозно средство у пустињи. Они су врло често прена-трпани тако да у једном конвоју може да буде и преко 160 мушкараца, жена и деце. Услед

пренатрпаности, људи врло лако могу да падну са камионета приликом преласка преко тешких пустињских терена. Они мигранти који имају више новца себи могу да приуште и знатно удобније путовање мини-бусевима. Ипак, путовање и даље није удобно као путовање нормалним аутобусима. То је због тога што су комби возила, минибусеви и камионети који се користе приликом оваквих путовања у врло лошем стању, на страну што су по правилу увек претоварени. У пустињи се често могу наћи напуштени камионети што указује на то да нека путовања нису ишла по плану.

Осим лоших превозних средстава, проблем представљају и жеђ, глад и чак хипотермија са којима мигранти морају да се боре. Несташица воде у пустињи налаже да се обезбеде и понесу довољне количине воде за цело трајање пута што понекад може да буде врло проблематично. Људска насеља су врло ретка у пустињи што значи да мигранти морају да преваљују дугачке дистанце без прављења пауза. Глад је још један изазов са којим морају да се изборе кријумчарени мигранти (HRW, 2009).

Дуги периоди чекања пре поласка на пут и готово потпуна стерилност сахарске области значи да је несташица хране, а поготово воде редовна појава. Залихе хране и воде обично нестану данима пре стицања на жељену локацију што за оне који нису довољно јаки, смрт од констипације или глади представља реалну опасност.

Осим глади и жеђи, стално је присутна и опасност од разних банди које су спремне да нападну путнике на било ком делу пута. Ове организоване групе су способне да нападну конвој миграната и опљачкају и оно мало пара што су понели на пут. Овакви напади често имају за последицу и насиље, силовања, па чак и убиства. У оваквим случајевима, путовање може бити прекинуто и пре него што су мигранти прешли половину пута кроз пустињу. Непостојање реда и контроле у региону и неодговорност кријумчара може довести до многобројних смртних случајева. Због свега овога, путовање кроз пустињу је врло застрашујуће и они који су имали довољно среће да преживе овај пут имаће нешто са чим ће моћи да упореде једнако опасно и тешко путовање преко мора.

10.5. Кампови за мигранте у Либији

Постоје четири типа кампова, центара за мигранте: Центри за краткотрајно прихватање миграната, Центри за дуготрајно прихватање миграната, Отворени кампови-села и Центри за репатријацију.

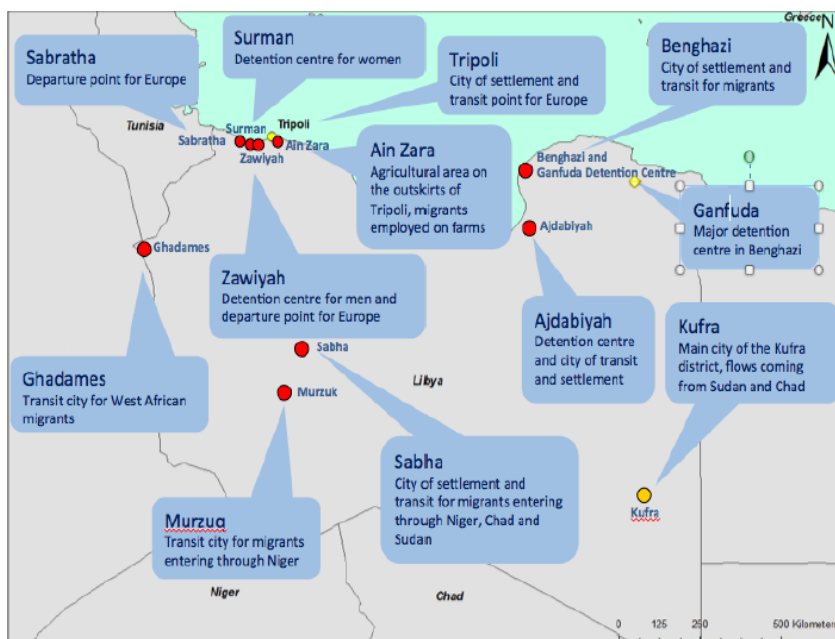
Табела 14. – Прихватни центри за мигранте на територији Либије

	Центри за прихват илегалних миграната
1.	Abu Saleem
2.	Ain Zara
3.	Ajdabiya
4.	Al-Khoums
5.	Alkofrh
6.	Alqoaah
7.	Alqtron
8.	Barak Eshatty
9.	Dierj
10.	Gaht
11.	Gharyan Aborchadh
12.	Gharyan Alhhmra
13.	Jufrah
14.	Misratah
15.	Sabha
16.	Sabratha
17.	Surman
18.	Swoq Alhadikh Benghazi
19.	Tiwieshh
20.	Tobruk
21.	Zliten

(Извор: The Ministry of the Interior, The administration to combat illegal immigration, 2013)

Центри за краткотрајно прихватање служе за задржавање миграната “док не буду пребачени у друге центре, или док не буде донета одлука о њиховој даљој судбини: да ли ће бити ослобођени, или депортовани, или ће добити дозволу за боравак по либијском закону. У овим центрима они су под надзором полиције”. У центрима за дуже прихватање миграната “притвореници немају слободу да долазе и одлазе”, а неки од ових центара се

“могу сматрати затворима”. У само једном оваквом центру у Триполију је само за време посете Европске комисије Либији регистровано 1.100 Африканаца. Трећа категорија кампова је названа “отворени кампови-села” и они се састоје од малих села са својом управом “без видљиве полицијске контроле”. Становници оваквих кампова-села могу да иду свакодневно да траже посао или да завршавају своје обавезе. Ове кампове неки посматрају као “начин контроле илегалних миграната од стране либијских власти тако да непожељне стране држављане држе даље од либијских грађана”.

Карта 5. – Распоред неких од прихватних центара на територији Либије

Четврта категорија кампова се односи на центре за репатријацију где су смештени мигранти који су се добровољно пријавили да се врате у своје земље и ту чекају док се заврше бирократске формалности. Један овакав камп се “налази иза затвора где илегални мигранти који су изразили жељу да се добровољно врате у своје земље могу да буду саслушани од стране службеника својих амбасада и да им буде издата путна исправа у нади да ће авионом отићи у своју домовину. Мигранти су још увек у овом центру са својим пртљагом јер се не усуђују да напусте камп из страха да ће бити ухапшени од стране полиције”.

Табела 15. – Број миграната који су депортовани у своје земље од 1.5.2012. до 31.12.2012. године према националности

Земља порекла миграната	Број
Различите афричке државе	3.952
Нигер	2.813
Пакистан	6
Нигерија	12
Гана	667
Сомалија	3
Етиопија	13
Мароко	10
Бангладеш	3
Тунис	24
Судан	1.007
Египат	4.583
Јордан	2
Мауританија	1
Мали	1
Турска	1
Укупно	13.102

(Извор: The Ministry of the Interior, The administration to combat illegal immigration, 2012)

По питању права радника и депортација, владе афричких држава су у више наврата покушавале да осигурају неке привилегије за своје држављане. Либија је међутим наставила да протерује илегалне мигранте. Око 12.202 мигранта без важећих докумената је пребачено у Гану у периоду од 2000 до 2010. године (NADMO, 2012). Из перспективе појединца, протеривање је остварење најружнијег сна за мигранте. Млади људи из сиромашних породица одлучују се да мигрирају да би стекли одређена финансијска средства и помогли својим породицама код куће. Депортовани држављани Гане из Либије у већини случајева стижу у Акру у пренатрпаним авионима, често и са знацима физичког злостављања на телу (Ghana New Agency, 2014).

Табела 16. – Број миграната који су депортовани у своје земље од 1.1.2013. до 20.9.2013. године према националности

Земља порекла миграната	Број
Нигер	6.063
Нигерија	330
Чад	1.701
Сомалија	24
Гана	437
Буркина Фасо	89
Мароко	85
Тунис	76
Судан	543
Египат	7.319
Пакистан	51
Етиопија	29
Бангладеш	83
Мауританија	13
Мали	464
Обала Слоноваче	49
Того	6
Гамбија	596
Гвинеја	32
Сирија	51
Јордан	26
Палестина	12
Вијетнам	1
Тајланд	1
Сенегал	77
Алжир	4
Индија	1
Сијера Леоне	35
Камерун	1
Укупно	18.097

(Извор: The Ministry of the Interior, The administration to combat illegal immigration, 2011; The Libyan Ministry of the Interior, The administration to combat illegal immigration, 2013)

10.6. Либија као имиграциона дестинација

Упркос чињеници да Либија углавном служи као транзитна земља, она је такође постала и дестинација многобројним мигрантима у потрази за бољим економским условима. Либијска економија се нарочито за време владавине Муамера ел Гадафија брзо развијала, а држављани околних земаља су непрестано тражили уточиште у земљи и нудили се као радници свих занимања само да би зарадили нешто новца и могли да издржавају себе или чак и своје породице у домовини (Homeland Security, 2013). То је било могуће јер је либијска валута била стабилнија и јача од валута у њиховим земљама. Ови имигранти су представљали извор јефтине радне снаге за градове као што су Триполи и Бенгази.

Током и после рата, многи мигранти су побегли или су задржани као притвореници у камповима. Неки од њих су чак искоришћени од стране појединих наоружаних група да се боре на њиховој страни током сукоба. У неким деловима земље они још увек учествују у разним оружаним операцијама.

По завршетку рата ситуација у Либији се ипак није вратила у пређашње стање. Ситуација може бити и све гора имајући у обзир све више случајева уцењивања, насиља и експлоатације страних миграната. Док многи мигранти покушавају да се врате у своје земље, многи падају у искушење да покушају да пронађу ново место за живот и Италија им делује прилично примамљиво.

Према подацима које су либијске власти дале делегацији Европске комисије 2004. године, пре сукоба у Либији је радило око 600.000 легалних миграната уз још између 750.000 и 1,2 милиона илегалних миграната. Међународна организација за миграције (ИОМ) је проценила да је у Либији 2005. године у периоду пре избијања сукоба било 2,5 милиона миграната. Од тога, милион Египћана, по 80.000 Пакистанаца и Суданаца, 63.000 држављана Бангладеша, 26.000 Филипинаца, 10.500 Вијетнамаца и велики број држављана подсахарских земаља, пре свега из Нигера, Чада, Малија, Нигерије и Гане (Edwards Martin, 2013).

Табела 17. – Мигранти пристигли у Либију од 20. фебруара до 26. маја 2011. године према земљи порекла и земљи одакле су стигли

Држава из које су стигли мигранти	Држава порекла миграната	Број	%
Египат	Египат	97.407	18,3
	TNCs	74.911	14,1
	Укупно	172.318	32,4
Тунис	Тунис	47.414	8,9
	TNCs	185.442	34,9
	Укупно	232.756	43,8
Алжир	Алжир	1.081	0,2
	TNCs	11.324	2,1
	Укупно	12.405	2,3
Нигер	Нигер	65.750	12,4
	TNCs	3.678	0,7
	Укупно	69.428	13,1
Чад	Чад	26.761	5,0
	TNCs	307	0,1
	Укупно	27.068	5,1
Судан	Укупно	2.800	0,5
Италија	Укупно	13,110	2,5
Малта	Укупно	1.454	0,3
Укупно		531,439	100
Од тога TNCs	Укупно	290.226	54,6

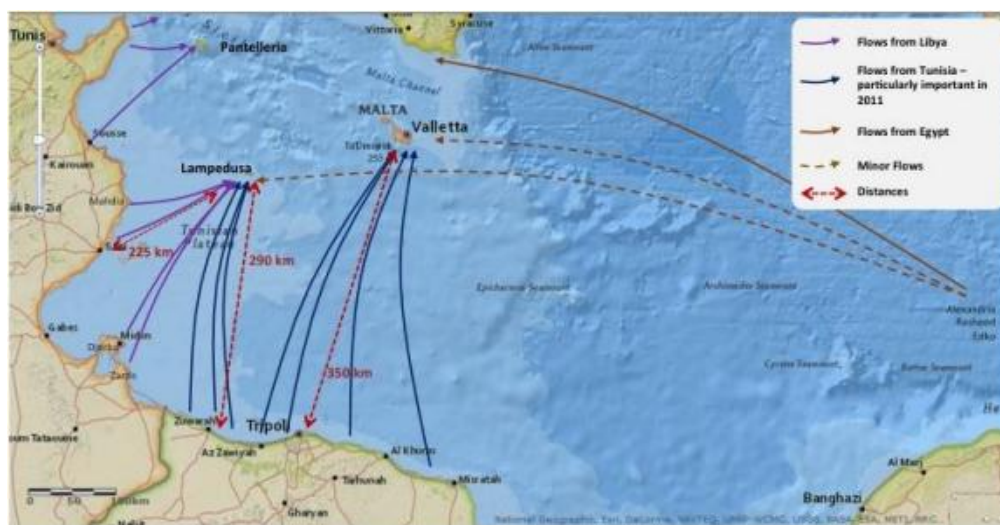
(Извор: ИОМ, 2011)

По избијању ратних сукоба на територији Либије мигранти су претежно пребегли у Тунис (43,8%) и Египат (32,4%). Преко граница са Нигером и Чадам је прешло 13,1%, односно 5,1% од укупног броја миграната. У Алжир је избегло свега 12.405 миграната. До обала Европе, тј. Италије и Малте стигао је такође занемарљив број миграната, свега 14.564 особе, или 2,7% од укупног броја (Martin, 2013)

10.7. Пут из Либије до Европе

➤ *Пут од либијске обале до Малте и острва Лампедуза*

Циљ бродова који напуштају либијску обалу је италијанско острво Лампедуза. Међутим, неки од тих бродова залутају на мору и бивају спашавани од стране малтешке обалске страже. На тај начин Малта прима већи број миграната у односу на своју популацију него било која друга развијена држава на свету. У десетогодишњем периоду од 2002. до 2012. године, на Малту је бродовима стигло 16.645 миграната, готово сви из Либије. За разлику од тог периода, 2012. године највише миграната пристиглих на Малту били су Сомалијци. Према grubим проценама, од укупног броја миграната који стигну на Малту 80-90% су они који су спашени на мору. Према канцеларији УНХЦР-а на Малти, 2,5% оних који се одлуче на ово путовање страдају се на мору.

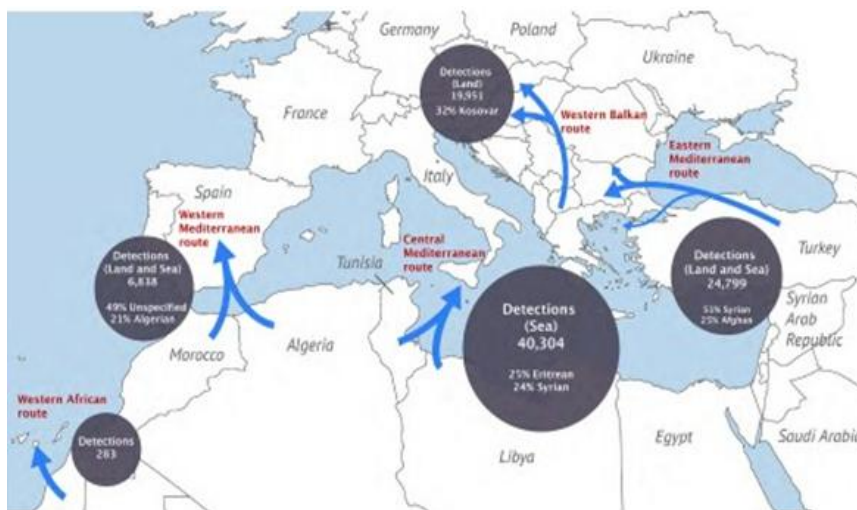
Карта 6. – Путеви из Либије ка Малти и Лампедузи

Сви мигранти који стигну на ово медитеранско острво бивају притварани и у том притвору остају све док им се не реши статус. Ово једино не важи за осетљиве категорије становништва.

Између 2001. и 2011. године, на острво Лампедуза бродом је приспело 190.425 миграната, од којих је око 60% било из Либије. Од Лампедузе мигранти лакше могу да наставе пут ка другим деловима Европе, а у том смислу у прилог им иде и чињеница да

сви који стигну на острво бивају пребачени на копно ради процесуирања, Такође, Италија нема закон по коме илегални мигранти аутоматски бивају притварани. У проценама људи ангажованих на збрињавању и помоћ мигрантима, наводи се да 5-10% бродова који се упуте ка Италији не стигну до свог циља.

Иако велики број бродова стиже до Малте и Лампедузе, очигледно је да је Малта циљ врло малог броја миграната и да они на ово острво стижу потпуно ненамерно и случајно. То је најчешће због тога што се изгубе на мору или буду опажени од стране обалске страже Малте.

Карта 7. – Број илегалних прелазака границе на неким рутама ка ЕУ и национална припадност миграната (Извор: Frontex Risk Analysis, 2014)

На овај пут ка Европи се одлучују мигранти готово свих националности, а цена оваквог путовања је између 300 и 2.000 америчких долара у зависности од кријумчара и доба године. Цена је знатно нижа током зимских месеци јер је море знатно немирније па је самим тим и пут много опаснији. Мигранти се обично окупљају у лукама између Триполија и туниске границе. Кријумчари обезбеђују локације, углавном напуштене зграде, на којима мигранти чекају повољне услове за даљи део пута. Понекад то чекање траје свега пар дана, а некад може да потраје и неколико месеци. Кад кријумчари процене да пут може да се настави, односно да се крене преко мора ка Европи, мигранти се укрцавају на бродове на којима понекад може да буде и више од 100 људи. Ту су врло често и жене и тек новорођене бебе. Ови бродови испловљавају ноћу да не би били опажени од стране либијских органа безбедности и обалске страже. Ово путовање је веома опасно јер бродови који

се користе за превоз миграната нису предвиђени за толики број путника. На њима не постоји ни одговарајућа навигациона опрема због чега се многи изгубе на мору.

Мигранти су на овом путу врло често суочени са несташицом воде и хране што би требало да буде обезбеђено од стране кријумчара. Због тога су приморани да пију морску воду и да преживљавају са врло мало хране што доводи до појаве разних болести.

Од јануара до априла 2015. године око 1.600 миграната је погинуло на путу од Либије до острва Лампедуза што ову мигрантску руту чини најсмртоноснијом на свету (The Wall Street Journal, 2015).

Овакав пут обично траје 2-6 дана, али било је и бродова који су лутали морем и по десетак дана. Процењује се да месечно на овај начин пут Европе крене 3.000 - 4.000 миграната. Обалске страже Малте и Италије активно надгледају своје територијалне воде и већина бродова која стигне до њихових обала су они који су спашени од стране њихових стража и на тај начин мигранти бивају приведени законима двеју држава. На Малти сви мигранти аутоматски бивају притварани, док они који стигну до Лампедузе бивају пребачени до италијанског копна ради даљег процесуирања.

Миграције са афричког континента су постале знатно интензивније и масовније током последње декаде. Овакав тренд је последица економске и демографске револуције које се морају препознати у циљу разумевања проблема повезаних са миграцијом. Од средине 1970-их година, афрички континент је стално био захваћен политичким и економским кризама и све оне су имале негативан утицај на развој приватног сектора као и на капацитете политичких интеграција. Шансе за запослењем у јавном сектору су значајно опале, док је приватни сектор превише слаб и још увек неразвијен да би могао значајније да утиче на побољшање ситуације на тржишту рада. Уз све ово, Африка има и високу стопу раста популације што је довело до тога да се број становника на континенту скоро учестворостручио од времена стицања независности већине афричких држава. Удео младе популације у укупном броју становника је знатно већи у поређењу са остатком света, према оквирним проценама око половина укупног становништва је млађа од 18 година. Као резултат тога, велики број младих сваке године пристиже на тржиште рада са slabим изгледима за проналажење посла.

Илегална миграција ка европском континенту је постала главно питање за 28 држава чланица Европске уније. Број миграната који прелазе медитеранско море са намером да

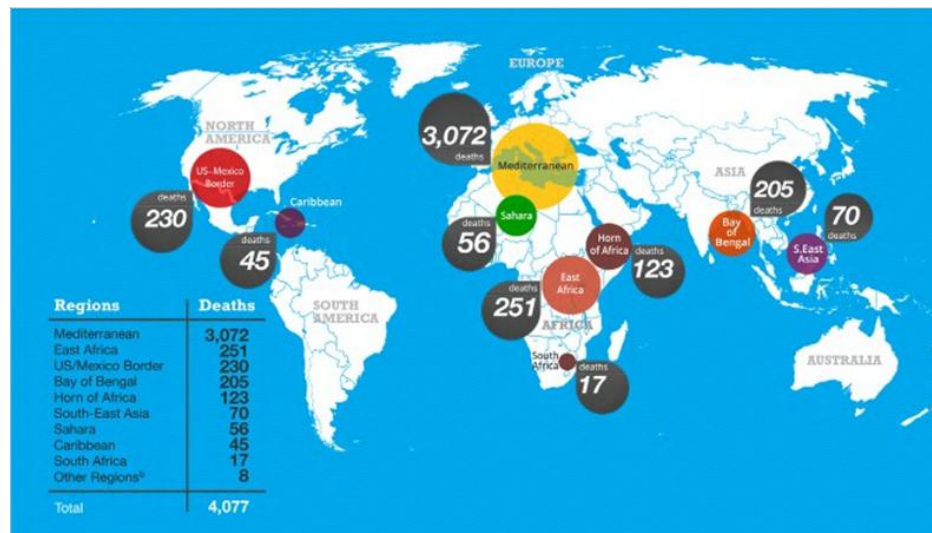
илегално уђе на територију држава ЕУ је достигао рекордан ниво у 2014. години када је 267.344 особа регистровано на европским границама. Ово је више него двоструко већи број људи који су илегално дошли до европског континента преко Медитерана него током 2013. године (Frontex, 2015). У току 2015. године у Италију је преко Медитерана стигло 153.842 мигранта, што је 9% мање него претходне године. Већина миграната и избеглица била је из Еритреје, Нигерије и Сомалије, док је број сиријских избеглица значајно опао јер се највећи број њих определио за источномедитеранску руту према Грчкој (Italian Ministry of the Interior).

До средине 2000-их година, Мароко је био земља из које је долазио највећи број илегалних миграната у Европу, али последњих година највећи број илегалних миграната долази из земаља погођених ратом или другом врстом немира као што су Сирија, Сомалија и Авганистан (Düvell, 2011; Frontex, 2015). Слична промена се десила и на примеру Италије где је забележено значајно смањење броја илегалних миграната из Марока током последње деценије (Engbersen, Snel & van Meeteren, 2013). Ово је пример чињенице да се обрасци миграције у Европу константно мењају (Collyer & De Haas, 2012). Као што ће бити приказано у овом раду, путеви уласка миграната у ЕУ се стално мењају и прилагођавају околностима које владају у земљама порекла миграната, земљама транзита и земљама крајњег одредишта.

10.8. Прелазак преко Медитеранског мора

Извештаји о превртању бродова на којима су мигранти док прелазе море су врло чести последњих година. Ово се дешава упркос чињеници да су модерне технологије учиниле путовање преко мора много удобнијим него што је то било раније (Smith, 2006).

Непостојање законске регулативе и заштите чини путовање кријумчарених миграната опаснијим и ризичнијим него што би иначе требало да буде. Недостатак контрола на мору и непредузимање мера надгледања резултовало је губитком многих људских живота. Рибари често откривају олупине бродова приликом обављања својих послова, а извештаји у медијима о тим несрећама се појаве и недељама после времена бродолома.

Карта 8. – Број страдалих миграната на границама у свету у периоду јануар-септембар 2014. године (Извор: IOM calculations based on various sources including media reports, information gathered by IOM Field Offices, data from medical examiner offices and UNHCR)

Као и камионети који се користе за кријумчарење миграната кроз Сахару, и бродови су пренатрпани мигрантима. Врло често се мигранти на тим бродовима суочавају са несаташицама пијаће воде и хране. Постоје случајеви и када су ноћи изузетно хладне и многи мигранти се том приликом разбољевају. И хигијенска ситуација на бродовима је с обзиром на пренатрпаност забрињавајуће лоша. Потенцијалне опасности отвореног мора као што су велики таласи и јаки ветрови представљају још један изазов са којим се мигранти морају изборити да би стигли до своје “обећане земље”. Чак и на мору, страх од хапшења и злостављања од стране безобзирних органа власти остаје присутан. Због тога је вероватноћа да се не успе у намери да се стигне до жељене дестинације прилично велика. График испод приказује систематизоване податке о ситуацији у погледу страдања миграната према подацима UNODC.

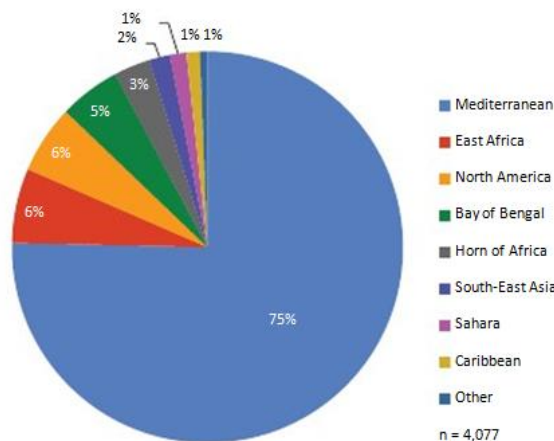

График 6. – Регионима у којима је забележено највише смртних случајева миграната у периоду јануар-септембар 2014. године

(Извор: IOM's own calculations based on data from various sources)

Много је случајева страдања миграната на мору. Недалеко од обала Либије потонуо је брод који је превозио 200 особа. У октобру 2013. године утопило се 366 миграната када је потонуо брод недалеко од обала острва Лампедуза. Сматра се да је током 2014. године настрадао 3.072 мигранта на Медитерану, што је много више од процењених 700 несрећних случајева у 2013. години. Међународна организација за миграције дала је процену да је најмање 4.077 миграната страдало током 2014. године, а најмање 40.000 од 2000. године на овамо. Стваран број смртних случајева је вероватно и много већи, јер се готово исти број миграната креће и по удаљеним и неприступачним деловима света где број страдалих остаје непознат. Неки стручњаци процењују да на сваки леш страдалих миграната који буде пронађен, долазе још најмање два која никад не буду откривена. На основу података сакупљених од стране ИОМ-а (Међународна организација за миграције), велика већина смртних случајева у 2014. години се десила на Медитерану, негде око 75% од укупног броја страдалих миграната те године, што ову област чини најсмртоноснијим морем за мигранте на свету. Када се посматрају подаци сакупљени у дужем временском периоду (од 2000. године на пример), процењује се да је најмање 22.400 особа изгубило животе у покушајима да стигне до обала Европе (IOM calculation based on The Migrants Files data).

Табела 18. – Процене броја страдалих миграната на границама широм света

Region	Number of deaths	Years	Source
Sahara	1,790	1996–2013	Fortress Europe
United States–Mexico border	6,029	1998–2013	United States Border Patrol
European external Borders	22,400	2000–2014	IOM based on The Migrants Files
Australian waters	1,495	2000–2014	Australian Border Deaths Database
Horn of Africa	3,104	2006–2014	UNHCR; IOM for 2014
Bay of Bengal	1,500–2,000	2012–2014	UNHCR; Arakan Project
Caribbean	188	2012–2014	UNHCR; IOM for 2014

На основу ових података се долази до чињенице да је у посматраном периоду (1996-2014. година) годишње у просеку страдало 1.500 миграната. На основу доступних података, 2014. година представља најсмртоноснију годину у овом периоду са двоструко више смртних случајева у току првих девет месеци те године него за време “Арапског пролећа” 2011. године када је 1.500 људи страдало у покушају преласка преко Медитеранског мора (UNHCR, 2012). Ти подаци су готово пет пута већи од броја од 630 страдалих или несталих миграната на Медитерану током 2007. године. Број смртних случајева у последње време је достигао забрињавајуће размере нарочито када је почетком септембра 2014. године у највећем бродолому до сада страдало око 500 миграната (ИОМ, 2014).

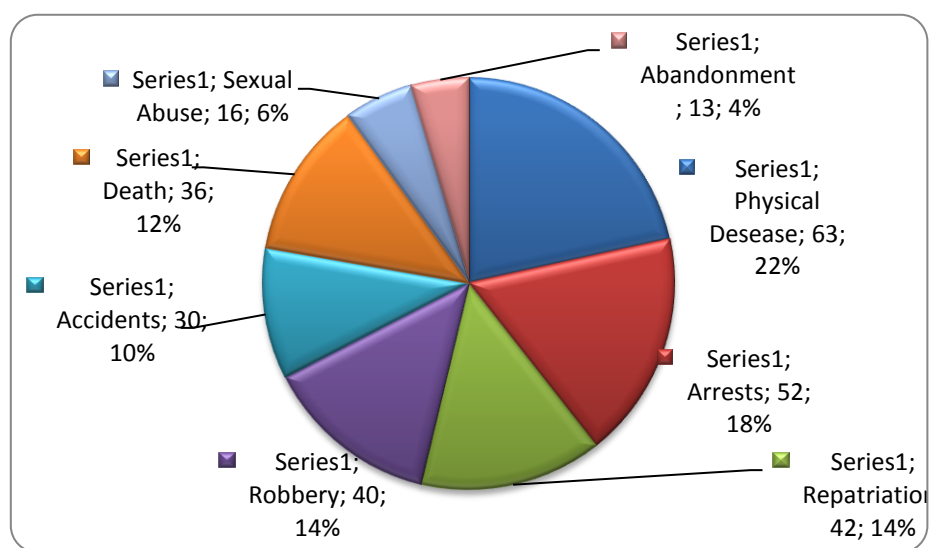

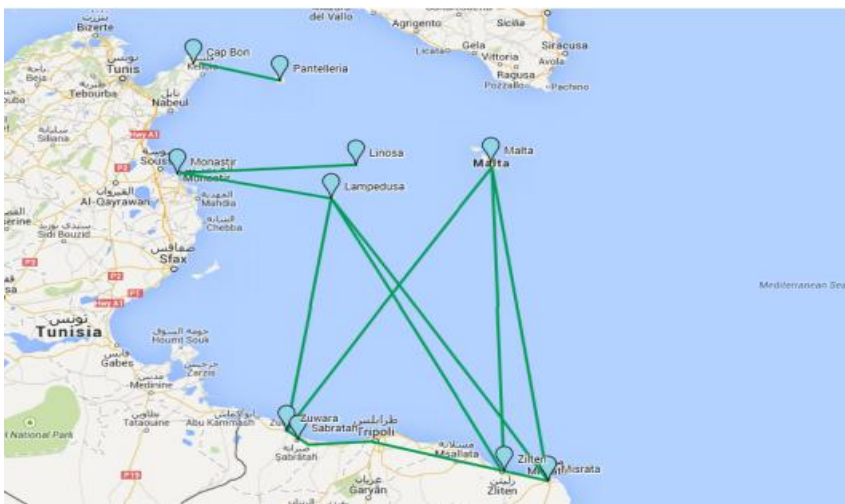
График 7. – Најчешћи проблеми са којима се суочавају мигранти на путу

Претходни график подсећа на то како је преживљавање миграната на путу изложено многим проблемима. Као резултат свих ових проблема које мигранти нису могли да предвиде, а кријумчари их обично занемарују, шансе да се овакав пут неуспешно заврши су прилично велике.

У априлу 2015. године Италија је доспела на насловне стране светских медија када је брод на којем је било на стотине тражилаца азила потонуо недалеко од обале при чему је страдало 700 људи (ИОМ). Овај инцидент осликава рапидно повећање стопе миграција из Африке у Европу последњих година, делимично и због “Арапског пролећа”. Становништво Африке деценијама је мигрирало ка Европи али је нестабилност у земљама широм Северне Африке условила и смањење капацитета либијске државе да контролише своје границе, што је резултирало незапамћеним таласом миграната према Италији последњих година.

10.9. Остале мигрантске руте ка Европској унији

Реакција Европске уније на повећану стопу илегалних миграција је била повећање сигурности својих граница и изградња “Европске тврђаве” (De Haas & Czaika, 2013). Међутим, “појачана контрола граница није зауставила миграције”. Рекордан број приспелих илегалних миграната у Европу током 2014. године најбоље доказује ову тврдњу. Незаконити уласци на територију ЕУ представљају велики изазов за државе у погледу угрожавања државног суверенитета и у погледу потребних ресурса за решавање овог проблема.

Карта 9. – Централно-медитеранска рута илегалних миграната ка Европи

Државе на спољашњим граница ЕУ као што су Италија и Грчка, примиле су последњих година највећи број илегалних миграната. У децембру 2011. године, Европски суд правде је одлучио да мигранти не могу да буду враћени у Грчку у складу са даблинским споразумом због преоптерећеног система азила и лоших услова за тражиоце истог у Грчкој. Италија је “поделу терета прихвата миграната” и проблем миграција генерално, поставила као један од приоритета агенде ЕУ услед велике диспропорције у погледу броја илегалних миграната које је земља прихватила и недостатака државних ресурса који су неопходни за решавање овог проблема.

Слика 2. – Миграција преко мора

Постоје три главне руте за кријумчарење миграната према Италији и даље. Прва је западна рута коју највише користе држављани Малија, Гамбије и Сенегала. Ова рута се често спаја са централном рутом у Сахари којом се углавном крећу мигранти из Нигерије, Гане и Нигера. Постоји и источна рута којом се крећу становници Сомалије, Еритреје и области Дарфур у Јужном Судану. Ова рута има правац према северу кроз Судан и Египат, а затим иде дуж северних обала Африке. Све ове руте се спајају у области Магреба, а последњих година баш у Либији, да би одатле мигранти наставили путовање ка Италији. Цена путовања до Италије стаје неколико стотина америчких долара у зависности од дистанце која се прелази и потешкоћа на путу.

Табела 19. – Главне руте илегалних миграција ка Европи током 2014. године

Route	From	To	Number of Irregular border crossings Jan-Nov 2014 (Frontex, 2015)	Top 3 origins of irregular migrant detections (Frontex, 2015)	Number of detections per nationality (Frontex, 2015)
Central Mediterranean	Libya or Tunisia	Italy or Malta	170,664	Syria	39,651
				Eritrea	33,559
				Unspecified sub-Saharan nationals	26,340
Eastern Mediterranean	Turkey	Greece, Bulgaria or Cyprus	50,834	Syria	27,025
				Afghanistan	11,582
				Somalia	1,621
Western Balkan route	Serbia, Bosnia and Herzegovina, Montenegro, Kosovo, Macedonia and Albania	EU Countries	43,357	Kosovo	22,059
				Afghanistan	8,342
				Syria	7,320
Western Mediterranean route	Morocco	Spain	7,842	Cameroon	1,497
				Algeria	734
				Mali	669

(Извор: Frontex, 2015)

Догађаји у Либији су открили да су северноафричке државе постале капије ка Европи. Нарочито мигранти из подсахарске Африке користе овај коридор као транзитну руту. Главне области пристизања миграната који путују морем се налазе тамо где је растојање између Африке и Европе најмање. Раније је главна траса из Западне Африке ка Европи ишла кроз Мауританију ка Мароку, али се касније померила на Либију услед затварања Сеуте и Мелиље одакле су мигранти прелазили Гибралтар. Ова промена се може приписати и ефикасној италијанској контроли Медитеранског мора. Сви илегални мигранти из подсахарске Африке покушавају да стигну до италијанског острва Лампедуза користећи пут кроз Либију, Алжир и Тунис.

Карта 10. – Западно и централно афричке руте ка Европској унији

Карта 11. – Источноафричка рута ка Европској унији

Неспорно је да је током последње деценије дошло до повећања броја илегалних миграната из Африке у Европу, међутим већина доступних емпиријских доказа оспорава ову тврдњу.

- Прво, илегалне миграције из Африке у Европу нису скорашња појава као што се углавном истиче. Илегалан прелазак преко Медитеранског мора од стране становништва северноафричких земаља је у ствари почео још од раних 1990-их година када су Италија и Шпанија увеле визе за улазак на њихове територије и од тада непрекидно трају ова кретања становништва. Једина велика промена која се у међувремену десила, нарочито од 2000. године па на овамо, је да су се у овим миграторним кретањима укључили и становници подсахарске Африке који су у последње време чак и бројчано надмашили северноафриканце.
- Друго, заблуда је да су сви, или бар већина миграната који прелазе Сахару у транзиту ка Европи. Врло је вероватно да више подсахарских Африканаца живи у земљама Магреба него у Европи. Процењује се да годишње копном у земље Магреба пристигне између 65.000 и 120.000 становника подсахарских земаља, од којих према проценама само 20-38% настави пут ка Европи. Иако је Либија сама по себи важна дестинација миграната, многи од њих после неуспеха при покушају преласка у Европу остају у Северној Африци као другој најбољој опцији.
- Треће, већина западноафриканаца у Европу стиже легалним путем. Последњих неколико година укупан пораст броја регистрованих држављана западноафричких земаља у земљама Европске уније је око 100.000 годишње. Са друге стране, уку-

пан број илегалних миграната из Западне Африке који пристиже у Европу се мери са неколико десетина хиљада људи. Према неким проценама тај број се креће између 25.000 и 35.000 придошлица годишње, што је занемарљив део у односу на укупну имиграцију у земље Европске уније која је 2004. године износила 2,6 милиона људи. Већина ових миграната у Европу улази легалним путем, а затим ту остаје и после истека важења виза.

- Четврто, упркос тренутном повећању броја миграната из Западне Африке у европске земље, тај број је и даље врло скроман у поређењу са миграцијама из Северне Африке и Источне Европе. Процењује се да у 10 европских земаља у које долази највећи број миграната има око 800.000 западноафриканаца, што је доста мање у поређењу са 2.600.000 миграната из Северне Африке. Само су мигранти из Марока бројнији од миграната из свих западноафричких земаља заједно.
- Пето, позитивне промене у либијској спољној политици су допринеле великом таласу прекосахарских миграција у Либију. Нарочито су санкције Уједињених нација у периоду од 1992. до 2000. године приморале Либију да интензивира своје односе са подсахарским државама. Као део ове обновљене “пан-афричке” политике, Либија је почела да прихвата раднике ових подсахарских земаља. Либија је на тај начин постала крајња дестинација за мигранте из Западне Африке и из земаља рога Африке (Boubakri, 2004; Hamood, 2006; Pliez, 2002). Почетком деведесетих година XX века највише миграната у Либију је стигло из суседних земаља (Судан, Чад и Нигер) које су очигледно постале транзитне земље за мигранте из знатно веће области подсахарске Африке (Bredeloup and Pliez, 2005).

11. БУДУЋНОСТ АФРИЧКИХ МИГРАЦИЈА КА ЕВРОПИ

Мотиви који покрећу на хиљаде људи да крену на пут преко Сахаре и Медитеранског мора нису безначајни. Разлози да се неко одлучи да се ухвати у коштац са опасностима пустиње или великим таласима на мору леже у одлуци да се побегне из окрутних животињских околности који се више нису могли подносити и због тога се пре бира ризик на путовању ка обали из снова, чак и ако то може коштати живота, него проналажење неких алтернативних решења у локалној средини.

Државе на обалама Медитеранског мора се разликују по много чему. Разликују се на пример по економској снази и економском потенцијалу где су северније земље богате, а оне на јужној медитеранској обали сиромашне. Разлика постоји и у стопи фертилитета која је висока на југу, а врло ниска на северу што утиче на старосну структуру становништва у овом региону. Међутим, ни Северна Африка није хомогена по много чему, и ту постоје велике разлике у погледу БДП држава, броја становника, нивоу образованости и стопи незапослености (Walter, 2012).

Прилив афричких миграната у Европу је повезан са стварним прогресом и конкретним резултатима на афричком континенту који су остварени, или је боље рећи нису остварени у смислу постизања политичке стабилности и прекида оружаних сукоба, обезбеђивању слобода и демократије, поред већ довољно наглашавањем економског аспекта и достизања вишег БДП-а по глави становника што ће гарантовати испуњавање основних захтева пристојног живота. Тек онда могу бити заборављени кошмари глади, сиромаштва, незапослености, смртоносних болести и немогућности да се избори са природним катастрофама (Обуанан, 2003).

Афричком континенту је неопходно хитно преиспитивање политичких, економских и друштвених односа, као и активније учешће институција и организација као што су Афричка федерација, Организација арапских држава, Унија арапских земаља Магреба и Друштво Сахел-сахарских земаља као и осталих афричких држава које ће посветити пажњу решавању конфликта мирним путем уз помоћ најефикаснијих начина и уз помоћ најпогоднијих средстава ширењем друштвене и културне свести међу становништвом афричког континента.

Пораст броја становника је најзначајнија карактеристика модерног света, а уједно представља и велики изазов за човечанство, нарочито за земље у развоју. Број становника ових земаља расте много бржом стопом него њихов економски развој и могућност прехранивања њиховог становништва.

Европа се налази у ситуацији у којој мора да буде свесна чињенице да, и да заиста жели да се у потпуности одупре илегалним миграцијама, мора да има у виду да се суочава са недостатком радне снаге јер се само у току 2007. и 2008. године јавила потреба за попуњавањем 5,5 милиона радних места. Сада се поставља питање да ли ће Европа прекршити своју миграциону политику у циљу обезбеђивања даљег економског напретка.

Европски политичари су усвојили врло строге прописе у вези са издавањем виза арапском и афричком становништву јер њихове земље порекла сматрају регионима одакле прети тероризам који је и највећа брига Европе и Европљана, нарочито после догађаја 11.09.2001. године. Закони који се односе на прихватање захтева за улазак на територију ЕУ се донекле могу сматрати и расном дискриминацијом што је нарочито изражено у периоду после распада СССР-а и прихватања Источне Европе од стране Западне. Источно-европски народи су имали предност приликом добијања посла у односу на ваневропске народе због сличног језика, културе и обичаја, али многи експерти и аналитичари указују да је економски развој који се дешава у Источној Европи резултат слободне и отворене економске политике која ће у скорије време довести до јачања економија ових земаља што ће условити и охрабрити усвајање мигрантских политика које ће бити благонаклоне према мигрантима. Због овога је земљама Западне Европе преко потребна радна снага да би се могле носити са растом цена енергената, хране, услуга као и производа који су неопходни у задовољавању потреба појединаца. Врло је важно обратити пажњу и на све факторе који ће утицати на миграције у будућности, било оне легалне или илегалне, као што су све чешће несреће, непрекидни оружани конфликти међу народима и подређен економски положај становника афричког континента. Сви ови фактори ће интензивирати процес миграција без обзира на све ризике и страхоте при преласку Сахаре и Медитеранског мора (Center for Arab Unity Studies, 2010).

Сваки план који се односи на проблем миграција, донет од стране групе земаља или једне државе, неће бити успешан осим уколико не подразумева партнерство, сарадњу и координацију са земљама са јужне обале Медитеранског мора. Проблем је у томе што пос-

ледице илегалних миграција погађају све државе и јужно и северно од Медитеранског мора што може да доведе до ремећења међународних односа између ових држава. Због тога, проблем миграција, легалних или илегалних, мора да окупи афричке, европске и државе Магреба на једном месту јер су све оне у директној вези са миграцијама (Alhawwat, 2009).

Стога, под тренутним условима који се даље могу додатно компликовати ширењем оружаних конфликта и спорова и мешањем европских држава у дешавања на афричком континенту и у арапским државама, само ће се повећати број илегалних миграната који ће учинити све да се докопају Европе.

Несуочавање са проблемом илегалних миграција уз помоћ глобалних решења и непосвећеност развојним пројектима и проналажењу мирољубивих решења за нестабилне регионе који се суочавају са племенским обрачунима само ће још више убрзати овај процес и неће зауставити проток миграната.

Као резултат страних интервенција у унутрашње послове држава афричког континента и давање предности личним интересима афричких лидера, довело је до ситуације да афрички становници свој живот претварају у опасну авантуру не би ли остварили своје снове које не би могли да остваре животарећи у политичким, економским и друштвеним условима који тренутно постоје.

Улога међународних организација као што су Афричка унија, Европска унија, Уједињене нације и Арапска лига мора бити много активнија у смислу међународне сарадње свих оних који имају додирних тачака са овим феноменом. Један од разлога интензивирања процеса илегалних миграција је и тај што се овај проблем посматра парцијално, а он као глобални проблем захтева међународну сарадњу, политичку стабилност и развојне пројекте у земљама порекла миграната.

Због интензитета процеса илегалних миграција и незаконитог прелаза преко Либије од стране афричког становништва на путу до Европе, при чему је Либија само транзитна земља за становнике земаља Магреба, али и осталих Африканаца у намери да стигну до италијанске обале, тачније до острва Лампедуза, морају се тражити решења и планови кроз заједничке акције свих земаља Медитерана.

Индивидуални и двострани покушаји у борби против илегалних миграција су се показали узалудним. Сваког дана се чују вести о страдању група миграната приликом пре-

ласка кроз пустињу или преко мора, а фокус борбе против илегалних миграција на фактор безбедности није дао никакве резултате и неће спречити даље афричке миграције. Сва пажња се мора посветити политичким решењима кроз стварање механизма за решавање племенских размирица и граничних спорова између држава. Мора се радити и на остваривању политичке и безбедносне стабилности, као и одрживог развоја заснованог на економским и друштвеним пројектима који ће омогућити стабилан живот људи у свом завичају. Важан аспект борбе за заустављање илегалних миграција представља и повећање БДП-а по глави становника у земљама порекла миграната. Уместо трошења буџетских средстава на заштите граница, изградње затвора и коришћења напредних технологија у откривању миграната у пустињи и на мору, као и на ангажовање војске и полиције у борби са овим проблемом, много је корисније да се велике суме новца и велики напори усмере на развојне пројекте у земљама одакле потичу мигранти и у едукацију афричке деце кроз разне медије о опасностима које носи миграција.

Из свега претходно изнетог могу се извести неки закључци и предлози као што су:

- Рад на сарадњи, координацији и консултацијама између земаља порекла миграната, транзитних земаља и земаља крајњег одредишта како би се применила ефективна решења за овај проблем.
- Пронаћи стварне факторе и разлоге који утичу на интензитет процеса илегалних миграција и дати на значају политичком, економском и друштвеном аспекту при решавању проблема, за разлику од досадашње праксе која се фокусира само на аспект безбедности.
- Подстаћи активније учешће разних међународних организација као што су Афричка федерација, Европска унија и Арапска унија земаља Магреба.
- Укључити партнерске и споразуме о сарадњи на бази равноправних односа.
- Настојати да се ограниче користи од илегалних миграција.
- Рад на уништавању мрежа трговине људима и поштравање казни члановима ових група кроз доношење посебних закона за борбу против илегалних миграција.
- Формирање центара за сакупљање информација о илегалним миграцијама и размена тих информација између земаља које су обухваћене овим процесом.
- Унапређивање развојних планова у земљама одакле потичу мигранти и развој друштвених стратегија у циљу постизања стабилности и мира на Медитерану.

- Сарадња на развијању модерних система за надгледање граница.
- Активније учешће медија и организовање семинара и конференција у циљу подизања јавне свести о опасностима које прате илегалне миграције.
- Одривање од свих културних и друштвених предрасуда које ометају комуникацију, дијалог и сарадњу међу људима.
- Регулација присуства арапског и афричког становништва на територији Либије кроз развој процедуралних и законских контрола.
- Улагање напора афричких и арапских земаља у своје институције уз помоћ којих би се утицало на смањење масовних страдања у Сахари и на Медитерану.
- Мора се одмах престати са хапшењима и притварањима миграната.
- Морају се одмах затворити притворенички кампови за мигранте где су услови живота недостојни људи. Морају се обезбедити бољи услови за беспомоћне групе као што су жене, трудне жене, млади и малолетници без пратње родитеља.
- Морају се предузети и мере које ће гарантовати да су државни службеници у оваквим камповима обучени и плаћени за тај посао.
- Морају се зауставити злоупотребе и злостављања миграната на мањим контролним пунктовима.
- Морају се донети нови уставни закони који ће осигурати поштовање људских права свим људима у складу са међународним моделима.
- Мора се престати са криминализацијом свих оних који прелазе преко либијске територије и насумичног притварања појединаца.
- Треба се спровести независна истрага како би се направила разлика између оних који су заиста починили недела за време сукоба и оптужити их пред судовима.
- Илегалне миграције су глобални феномен који захтева међународну сарадњу у борби за њихово спречавање и заустављање.
- Најважнији фактори који доводе до илегалних миграција су повезани са политичким и економским мотивима, али то не значи да географски, демографски друштвени фактори немају никаквог утицаја. Приликом проучавања овог феномена истраживачи не смеју запоставити ни један од фактора који могу имати неког утицаја.
- Миграцијама више није обухваћено само необразовано и неквалификовано становништво, већ углавном образовано.

- Мигранте углавном чине мушкарци, али је примећено и све више жена и младих људи међу њима.
- Неједнакост у економској развијености, све веће разлике између богатих и сиромашних земаља, модернизација и доступност средстава комуникације (телефони, интернет, новине, радио) и олакшано коришћење транспортних средстава (копнених, ваздушних и морских) само ће још више погоршати ситуацију у вези са илегалним миграцијама.
- Ова врста миграција води ка многим политичким, економским, безбедносним, демографским, друштвеним и здравственим импликацијама у свим земљама које имају додирних тачака са илегалним миграцијама.
- Земље порекла миграната се сматрају највећим губитницима у овом процесу.
- Препуштање надлежности за илегалне миграције на афричком континенту Западним земљама.
- Усвајање разних сигурносних мера није, нити ће дати икакве озбиљније резултате, већ само доводи до повећања броја притворених миграната у нехуманим условима.

11. ЗАКЉУЧАК

Из прегледа литературе која је коришћена у писању ове докторске дисертације јасно је да је проблем илегалних миграција привукао значајну научну пажњу. Упркос примени бројних методолошких поступака, резултати до којих се дошло и даље су врло непоуздани. Међутим, проблем илегалних миграција ће и даље привлачити велику пажњу научника и политичара.

Велика препрека у истраживању илегалних миграција је недостатак података, али то није проблем само у овом случају. Непостојање поузданих и корисних података је присутно и приликом истраживања у другим областима од јавног значаја. Подаци су неадекватни или уопште не постоје и у другим врло важним областима које се тичу незапослености, здравствене заштите, криминала, употребе наркотика, уништавања животне средине итд. Ипак, недостатак поузданих и одговарајућих података ни на који начин није угрозило покретање и доношење важних мера и политичких одлука у овим областима јавног живота. Само је када се ради о илегалној миграцији аргумент о непостојању података искоришћен како би спречио напоре на решавању овог проблема. Очигледно је да би ситуација било знатно боља да су доступни неопходни подаци. Али нису. Чињеница је да избор тема за истраживање у друштвеним наукама не може и не сме зависити од квалитета доступних података.

Имиграција је дубоко укореењена у европској историји. Она је прилично сложена у погледу врсте и статуса мигрантских група. Имиграција и насељавање миграната до сада су се посматрале као две засебне ствари. У циљу проучавања имиграције, мора се узети у обзир и разноликост овог феномена укључујући и разноликост група миграната у смислу времена миграције, порекла и места насељавања миграната. Европска друштва су се мењала под утицајем имиграната и њиховог насељавања на европски континент. На утицај који су имали имигранти на европска друштва утицали су бројни фактори као што су закони, политичка права, могућност запошљавања, социјална политика, здравствени систем, стабилна политика, образовни систем, стратегије интеграције и проблеми дискриминације.

Имиграција и имигранти су имали велики утицај на европска друштва, и тако ће остати и на даље. Мигрантско становништво је у великој мери допринело економском напретку Европе. Европа је културолошки врло разнолика. То је водило ка развоју нових

облика борбе против дискриминације, социјалне ексклузије, расизма и ксенофобије. Било који закључак до кога би се дошло морао би да остане само претпоставка. Када је у питању феномен миграција, у свим земљама које су обухваћене истраживањем примећене су велике празнине у познавању ове материје. Такође, тешко је направити разлику између утицаја имиграције на европска друштва и глобализације. Шта више, све је присутнија свест о постојању културних мањина, при чему се имигранти посматрају само као једна од ових групација. Оваква ситуација отежава процену утицаја коју имају имигранти у поређењу са припадницима других мањина на културно-друштвену ситуацију у одређеној држави. Европска друштва су доживела драматичне промене у току последњих деценија и имигранти су несумњиво имали врло важну улогу у томе, нарочито у трансформацији европске економије. Захваљујући имиграцији променио се и друштвени живот у Европи. Дошло је до културних промена и у погледу кухиње, спорта, моде, уметности и медија. Уместо схватања културе као националног наслеђа, она се сада пре свега посматра као слободна људска активност. Дошло је до далекосежног “културног заокрета” у погледу “стварања” и “конзумације” културе, али и у погледу схватања шта култура може значити за промене у друштву. У принципу, имиграција је значајно утицала на изражавање аутохтоних култура у Европи. И европска политичка ситуација доживљава промене услед имиграције. Теме о имиграцији и културној разноликости сада су врло присутне у јавним расправама.

Научни кругови, владина бирократија, политичке партије и трговачка удружења различито реагују на утицај имиграције. Институције и остале организације постале су свесне имиграната и питања културне разноликости. Формирана је нова слика друштва. Коначно, имиграција има утицај и на развој нових политичких идеја. Може се говорити о трансформацији европског економског, културног, политичког и друштвеног живота као резултат постојања имиграције. Очигледно је да је имиграција глобални феномен који захтева међународну сарадњу у борби против илегалне миграције. Разлози постојања илегалне миграције леже у политичким и економским разлозима, али то не значи да географски, демографски и друштвени мотиви немају никакав утицај. Миграције више нису ограничене само на неквалификоване и необразоване категорије становништва. Већина илегалних миграната су мушкарци, али је све већи број и жена и деце. Постоји много разлога због којих долази до појаве илегалних миграција као што су економске разлике међу државама и све већи јаз између богатих и сиромашних. На појаву и интензивирање илегалних мигра-

ција у значајној мери утичу и савремена средства комуникација и бржи транспорт. Да би се решио проблем илегалне миграције преко територије Либије, а и генерално, Европска унија, Либија и државе порекла миграната морају радити на решавању политичких, економских и друштвених проблема у земљама порекла, земљама транзита и земљама крајњег одредишта миграната који подстичу људе на исељавање. Неопходност решавања узрока који доводе до појаве миграција је препознато као кључна ствар у овој борби. То показује и политика ЕУ која препознаје повезаност миграција и привредног развоја држава као кључну ствар у решавању проблема илегалних миграција. Међутим, Европска унија и владе осталих држава за сад само дају празна обећања без икаквих конкретних корака на овом пољу. Више пажње и више напора се посвећује јачању граничних контрола, сузбијању кријумчарења и медијским кампањама о опасности илегалног путовања и прелажења граница. Иако су ове методе легитимне све док се поштују људска права, оне су ипак мало тога учиниле на смањењу броја илегалних миграната који пристижу у земље ЕУ.

Подаци који су прикупљени за потребе израде ове дисертације показују колико су мигранти спремни да иду далеко не би ли побегли од многобројних проблема са којима се суочавају у својој домовини. Приликом преласка пустиње или Медитеранског мора, мушкарци, жене и деца пролазе кроз велике проблеме. Без другог избора осим да своје животе ставе у руке кријумчара, суочавају се са по живот опасним ситуацијама у којима често страдају чланови породице, пријатељи или познаници. Већина миграната је свесна опасности које их чекају на путу до Либије и даље до Европе. Али осећање очаја и фрустрације у својим земљама тера их да све покушају и да ризикују не би ли имали шансу, мада не баш велику, да се докопају Европе. Либија још увек представља привлачну локацију за краткорочно задржавање миграната на свом путу ка Европи, али за мањи број страних држављана је сасвим прихватљива и за трајнији останак. Либијски закон не прави разлику између избеглица и миграната. Недефинисана државна политика према избеглицама, многе мигранте ставља у нејасан правни статус и још више им отежава положај. Лоша искуства из Либије приморавају многе мигранте да наставе свој пут даље ка Европи. Ипак, ни долазак у Европу не мора да значи сигурност. Италијанска политика о враћању илегалних миграната назад у Либију, без детаљне провере сваког појединачног случаја, значи да ће бити враћени чак и они којима је заиста потребна међународна заштита. Либија се не може сматрати сигурном земљом за многе повратнике који се одатле суочавају са депортацијом

у земље порекла. Генерално, врло је тешко направити разлику између избеглица и миграната који се затекну у Либији. Према расположивим подацима, одлука о исељавању из матичне земље је врло често мотивисана комбинацијом безбедносних и економских разлога. Постоји велика потреба да се либијска државна политика која се тиче избеглица, миграната и тражиоца азила усагласи са међународним законом о људским правима. Конкретно, то ће подразумевати утврђивање јаснијих разлика између легалног и илегалног статуса странаца у Либији и успостављање система азила који ће препознавати специјални статус избеглица и њихове потребе за међународном заштитом. Међутим, статус избеглица, тражиоца азила и миграната у пракси ће у многоме зависити од директива ЕУ по овом питању. Иако је још увек рано за доношење закључака, постоји бојазан да је политика ЕУ према овим групама становништва пре свега мотивисана жељом да се смањи број миграната који улази на њену територију и да се направе јасне разлике између оних којима је потребна међународна заштита и оних којима није.

Европска унија мора узети у обзир и своје обавезе у сарадњи са Либијом. Сарадња Либије и ЕУ такође мора бити заснована на принципима међународног људског права, али не само у теорији већ и у пракси. Либија је веома важна страна у међународним напорима за решавање мигрантске кризе, нарочито јер је и она предузела основне кораке у погледу заштите права избеглица и миграната на својој територији.

Миграције су део историје човечанства. Међутим, с обзиром на промене кроз које пролази човечанство, миграције су постале један од начина којим је створена разлика између Европе и “осталих”. Ова разлика се не односи само на постављене територијалне границе, већ се разлика манифестује и у мобилности. Миграције су направиле разлику и раздвојиле оне којима је дозвољен улазак јер се сматра да могу бити од користи од оних којима је забрањен улазак јер су сматрани бескорисним. У ери глобализације, путовање ради профита се охрабрује, а путовање ради опстанка се осуђује. Конкретна потврда овог начела се види и када се ради о миграцијама у Европи и Африци и између ова два континента.

13. ЛІТЕРАТУРА

- Abadila, M. (2005). Illegal immigration. *Journal of the National Gendarmerie, Vol. V, 27-28*
- Al-Saadi, A. F. (2007). *A study in Population Geography*. Alexandria: Knowledge House
- Abdelfattah, D. (2011). *Impacts of Arab Revolts on Migration. Analytic and Synthetic Notes*. Tripoli: CARIM
- Abdelhamid, Z. (1939). *The role of migrants in the Algerian National Movement in the War 1919-1939*. Algeria: the Algerian company for distribution
- Abdelrahman, M. H. (2014). *Arab Revolts and Migration. Analytic and Synthetic Notes*. Amman: Dar Alnashr
- Abdul Aziz, M. (2015). Unite Europe plans to repel waves of illegal immigration. Preuzeto sa sajta: www.Arabic.Rnw.nl/, dana 04. 06. 2015. godine.
- Abdul Nabi, A. F. (2008). *Media and migration Egyptians*. Alexandria: Zagazig University
- Abdulhadi, A. (2013). *Urban studies in Arabic society*. Cairo: Dar Knowledge
- Abdullah, A. (1990). *Egyptian migrant - sociological studies*. Alexandria: University books
- Abu Ayana, M. F. (2012). *Geographic population bases and applications*. Bagdad: Bagdad publishing
- Abu Zeid, A. (2006). Migration and the myth of return. *World Ideologies, 2, 277*
- Adams, G. (2011). *The Libyan Migration Corridor*. Florence: European University Institute/Robert Schuman Centre for Advanced Studies
- African Horizons magazine (2000). *Basic information about the Republic of Senegal*
- Agarib, M. (2008). *Sociology inhabitants*. Cairo: Maktabah Vahdat Al Sarcoma
- Ahmad, A. (2013). *Population's problems*. Amman: Dar Altibaah Alasriyah
- Ajayi, A. and Crowder, M. (1915). *The History of West Africa*. London: Longman
- Al Mahmoud, A. L. (2003). *Immigration and the threat of Arab national security*. Cairo: Center of Arab Civilization
- Al Razi, M. (2010). *Migration*. Cairo: Modern administration
- Al Sabah, A. Y. (1990). *Strategic information for the occurrence of migration*. Amal Press, second edition
- Al Sadek, I. (2002). *Migrants from Niger Got to town*. Tripoli: Alfateh University, master thesis
- Al Shaw, T. (2004). *Illegal migration, future Vision*, Cairo

- Al Shaw, T. (2004). *Illegal migration, potential vision*, Cairo
- Aladdin, A. A. (1987). *Population Development*. Alexandria: Dar Almarifa
- Alasmary, H. (2012). *Migration and revolution*. Rabat: House of Publishing
- Al-Humaidan and Mahmoud, H, (2012). *Geographically entrance to the population demography*. Cairo
- Alhusseiny, S. (2014). *External and internal migration in Africa*. Amman: Alnasr for publishing
- Ali Alatrash, A. (2009). Libya's Return to the International Scene. *Mediterranean Politics*, 39-44
- Ali Alhawwat (2014). *Illegal immigration into Europe via the Maghreb countries*. Rabat
- Ali Faour (2011). *Urbanization about the prospects of the Arab cities*. Beirut: Dar Al Arab for publishing
- Ali Mahmoud, I. (2010). *The Causes of Emmigration*. Bagdad: Publishing House
- Amnesty International (2005). *Immigration Cooperation with Libya: The Human Rights Perspective*
- Andrijasevic, R. (2010). Deported: the right to asylum at EU's external border of Italy and Libya. *International Migration*, 48(1), 148–174
- Attia, A. A. (2003). *Growth and development with particular reference to developing countries*. Tripoli
- Attia, A. A. (2006). Development in Africa and challenges of globalization. *The academic journal of Humanities and Social Sciences*, 1, 104
- Azurara, G. E. (1899). *The Chronicle of the Discovery and Conquest of Guinea*. London
- Baker, O. A. (2013). Congo, yesterday and today Rabat: Dar altibaah
- Baker, S. A. (1986). *International Migration*. Cairo: Print Alim Al Fikr
- Baldwin-Edwards, M. (2006). *Between a Rock and a Hard Place: North Africa as a region of emigration, immigration and transit migration*
- Barto, A., Jaulin, C. and Perrin, D. (2011). *CARIM Migration Profile – Libya*. Tripoli: CARIM-Print
- Bell M. (2009). Comparing Temporary Mobility with Permanent Migration. *Tourism Geographiest*
- Boubakri, H. (2004). Transit migration between Tunisia, Libya and Sub-Saharan Africa: Study based on Greater Tunis. *Paper presented at the Regional Conference on Migrants in transit*

- countries: Sharing responsibility for management and protection. Istanbul, 30 September-1 October*
- Brasio, A. (1955). *Monumento Missionaria*. Lisbon: Ministerio da Ultramar
- Bredeloup, S. and Pliez, O. (2005). Editorial: Migrations entre les deux rives du Sahara. *Autre-part*, 4, 3-20.
- Bredeloup, Sylvie and Pliez (2011). *The Libyan Migration Corridor*. MPI Print
- Bretz, M. (1996). Migration statistics in Germany: Sources, concepts and selected results. *Espace Populations Societies*, 2-3, 247-356
- Brown, M. (2013). *Libya's Migration Crisis of 2011, and 2012*. Rabat
- Camper, P. (1971). *Dissertation Physique sur les Differences réellesque Présentent les Traits du Visage chez les Hommes de Différents Pays et de Différent Ages; sur le Beau qui Caractérise les Statues Antiques*. Utrecht: B. Wild & J. Althear
- Chambers, M (1968). *Chronicles of Negro Protest*. Parents Magazine Press
- Community group, (1994). *Transmission workforce in the Arab countries*. Cairo: Arab Research and Studies Institute
- Community group, (2010). *Arabs and Africa*. Beirut: Center for Arab Unity Studies
- Cuvelier, J. and Jadin, L. (1954). *L'Ancien Congo*. Brussels: Académie Royale des Sciences Coloniales
- Darwish, N. (2009). *Studies in Population Geography*. Beirut: Dar Alnashr
- De Haas, H. (2006). *The social and cultural impacts of international migration on Moroccan sending communities*
- De Haas, H. (2006). *Trans-Saharan Migration to North Africa and the EU: Historical Roots and Current Trends*. London: University of Oxford
- De Haas, H. (2007). *Turning the tide? Why development will not stop migration?* London: University of Oxford.
- De Haas, H. (2008). The Myth of Invasion: The Inconvenient Realities of African Migration to Europe. *Third World Quarterly*, 12 (4), 47
- De Haas, H. (2008). The Myth of Invasion: The Inconvenient Realities of African Migration to Europe. *Third World Quarterly*, 29, (7), 1305-1322
- Dirk Kohnert. African Migration to Europe', Obscured Responsibilities and, Common Misconceptions.

- Donnan, E. (1930). *Documents Illustrative of the History of the Slave Trade to America*. Washington: Carnegie Institution
- Düvell, F. (2011). *Paths into Irregularity: The Legal and Political Construction of Irregular Migration*
- Earlow, V. (1926). *A History of Barbadoes*. Oxford: Clarendon Press,
- Edwards, M. (2009). *African Migration to Europe, Obscured Responsibilities*. New York
- Edwards, M. (2013). *Illegal Migration in The Mediterranean*. London: Macmillan Publishing Company
- European Commission (2004). *Technical Mission to Libya on Illegal Immigration*
- Fargues, P. and Fandrich, C. (2012). *Migration after Arab Spring*. MPC Research Report
- Fouad, A. (2013). *Sociology population*. Alexandria: Dar Al Arab
- Gelderblom, D. and Kok, P. (1994). *Urbanization: South Africa's challenge*. Pretoria: Human Sciences Research Council
- George, S. (2013). *Transit Migration in the Maghreb*. Tripoli: African Review of Economics and Finance
- Ghanem, A. G. (2010). *Immigrants-Anthropological study*. Alexandria: House of Alexandria for publishing
- Ghanem, A. G. (2010). *Labor migration*. Alexandria
- Ghazi, F. H. (2010). The problem of immigration policies and the failure of the merger. The Sun newspaper
- Group of researchers (2000). *Study of the science of living*. Alexandria: Dar Almarifa
- Hamdan, A. M. (2011). *Arabic population*. Damask: Dar Alnashr
- Hamed, A. (2013). *Problems of immigration to the European Union*. Beirut: Dar Alnashr Alarabi
- Hamed, N. (2005). Problems of migration to the EU. *International Politics magazine, Vol. 40, No. 159*, 188-189.
- Hamel, P. (2007). *The Migrations Great Game*. San Francisco: International Thompson Press
- Hamood, S. (2006) *African Transit Migration through Libya to Europe: The Human Cost*. Cairo: FMRS, AUC
- Harris, J. E. (1971) *The African Presence in Asia. Consequences of the East African Slave Trade*. Evanston: Northwestern University Press
- Hasan, M. F. (2014). *Studies on African migration studies*. Beirut: Dar Alard

- Hasan, M. H. (1998). *External migration and its impact on the infrastructure*. Cairo
- Hashim, F. (2010). *African studies in population migration movements*. Rabat
- Hassan Hussein, M. S. (2013). *External migration*. Alexandria: Dar Alnashr
- Hassan, A. (2005). *Industrial sociology*. Cairo: Dar Knowledge
- Hussein, M. K. (2014). *External migration and its impact on the construction of the classes*. Cairo
- Husseini, A. (2013). *Study about urban sociology*. Cairo: Dar Alkitab
- Intisar, A. M. (2012). *Impact of external migration on migrants*. Beirut: Dar altibaa
- Ismail, A. (1995). *The scientific basis of population*. Alexandria: Dar Almarif
- Ismail, A. (1997). *Basics of Science on population and geographical changes*. Cairo: Dar Alfada-la
- Jalal, A. and Awni, E. (2008). *Migration of Egyptian workers*. Cairo: The Centre for Research and Development
- Johnson, K.(2010). *The Reality of Invasion*. New York: Thompson Business Press
- Joseph, N. (2013). *Immigrants from West Africa to Tripoli*. London: House of publishing
- Karim, M. A. (2014). *Sociology of population*. Cairo: Middle renaissance library
- Khalil Hassan, Lebanon's printing house, Beirut, 2007, p.42
- Khushaim, M. A. (2013). The role of the IMF in the international debt management - the case of sub-Saharan Africa. *The Economic Research Journal, Vol. V*
- Kohnert, D. (2007). African Migration to Europe: Obscured Responsibilities and Common Misconceptions. *GIGA working papers, 49*
- Kubat, D. (1976). Introduction. In: Richmond, A.H. and Kubat, D. (Eds.), *Internal migration. The New World and the Third World*. Beverly Hills
- Lucht, H. (2012). *Darkness before Daybreak: African Migrants Living on the Margins in Southern Italy Today*. Berkeley: University of California Press
- Mahjub, A. A. (1992). *Fundamentals science Retail*. Tripoli: The publishing house Aldami Almaftuha
- Mahjub, A. A. (1992). *The scientific basis of population*. Tripoli: The publishing house Aldami Almaftuha
- Mahmoud K. (2014). *The unemployment problems and the solutions in the Arab world*. Cairo: Arab Nile

- Mainwaring, C. (2012). In Face of Revolution. Preuzeto sa sajta: http://www.um.edu.mt/__data/assets/pdf_file/0015/150423/Chapter_22_-_Cetta_Mainwaring.pdf, dana 14. 03. 2014. godine.
- McHugh, K.E., Hohan, T.D. and Happel, S.K. (1995). Multiple residence and cyclical migration: A life course perspective. *Professional Geographer*, 47(3), 251-267
- Millar, B. and Millar, G. (2013). Saharan Transit Migration in the Maghreb: Ghanaian Migrants in Libya, c. of Trans 1980 – 2012. *African Review of Economics and Finance*, 5(1), 60-73
- Mohamed, G. (2006). *Status of Algerian immigrants in France*. Algeria: Al Arabia
- Morrison, P.A. (1980). Introduction and overview. In: Morrison, P.A. (Ed.). *Population movements: Their forms and functions in urbanization and development*. Liege: International Union for the Scientific Study of Population (IUSSP)
- Muti, A. A. (2013). *Population Sociology*. Beirut: Dar Alnasr Alarabi
- Nascimbene, B. (2012). *Control of Illegal Immigration and Italian-Eu Relations*. Rome: IAI
- National democratic institute (NDI) (2006). *Report for 2006*. Tripoli: National democratic institute
- Obuanh, M. F. (2013). *Population and geographical foundations*. Alexandria: Dar university knowledge
- Omar, A. (2010). *Moroccan migration experts in the West*. Cairo
- Owen, D. J. (1989). *The Origin and Development of the Ports of the United Kingdom*. London
- Pace, M. and Cavatorta, F. (2012). The Arab Uprisings in Theoretical Perspective – An Introduction. *Mediterranean Politics*, vol. 17, no. 2, 125-138
- Pastore, F. (2007). *Libya's Entry into the Migration Great Game*. Roma: CeSPI
- Persho, R. (2006). *The Law of International Migration*. International Organization for Migration
- Peters, T. (2009). *Why development will not stop migration*. London: University of Oxford
- Pliez, O. (2002) Vieux reseaux et nouvelles circulations entre les deux rives du Sahara. *Revue Mediterannée*, 3-4, 31-40.
- Pliez, O. (2004). De l'Immigratoir au Transit? La Libye dans l'Espace Migratoire Euro-Africain. In: O. Pliez (Ed.), *La Nouvelle Libye: Sociétés, Espaces et Géopolitique au Lendemain de l'Embargo*. Paris: Editions Karthala
- Ranger, T. O. (1968). *Emerging Themes of African History*. Dar es Salaam: University College
- Razak, A. (2005). *Social Science*. Alexandria: Dar Almarifa

- Razak, A. (2012). *Science sociology of population*. Alexandria: Dar Almarifa
- Razak, A. A. (1993). *The role of the Organization of African Unity in solving economic problems in Africa from 1963 to 1993*. Doctoral dissertation
- Report of the International Commission for Migration, (2005). *Migration in the connected world*. International Commission for Migration
- Rinchon, D. (1956). *Les Armements Négriers au XVIIIe siècle. D'après la Correspondance et la Comptabilité des Armateurs et des Capitaines Nantais*. Brussels: Académie Royale des Sciences Coloniales
- Riyad, A. (2010). *The brain drain*. Cairo Dar Alarab
- Ronzitti, N. (2009). The Treaty on Friendship, Partnership and Cooperation between Italy and Libya. *Bulletin of Italian Politics, Vol. 1, No. 1*, 125-133
- Said, A. (2006). *Sociology of population*. Alexandria: Dar Almarifa
- Saleh, A. K. (2014). *Social and cultural dimensions of the migration*. Cairo: Cairo publishing house
- Saleh, M. (2008). *Contemporary social theories and the phenomenon of crime in developing countries*. Oman
- Saleh, R. (2005). *Socio-cultural dimensions of the migration of Egyptians to Italy*. Cairo: University of Ain Shams, doctoral dissertation
- Sánchez M. E. (2005). Libya's Return to the International Scene. *Mediterranean Politics, vol. 10, no. 3*, 439-445
- Sánchez, M. E. (2008). Libya's Return to the International Scene. *Mediterranean Politics, vol. 15, no. 9*, 39
- Schmid, S. (2011). *Migration Potential from North Africa to Europe*. Federal Office for Migration and Refugees
- Shaarawi, H. (2014). *Africans and Arabs in the wind*. Cairo: Dar Secretary
- Shafiq, M. (2009). *Development and social problems*. Alexandria
- Shaw, R. P. (1975). *Migration theory and fact*. Philadelphia: Regional Science Research Institute
- Shryock, H. S., Siegel, J. S. & Associates, (1976). *The methods and materials of demography*. Orlando: Academic Press
- Skeldon, R. (1990). *Population mobility in developing countries*. London: Belhaven
- Smith, L. (2011). *The basis of demographic science*. Cairo: Dar Al Fikr AlArabi

- Smith, M. (2006). *Illegal Migration in the Mediterranean*. CIODB
- Smith, T. I. (2010). *The fundamentals of Demography*. Damask: Dar alnasr
- Spencer, C., Pargeter, A., and Lutfi, A., (2006). The Euro-Mediterranean Partnership: Changing Context in 2000 Violence in Libya. *Mediterranean Politics*. vol. 6, no. 1, 84-99.
- Standing, G. (1984). Conceptualizing territorial mobility. In: Bilsborrow, R.E., Oberai, A.S. & Standing, G. (Eds). *Migration surveys in low income countries: Guidelines for survey and questionnaire design*. London: Croom Helm
- Suudi, M. A. (2010). *Identity of the African continent*. Cairo: Anglo-American
- Tawfik, A. (2007). Labor migration. *The Arab geographical printing*, 5, 7-10
- The General Assembly of the United Nations. (2007). The 2007 report on the social situation in the world: the inevitability of employment. New York: Organization United Nations
- The International Organization for Migration (2010). *Basics of migration*. Tripoli
- The Libyan Ministry of the Interior, (2013) The administration to combat illegal immigration. Tripoli: The Libyan Ministry of the Interior
- UNODC, (2010). *Smuggling of migrants into, through and from North Africa*. UNDOC
- UNPD (United Nations Population Division), (2011). World Population Prospects: The 2010 Revision. Preuzeto sa sajta: <http://esa.un.org/unpd/wpp/index.htm>, dana 14. 03. 2014. godine.
- Van Crielinge, T. (2010). *The EU-Africa migration partnership: A case study of the EU's migration dialogue with Ghana and Senegal*. European University Institute (EUI)
- Van de Walle, E. (1982). *Multilingual demographic dictionary (English section)*. Liege: International Union for the Scientific Study of Population
- Wagner, W. (2013). *The Impact of Arab Spring on Migration*. Cairo: Dar Altibaa
- Woods, R. (1982). *Theoretical population geography*. New York: Longman.
- Young, H. Dale, R. (2007). *Darfurian Livelihoods and Libya: Trade, Migration, and Remittance Flows in Times of Conflict and Crisis*. IMR

14. БИОГРАФСКИ ПОДАЦИ

Ибрахим Сабри је рођен 13.07.1970. године у Либији. Основно и средње образовање је завршио у родној земљи. На департману за географију Наср Универзитета у Злитену (Либија) дипломирао је септембра 1993. године. Звање мастера географије је стекао на Универзитету у Корку у Републици Ирској. Рад на тему “Тражиоци азила и њихова интеграција у друштво у граду Корк у Републици Ирској” одбранио је у јануару 2002. године код ментора проф. др Берија Бранта. Докторске студије је уписао 2010. године на Географском факултету Универзитета у Београду.

Учествовао је на више научних скупова и конференција у Србији и иностранству. Објавио је неколико научних радова у стручним часописима. Осим школовања у Републици Ирској и Србији, у току 2007-08. године боравио је у Сједињеним Америчким Државама на стручном усавршавању. Његово основно усмерење је друштвена географија, односно, географија становништва.